Total No. of Questions : 5 SEAT No.

PB -1176 Total No. of Pages : 2

[6210]-599

T.Y.B.A. (Semester - VI)

URDU

DSE-1D:Forms of Urdu Poetry (Study Of Qaseeda&Ghazal

(Old S-III)

(2019 Pattern) (36071)

Total Marks :70] *[Time :2 ½ Hours*

ہدایات :

1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

2) بائیں جانب دیئے گئے نمبرات سوالات کے مکمل مارکس ہیں۔

سوال نمبر1: غزل کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کے فن پر روشنی ڈالیے۔ **[10]**

یا

اردو غزل کی مقبولیت کے اسباب تحریر کیجیے۔

سوال نمبر2: سراج اورنگ آبادی کے حالاتِ زندگی پر تفصیلی نوٹ تحریر کیجئے۔ **[15]**

یا

سراج اورنگ آبادی کی شاعرانہ حصوصیات کا احاطہ کیجئے۔

سوال نمبر3: قصیدے کے فن پر تفصیلی روشنی ڈالیے۔ **[10]**

یا

قصیدے کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کے آغاز وارتقاء پر روشنی ڈالیے۔

P.T.O.

سوال نمبر4 : شیخ ابراہیم ذوقؔ کی حیات شخصیت کا احاطہ کیجیے۔ **[15]**

یا

ذوقؔ کی قصیدہ گوئی پر اپنے خیالات کا اظہار تفصیل سے کیجیے۔

سوال نمبر5: (الف) درج ذیل اشعار کی تشریح مع حوالہ تحریر کریں۔ (کوئی پانچ) **[10]**

i) میں نہ جانا تھا کہ تو یوں بے وفا ہو جائے گا آشنا ہو اس قدر نا آشنا ہو جائے گا

ii) ہر طرف یار کا تماشا ہے اس کے دیدار کا تماشا ہے

iii) ترے جوش حیرت حسن کا اثر اس قدر سیں یہاں ہوا کہ نہ آئینے میں رہی جلا نہ پری کوں جلوہ گری رہی

iv) بے فکر ہوں عذاب قیامت سیں اے سراج دین محمدی کوں کیا ہوں قبول آج

v) اپنا جمال مجھ کوں دکھا یا رسول آج عاجزی کی التماس کوں کرنا قبول آج

vi) یار کو بے حجاب دیکھا ہوں میں سمجھتا ہوں خواب دیکھا ہوں

vii) خبر تحیر عشق سن نہ جنوں رہا نہ پری رہی نہ تو تو رہا نہ تو میں رہا جو رہی سو بے خبری رہی

سوال نمبر5: (ب) درج ذیل اشعار کی تشریح مع حوالہ تحریر کریں۔ (کوئی پانچ) **[10]**

i) کرے ہے وا لب غنچہ در ہزار سخن چمن میں موج تبسم کی کھول کر زنجیر

ii) ساون میں دیا پھر مہ شوال، دکھائی برسات میں عید آئی، قدح کش خوار کی بن آئی

iii) ہے آج جو یوں خوش نما، نورِ سحر رنگِ شفق پر تو ہے، کسی خورشید کا، نورِ سحر رنگِ شفق

iv) زہے نشاط اگر کیجیے اسے تحریر عیاں ہو خامے سے تحریر نغمہ جاے صریر

v) کرتا ہے ہلال ابروئے، پرُ غم سے اشارہ ساقی کو کہ گھر بادے سے، کشتی طلائی

vi) ہے عکس فگن جام بلوریں سے، مئے سرخ کس رنگ سے ہوں، ہاتھ نہ مے کس کے حنائی

vii) زبان سے ذکر اگر چھیڑیے تو پیدا ہو نفس کے تار سے آواز خوشتر از بم وزیر

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

PB-1177

[6210]-600
T.Y. B.A.
HINDI (हिंदी)
DSE - 1D (S - 3) : हिंदी साहित्य का इतिहास (आधुनिक काल सामान्य परिचय)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36091)

समय : 2½ घंटे] *[पूर्णांक : 70*

सूचनाएँ : *1)* *सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।*

2) *दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।*

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[14]**

अ) आधुनिक काल को स्पष्ट करते हुए सामाजिक परिस्थिति की चर्चा कीजिए ।

ब) भारतेंदु युगीन काव्य की सामान्य विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।

क) द्विवेदीयुगीन काव्य की सामान्य विशेषताएँ संक्षेप में लिखिए।

ड) बद्रीनारायण चौधरी 'प्रेमधन' जी का सामान्य परिचय दीजिए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[14]**

अ) कवि नागार्जुन का साहित्यिक परिचय दीजिए ।

ब) छायावादी काव्य की सामान्य विशेषताएँ बताईए ।

क) सुमित्रानंदन पंत का साहित्यिक परिचय दीजिए ।

ड) प्रयोगवादी कवि के रूप में अज्ञेय जी परिचय दीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[14]**

अ) हिंदी गद्य के विकास में फोर्ट विलियम कॉलेज का योगदान स्पष्ट कीजिए ।

ब) प्रेमचंदोत्तर कहानी साहित्य पर चर्चा कीजिए ।

क) प्रसादयुगीन हिंदी नाटक साहित्य पर प्रकाश डालिए ।

ड) प्रेमचंदयुगीन उपन्यास साहित्य का परिचय दीजिए ।

P.T.O.

प्रश्न 4) टिप्पणियाँ लिखिए । (6 में से 3) **[21]**

अ) भारतेंदु हरिश्चंद्र

ब) मैथिलीशरन गुप्त

क) रामधारी सिंह दिनकर

ड) महादेवी वर्मा

य) नई कहानी

र) जयशंकर प्रसाद

प्रश्न 5) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों में से किन्ही <u>सात</u> प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[7]**

i) भारतेंदु हरिश्चंद्र जी की रचना है –

अ) गोदान ब) भारत – दूर्दशा

क) जयद्रथ वध ड) प्रिय प्रवास

ii) आचार्य रामचंद्र शुक्ल ने आधुनिक काल को कहा है –

अ) गद्यकाल ब) नवलेखन काल

क) वर्तमान काल ड) पूर्नजागरण काल

iii) मैथिलीशरण गुप्त जी की कृति है –

अ) साकेत ब) आँसू

क) लहर ड) कफन

iv) हिंदी साहित्य का प्रथम उपन्यास किसे माना जाता है?

अ) अधखिला फूल ब) ठेठ हिंदी का ठाठ

क) परीक्षा गुरू ड) सेवासदन

v) 'अजात्तशत्रु' नाटक के लेखक है?

अ) सेठ गोविंददास ब) डॉ. रामकुमार वर्मा

क) हरिकृष्ण प्रेमी ड) जयशंकर प्रसाद

vi) अयोध्यासिंह उपाध्याय 'हरिऔंध' की रचना है –

अ) कामायनी ब) नीरजा

क) प्रियप्रवास ड) साकेत

vii) प्रयोगवाद के प्रवर्तक किसको माना जाता है?

अ) अज्ञेय ब) नागार्जुन

क) सुमित्रानंदन पंत ड) रामधारी सिंह दिनकर

viii) रामधारी सिंह दिनकर जी की रचना का नाम है?

अ) उर्वशी ब) युगधारा

क) बावरा अहेरी ड) यामा

ix) सुमित्रानंदन पंत जी की काव्यकृति है –

अ) रश्मि ब) रेणुका

क) चिंदबरा ड) अनामिका

x) मैला आँचल किसकी रचना है?

अ) अज्ञेय ब) दिनकर

क) नागार्जुन ड) फणीश्वरनाथ रेणु

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

[Total No. of Pages : 3

PB-1178

[6210]-601

T.Y. B.A.

SANSKRIT

DSE-1D : लघुसिद्धांतकौमुदी, वैदिक वाङ्मयाचा इतिहास आणि निबंध

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36111)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***

सूचना: *सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.*

2) ***Figures to right indicate marks.***

उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Q1) Explain any three सूत्रs of the following. **[15]**

खालीलपैकी कोणत्याही तीन सूत्रांचे स्पष्टीकरण करा.

i) झरो झरि सवर्णे ।

ii) स्तोः श्चुना श्चुः ।

iii) षष्ठी शेषे ।

iv) शि तुक् ।

Q2) (A) Identify the कारक with relevant सूत्र (Any Five) **[5]**

कारक ओळखून, योग्य सूत्र लिहा (कोणतेही पांच)

i) माणवंक धर्मं ब्रूते ।

ii) बलिं भिक्षते वसुधाम् ।

iii) पयसा ओदनं भुङ्क्ते ।

iv) अग्नये स्वाहा ।

v) धावतोऽश्वात्पतति ।

vi) कृष्णं नमस्करोमि ।

P.T.O.

(B) Identify the संधि with relevant सूत्र (Any Five) **[5]**

संधि ओळखून, त्याचे सूत्र लिहा. (कोणतेही पांच)

i) **कांस्कान् ।**

ii) **नृंᳬ पाहि ।**

iii) **षण्णगर्य्यः ।**

iv) **सन्नच्युतः ।**

v) **हरिश्शेते ।**

vi) **देवा इह ।**

(C) Write a note : **[5]**

टीपा लिहा (कोणतीही एक) :

i) **आगमः ।**

ii) **चतुर्थी विभक्तिः ।**

Q3) Write an essay type answer to <u>any two</u> of the following. **[20]**

खालीलपैकी <u>कोणत्याही दोघांचे</u> सविस्तर उत्तर लिहा.

i) Write an essay on **कल्पसूत्र.**

कल्पसूत्रांवर निबंध लिहा.

ii) Write Style of the **उपनिषद्** and write content of the stories namated in the **उपनिषद्.**

उपनिषदांची भाषाशैली सांगून, उपनिषदांतील काही कथांचा आशय लिहा.

iii) **निरुक्त आणि व्याकरण या वेदांगांवर निबंध लिहा.**

Write an essay on **निरुक्त** and **व्याकरण.**

Q4) (A) Write a note : **[5]**

टीप लिहा (कोणतीही एक) :

i) **बृहदारण्यकोपनिषद् ।**

ii) **ज्योतिष् आणि छन्दस्**

ज्योतिष् and **छन्दस्**

(B) उचितानि युग्मानि विचिनुत । (काव्यपि पञ्च) **[5]**

अ	ब
i) छन्दःसूत्राणि	a) वराहमिहिरः ।
ii) पञ्चसिद्धान्तिका	b) अथर्ववेदस्य पैथलादशाखा ।
iii) प्रश्नोपनिषद्	c) पिङ्गलाचार्यस्य ।
iv) आरुणकेतुचयनम्	d) ईशोपनिषद् ।
v) मन्त्रोपनिषद्	e) तैत्तिरीयोपनिषद् ।
vi) भार्गवीवारुणीविदया	f) केनोपनिषद् ।
	g) तैत्तिरीयारण्यकम् ।

(C) Write an essay on <u>any one</u> of the following in the Sanskrit language. **[10]**

खालीलपैकी <u>कोणत्याही एका</u> विषयावर निबंध संस्कृत भाषेतून लिहा.

i) शरीरम् आदय खलु धर्मसाधनम् ।

ii) भारतीया ज्ञानपरम्परा – अध्ययनस्य आवश्यकता ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1179

[Total No. of Pages : 4

[6210]-602

T.Y. B.A.

ECONOMICS (Special Paper - III)

DSE-1D : International Economics - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36151)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***

Q1) Answer the following questions in one to two sentence each (Any Eight) : **[16]**

a) What is foreign Trade?

b) What is Domestic Trade?

c) State the meaning of protective Trade policy.

d) What is Foreign Direct Investment?

e) Define Foreign Institutional Investment.

f) State the meaning of Foreign capital.

g) State the meaning of flexible Exchange Rate.

h) What is Foreign Exchange Market?

i) State the names of member countries of SAARC.

j) State any two objectives of World Trade Organization.

Q2) Write the answers to the following questions in brief (Any Four) : **[16]**

a) Explain the arguments in favour of free Trade Policy.

b) State the role of Foreign capital in Economic Development, in brief.

c) Explain structure of Foreign Exchange Market, in brief.

d) State the advantages of flexible exchange rate.

e) State the functions of BRICS Bank.

f) Explain the functions of European Economic Community.

P.T.O.

Q3) Write the answers to the following questions in 100 words each (Any Three) : **[18]**

a) Explain the role of Foreign trade in Economic Development.

b) State the functions of Foreign Exchange Market.

c) Explain the effects of World Trade Organization on Indian Economy.

d) Explain the functions of SAARC.

Q4) Write the answers to the following questions in 200 words each (Any Two) : **[20]**

a) Explain arguments in favour of and against protective Trade Policy.

b) Explain problems of Foreign capital, in details.

c) What is fixed exchange rate? Explain merits and demerits of fixed exchange rate.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PB-1179 **[6210]-602**

T.Y. B.A.

ECONOMICS (Special Paper - III)

DSE-1D : International Economics - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36151)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.*

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे आकृत्या काढा.

4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची एक ते दोन वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही आठ) : **[16]**

अ) विदेशी व्यापार म्हणजे काय?

ब) देशांतर्गत व्यापार म्हणजे काय?

क) संरक्षित व्यापार धोरणाचा अर्थ सांगा.

ड) प्रत्यक्ष परकीय गुंतवणूक म्हणजे काय?

इ) परकीय संस्थात्मक गुंतवणूकीची व्याख्या द्या.

फ) परकीय भांडवलाचा अर्थ सांगा.

य) बदलत्या विनिमय दराचा अर्थ सांगा.

र) परकीय विनिमय बाजार म्हणजे काय?

ल) सार्क सभासद देशांची नावे सांगा.

व) जागतिक व्यापार संघटनेची कोणतीही दोन उद्दिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे द्या (कोणतेही चार) : **[16]**

अ) मुक्त व्यापार धोरणाच्या बाजूचे युक्तीवाद स्पष्ट करा.

ब) आर्थिक विकासातील परकीय भांडवलाची भूमिका थोडक्यात सांगा.

क) परकीय विनिमय बाजाराची रचना थोडक्यात स्पष्ट करा.

ड) बदलत्या विनिमय दराचे फायदे सांगा.

इ) ब्रिक्स बँकेची कार्ये सांगा.

फ) युरोपियन आर्थिक समुदायाची कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे द्या (कोणतेही तीन) : **[18]**

अ) आर्थिक विकासातील विदेशी व्यापाराची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) परकीय विनिमय बाजाराची कार्ये सांगा.

क) जागतिक व्यापार संघटनेचा भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील परिणाम स्पष्ट करा.

ड) सार्कची कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : **[20]**

अ) संरक्षित व्यापार धोरणाच्या बाजुने व विरुद्ध बाजुने युक्तीवाद स्पष्ट करा.

ब) परकीय भांडवलाच्या समस्या सविस्तर स्पष्ट करा.

क) स्थिर विनिमय दर म्हणजे काय? स्थिर विनिमय दराचे गुण–दोष स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1180

[Total No. of Pages : 4

[6210]-603

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE - 1D : Public Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36161)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any eight questions of the following. (in 20 words) **[16]**

a) Define Personnel Administration.

b) What is Zero Hour?

c) Mention any two elements of Budget.

d) Define 'Hierarchy' in administration.

e) Define Promotion.

f) Mention functions of U.P.S.C.

g) Mention any two methods of training.

h) Give any two principles of promotion.

i) Give the meaning and example of gender Budgeting.

j) Mention the important remedies for Administrative Reforms in India?

Q2) Attempt any four short notes. (in 50 words) **[16]**

a) Judicial control over administration.

b) Types of bureaucracy.

c) Types of Budget.

d) Importance of personnel administration.

e) Types of Recruitment.

f) Objectives of Training.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions of the following. (in 100 words) **[18]**

a) Discuss types of Training.

b) Explain the reasons responsible for disciplinary action.

c) Discuss the objectives and functions of whitely councils.

d) Discuss the features and importance of bureaucracy.

Q4) Attempt any two questions of the following. (in 200 words) **[20]**

a) Define the term Political Neutrality. Explain, political neutrality of civil servants of India.

b) What is Budget? Discuss the principles of sound Budget.

c) Explain, various methods of Determining qualifications for recruitment.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PB-1180

[6210]-603
T.Y. B.A.
राज्यशास्त्र
DSE - 1D : लोकप्रशासन
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36161)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दात) **[16]**

अ) 'सेवक प्रशासनाची' व्याख्या लिहा.

ब) 'शून्य प्रहर' म्हणजे काय?

क) अंदाजपत्रकाचे दोन घटक लिहा.

ड) प्रशासनातील 'परसोपान' संज्ञा स्पष्ट करा.

इ) बढतीची व्याख्या लिहा.

फ) केंद्रिय लोकसेवा आयोगाची कार्ये लिहा.

य) प्रशिक्षणाच्या दोन पद्धती लिहा.

र) बढतीची कोणतीही दोन तत्वे लिहा.

ल) लिंगाधारित अर्थसंकल्पाचा अर्थ सांगून उदाहरण द्या.

व) भारतात प्रशासकीय सुधारणा करण्यासाठी केलेल्या उपाययोजना लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा. (50 शब्दात) **[16]**

अ) प्रशासनावरील न्यायालयीन नियंत्रण.

ब) नोकरशाहीचे प्रकार लिहा.

क) अंदाजपत्रकाचे प्रकार.

ड) सेवक प्रशासनाचे महत्व.

इ) भरतीच्या पद्धती.

फ) प्रशिक्षणाची उद्दिष्ट्ये.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. (100 शब्दात) **[18]**

अ) प्रशिक्षणाचे प्रकार लिहा.

ब) सेवक प्रशासनातील शिस्तभंग कारवाईची कारणे स्पष्ट करा.

क) व्हिटले कौन्सिलची उद्दिष्ट्ये आणि कार्ये यांची चर्चा करा.

ड) नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये आणि महत्व यावर चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (200 शब्दात) **[20]**

अ) 'राजकीय तटस्थता' व्याख्या लिहा. भारतीय नागरी सेवेतील राजकीय तटस्थतेची संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) अंदाजपत्रक म्हणजे काय? आदर्श अंदाजपत्रकाची तत्वे यावर चर्चा करा.

क) भरतीच्या पात्रता किंवा योग्यता ठरविण्याच्या पद्धती लिहा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1181

[Total No. of Pages : 4

[6210]-604

T.Y.B.A.

HISTORY

DSE - 1D : Applied History

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36171)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words. (Any one) **[15]**

a) What is contemporary History? Explain the nature and scope of it.

b) Define archaeology and archives. Discuss it's development in India.

Q2) Answer the following questions in 300 words. (Any one) **[15]**

a) State the application of political science and economics in history writing.

b) Explain the types of historical heritage and it's importance in the context of world tourism.

Q3) Answer the following questions in 200 words. (Any two) **[20]**

a) Explain the relationship between past and present.

b) Briefly describe the archival tools for the study of ancient India.

c) Write a brief account of the foundation and development of printing media in India.

d) Briefly explain the importance of heritage museum.

P.T.O.

Q4) Write short notes (Any Four) **[20]**

a) History and numismatics

b) James prinsep

c) Verul - Ajanta

d) Red fort

e) Television

f) Social media

Total No. of Questions : 4]

PB-1181

[6210]-604

T.Y.B.A.

HISTORY

DSE - 1D : Applied History

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36171)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक) **[15]**

अ) समकालीन इतिहास म्हणजे काय ते सांगून त्याचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

ब) पुरातत्व आणि पुराभिलेखागाराची व्याख्या सांगून भारतातील त्यांच्या विकासाची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक) **[15]**

अ) इतिहासलेखनासाठी राज्यशास्त्र व अर्थशास्त्राचे उपयोजन सांगा.

ब) ऐतिहासिक वारसाचे प्रकार सांगून त्याचे जागतिक पर्यटनाच्या संदर्भात महत्त्व विशद करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) भूतकाळ आणि वर्तमानकाळ यांच्यामधील सहसंबंध सांगा.

ब) प्राचीन भारताच्या अभ्यासासाठी पुराभिलेखीय साधने थोडक्यात सांगा.

क) भारतातील छपाई माध्यमाची पायाभरणी व विकासाचा संक्षिप्त आढावा घ्या.

ड) वारसा संग्रहालयाचे थोडक्यात महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) इतिहास व नाणकशास्त्र.

ब) जेम्स प्रिन्सेप

क) वेरूळ – अजिंठा

ड) लाल किल्ला

इ) दूरदर्शन

फ) समाज माध्यमे

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1182

[Total No. of Pages : 4

[6210]-605
T.Y. B.A.
GEOGRAPHY
Gg320(B) DSE-1D : Geography of India - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36201)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***
4) ***Use of Map stencils is allowed.***

Q1) Write answers the following questions in about 20 words (any Eight) **[16]**

a) Name any two holy places of Islam.

b) Write any two names of language family of India.

c) State the geographical regions of the Gond tribe.

d) Name any two major ports in India.

e) Name any two regional divisions of Indian Railways.

f) Write any two means of communication.

g) Write the any two types of coal.

h) Give name of any two thermal power generating stations in India.

i) Write any two districts name in Maharashtra where textile industries are concentrated.

j) What is Green Revolution?

Q2) Write short notes in about 50 words each (any three) : **[18]**

a) Languages of India

b) Advantages of Air transport

c) Types of Coal

d) Textile industry in India

P.T.O.

Q3) Write the answer of questions in 150 words (any Two) : **[16]**

a) Explain the problems of tribals in India.

b) Write in detail the types of Media.

c) Write the problems of sugar industry in India.

Q4) Write the answer of questions in 300 words (any one) **[20]**

a) Explain in detail the importance of agriculture in Indian economy.

b) Write a detailed account of Naga tribe of India.

Total No. of Questions : 4]

PB-1182

[6210]-605
T.Y. B.A.
GEOGRAPHY
Gg320(B) DSE-1D : Geography of India - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36201)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.*

4) *नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.*

5) *संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) इस्लाम धर्माच्या कोणत्याही दोन पवित्र ठिकाणांची नावे लिहा.

ब) भारतातील कोणत्याही प्रमुख दोन भाषा कुटुंबांची नावे लिहा.

क) गोंड जमातीचे भौगोलिक प्रदेश सांगा.

ड) भारतातील कोणत्याही प्रमुख दोन बंदरांची नावे लिहा.

इ) भारतीय रेल्वेच्या कोणत्याही दोन प्रादेशिक विभागांची नावे लिहा.

फ) कोणत्याही दोन दळणवळण साधनांची नावे लिहा.

य) दगडी कोळश्याच्या कोणत्याही दोन प्रकारांची नावे लिहा.

र) भारतातील कोणत्याही दोन औष्णीक विद्युत निर्मिती केंद्राची नावे लिहा.

ल) महाराष्ट्रातील कापड उदयोंगाचे केंद्रीकरण झालेल्या कोणत्याही दोन जिल्हयांची नावे लिहा.

व) हरित क्रांती म्हणजे काय?

प्रश्न 2) प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) भारतातील भाषा

ब) हवाई वाहतूकीचे फायदे

क) दगडी कोळश्याचे प्रकार

ड) भारतातील कापड उदयोग

प्रश्न 3) प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[16]**

अ) भारतातील आदिवासींच्या समस्या स्पष्ट करा.

ब) प्रसार माध्यमांच्या प्रकारांची सविस्तर माहिती लिहा.

क) भारतातील साखर उदयोगांच्या समस्या लिहा.

प्रश्न 4) प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) भारतीय अर्थव्यवस्थेतेतील शेतीचे महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) भारतातील नागा आदिवासी जमातीचा सविस्तर वृत्तांत लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1183

[Total No. of Pages : 4

[6210]-606
T.Y. B.A.
GEOGRAPHY
DSE-1D-Gg-320(B) : Geography of Rural Development - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36202)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***
4) ***Use of map stencil is allowed.***

Q1) Write the answer of the questions in about 20 words each (Any Eight) : **[16]**

a) Write any two measures to boost the school education.

b) In which year Saru Shiksha Abhiyan launched in India?

c) Write main objective of hill area development programme.

d) What is drought prone area.

e) Write two advantages of self-help group.

f) Write two programmes of Swarnjayanti Gram Swarojgar Yojna.

g) Write slogan of Chipko movement.

h) Which committee is formed for forest security in Mendhalekha?

i) Write two reasons for school drop out.

j) When national rural livelihood mission is launched.

Q2) Write the answers of the questions in about 50 words each (Any Three) : **[18]**

a) Swarnjayanti Gram Swarojgar Yojna.

b) Mid Day Meal.

c) Target group programme for rural development.

d) Women's role in Chipko movement.

P.T.O.

Q3) Write the answers of the questions in about 100 words each (Any Two) :

[16]

a) Explain the girls education programme in rural area.

b) Describe the global efforts to prevent desertification.

c) Describe the development of Mendhalekha village.

Q4) Write the answers of the questions in about 300 words each (Any one) :

[20]

a) Explain in detail command area development programme.

b) Describe in detail about of Hivare Bajar Village.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PB-1183 **[6210]-606**

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

DSE-1D-Gg-320(B) : Geography of Rural Development - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36202)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.*

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व आराखडे काढा.

4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही आठ) : **[16]**

अ) शालेय शिक्षणाला चालना देण्यासाठी कोणतेही दोन उपाय लिहा.

ब) भारतात सर्व शिक्षा अभियान कधी सुरु झाले.

क) डोंगराळ प्रदेश विकास कार्यक्रमाचे मुख्य उद्दिष्ट लिहा.

ड) अवर्षन प्रवण क्षेत्र म्हणजे काय?

इ) स्वयं सहाय्यता बचत गटांचे दोन फायदे लिहा.

फ) स्वर्णजयंती ग्राम स्वरोजगार योजनेतील दोन कार्यक्रम लिहा.

य) चिपको आंदोलनातील घोषणा लिहा.

र) मेंढालेखा गावात जंगल सूरक्षेकरीता कोणती समिती आहे?

ल) शालेय गळतीची दोन कारणे लिहा.

व) राष्ट्रीय ग्रामीण उपजिवीका अभियान कधी सुरु झाले?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : **[18]**

अ) स्वर्ण जयंती ग्राम स्वरोजगार योजना.

ब) मध्यान्ह भोजन योजना.

क) ग्रामीण विकासासाठी लक्ष्य गट कार्यक्रम.

ड) चिपको आंदोलनातील महीलांची भूमिका.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : **[16]**

अ) ग्रामीण भागातील मुलींच्या शिक्षणाच्या योजना स्पष्ट करा.

ब) वाळवंटीकरण रोखण्यासाठी जागतिक प्रयत्नांचे वर्णन करा.

क) मेंढालेखा गावाच्या विकासाचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **[20]**

अ) लाभ क्षेत्र कार्यक्रमाचे सविस्तर वर्णन करा.

ब) हिवरे बाजार यावर सविस्तर वृत्तांत लिहा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1184

[Total No. of Pages : 4

[6210]-607

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

DSE - 1D : Experimental Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36221)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (any four) **[20]**

a) What is null hypothesis?

b) State the descriptive research.

c) State the Point of Subjective Equality (PSE).

d) State the structured learning.

e) State the random sampling.

f) State the sampling distribution.

Q2) Answer the following questions in 100 words each. (any two) **[20]**

a) Discuss the types and characteristics of experiments.

b) What is sampling? Discuss the probability sampling.

c) Discuss the types of variables.

d) Discuss Qualitative and Quantitative research.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 500 words. (any one) **[20]**

a) Define hypothesis. Describe the types of hypotheses.

b) Define psychophysics. Discuss the concepts of psychophysics.

Q4) Write short notes. (any two) **[10]**

a) Fechner's law.

b) Universal Sampling.

c) Social Scientific research.

d) Pure V/s whole learning.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PB-1184

[6210]-607

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

DSE - 1D : Experimental Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36221)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) अभेद अभ्युपगम म्हणजे काय?

ब) वर्णनात्मक संशोधन स्पष्ट करा.

क) व्यक्तीचा/प्रयुक्त्याचा समानतेचा आत्मनिष्ठ बिंदू (PSE) स्पष्ट करा.

ड) सरचित अध्ययन सांगा.

इ) यादृच्छीक नमुनाचयन स्पष्ट करा.

फ) नमुना वितरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) प्रयोगाचे प्रकार आणि वैशिष्ट्ये यावर चर्चा करा.

ब) नमुनाचयन म्हणजे काय? सभांव्य नमुनाचयन चर्चा करा.

क) परिवर्त्याच्या प्रकारांवर चर्चा करा.

ड) गुणात्मक आणि संख्यात्मक संशोधनावर चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) अभ्युपगम व्याख्या लिहा. अभ्युपगमाचे विविध प्रकारांवर चर्चा करा.

ब) मनोभौतिकीची व्याख्या लिहा. मनोभौतिकीचे तत्त्वे यावर चर्चा करा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा – कोणत्याही दोन **[10]**

अ) फेकनरचा नियम

ब) विश्व नमुना

क) सामाजिक शास्त्रीय संशोधन

ड) अंशिक विरूह पूर्ण अध्ययन

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1185

[Total No. of Pages : 4

[6210]-608

T.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE - 1D - SPL - 3 : Regional Organization

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36271)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions in 100 words each. (Any Three)** **[3 × 5 = 15]**

i) Explain the Structure of SAARC.
ii) Explain the Structure of European Union (EU).
iii) Explain the Objectives of ASEAN.
iv) Explain the structure of BIMSTEC.
v) What is BRICS? Explain.

Q2) **Answer the following questions in 300 Words each. (Any One)** **[1 × 15 = 15]**

i) Describe in detail the India's role in SAARC.
ii) Explain in detail the Structure and Objectives of OPEC.

Q3) **Answer the following questions in 200 words each. (Any Two)** **[2 × 10 = 20]**

i) Explain the aims and Objectives of European Union.
ii) Explain the role of ASEAN in World Politics.
iii) Explain the Background of BIMSTEC.
iv) Describe the Structure and role of BRICS.

P.T.O.

Q4) **Write Short Notes (Any Four)** **[4 × 5 = 20]**

i) Objectives of SAARC

ii) Functions of ASEAN

iii) Role of OPEC

iv) Objectives of BIMSTEC

v) Aims of BRICS

vi) Functions of European Union

Total No. of Questions : 4]

PB-1185

[6210]-608

T.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE - 1D - SPL - 3 : Regional Organization

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36271)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : ***1)*** *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[3 × 5 = 15]**

i) सार्क ची रचना स्पष्ट करा.

ii) युरोपियन युनियनची रचना स्पष्ट करा.

iii) आशियानची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

iv) बिमस्टेकची रचना स्पष्ट करा.

v) ब्रिक्स (BRICS) म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) **[1 × 15 = 15]**

i) सार्क मधील भारताच्या भूमिकेचे वर्णन करा.

ii) ओपेक (OPEC) ची रचना आणि उद्दिष्टे सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[2 × 10 = 20]**

i) युरोपियन युनियनचे हेतु आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

ii) जागतिक राजकरणातील आसियानची भूमिका स्पष्ट करा.

iii) बिमस्टेकची पार्श्वभूमी स्पष्ट करा

iv) ब्रिक्सची रचना आणि भूमिका विशद करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[4 × 5 = 20]**

i) सार्कची उद्दिष्टे

ii) आशियानची कार्ये

iii) ओपेकची भूमिका

iv) बिमस्टेकची उद्दिष्टे

v) ब्रिक्सचे हेतू

vi) युरोपियन युनियनची कार्ये

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PB-1186

[6210]-609
T.Y. B.A.
ENGLISH
DSE - 1D : Appreciating Novel
Texts : A) A Farewell to Arms - Ernest Hemingway
B) The Painter of Signs - R.K.Narayan
(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - VI) (36331)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) **Attempt any THREE of the following questions.** **[15]**

a) How does the beginning set the tragic tone of the novel 'A Farewell to Arms'?

b) Comment on the theme of love and romance in the novel 'A Farewell to Arms'.

c) Attempt a character sketch of Catherine Barkley.

d) Write a note on the narrative technique in 'A Farewell to Arms'.

e) Write a note on the Italian Retreat as depicted in the novel 'A Farewell to Arms'.

Q2) **Attempt any THREE of the following questions.** **[15]**

a) Comment on the climax of the novel 'A Farewell to Arms'.

b) Discuss 'A Farewell to Arms' as a war novel.

c) How does Hemingway depict death as a recurring theme in 'A Farewell to Arms'?

d) Write a note on Henry as a code hero in 'A Farewell to Arms'?

e) Explain the various symbols used by Hemingway in 'A Farewell to Arms'.

P.T.O

Q3) **Attempt any THREE of the following questions.** **[15]**

a) Comment on the ending of the novel 'The painter of Signs'.

b) Discuss 'The painter of Signs' as a regional novel.

c) 'Raman's failure in love is deeply rooted in his psyche'. Discuss the statement with reference to 'The Painter of Signs'.

d) Comment on the bond of affection between Raman and Laxmi.

e) Write a note on the narrative technique in 'The Painter of Signs'.

Q4) **Attempt any THREE of the following questions.** **[15]**

a) How does beginning of the novel offer a glimpse of moral and religious values in 'The painter of Signs'?

b) Attempt a character sketch of Daisy.

c) 'The Painter of Signs' is a romantic irony? Discuss with examples.

d) How does R.K. Narayan reflect the issues of quest for identity in 'The Painter of Signs'?

e) What role does Daisy play in Raman's life in 'The Painter of Signs'?

Q5) **Attempt any one of the questions.** **[10]**

a) How did Raman and Henry fail in their respective love relationships in the novels 'The painter of Signs' and 'A Farewell to Arms'.

b) Compare and contrast the art of characterisation portrayed by Ernest Hemingway and R.K. Narayan in their respective novels?

☺☺☺

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1187

[Total No. of Pages : 3

[6210]-610

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

DSE1D-MS-7 : Complex Analysis

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36341)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of calculator is allowed.***

Q1) Attempt any five of the following. **[5 × 2 = 10]**

a) Define analytic function.

b) Show that $\lim_{z\to\infty}\frac{2z+i}{z+1}=2$

c) State Cauchy Goursat theorem.

d) Find singular points for the function $f(z)=\frac{z^2+1}{(z+2)(z^2+2z+2)}$.

e) Find the principal argument Arg z where $z=\left(\sqrt{3}-i\right)^6$.

f) Evaluate the integral $\int_0^1 (t-i)\,dt$.

g) Define residue of $f(z)$ at the isolated singular point z_0.

Q2) **Attempt any four of the following.** **[4 × 5 = 20]**

a) Suppose that $f(z) = U(x, y) + iV(x, y)$ and that $f'(z)$ exists at a point $z_0 = x_0 + iy_0$. Prove that the first order partial derivatives of U and V exists at (x_0, y_0) and they satisfy the Cauchy Riemann equations $U_x = V_y$, $U_y = -V_x$.

P.T.O.

b) Show that $f(z) = (3x + y) + i(3y - x)$ is entire.

c) Let $f(z)$ be an analytic function in a domain D such that $|f(z)|$ is constant throughout D. Prove that $f(z)$ must be constant throughout D.

d) Find the Maclaurin series expansion of the function $f(z) = \frac{z}{z^2 + 9}$.

e) Show that the function $u(x, y) = 2x(1 - y)$ is harmonic and find its harmonic conjugate.

f) Prove that a function f that is analytic at a point z_0 has a zero of order m there if and only if there is a function g, which is analytic and nonzero at z_0, such that $f(z) = (z - z_0)^m g(z)$.

Q3) **Attempt any four of the following.** **[4 × 5 = 20]**

a) If C is any simple closed contour, then show that $\int_c \exp(z^3)\,dz = 0$.

b) Find the residue of $f(z) = \frac{1}{z + z^2}$ at $z = 0$.

c) If $f'(z) = 0$ everywhere in domain D, then prove that $f(z)$ is constant function throughout D.

d) Find all roots of the equation $\log z = i\frac{\pi}{2}$.

e) Let f denote the function whose values are

$$f(z)\begin{cases}\dfrac{\overline{z}^2}{z} & \text{when } z \neq 0 \\ 0 & \text{when } z = 0\end{cases}$$

Show that $f'(0)$ does not exists.

f) Evaluate the integral $\int_c \frac{5z - 2}{z(z - 1)}$ where c is the circle $|z| = 2$, described counterclockwise.

Q4) **Attempt any two of the following.** **[2 × 10 = 20]**

a) i) Determine whether the point $z = 0$ is a pole, a removable singularity or an essential singular point of $f(z)$, where

1) $f(z) = z\exp\left(\frac{1}{z}\right)$.

2) $f(z) = \frac{\cos z}{z}$

3) $f(z) = \frac{z^2}{1+z}$

ii) Let f be analytic everywhere inside and on a simple closed contour C, taken in positive sense. If z_0 is any point interior to C, then prove that $f(z_0) = \frac{1}{2\pi i}\int_C \frac{f(z)dz}{z - z_0}$.

b) i) Find pole and residue of $f(z) = \frac{z^2 + 2z}{(z-i)^3}$.

ii) Evaluate the integral $\int_C \frac{z\ dz}{(9 - z^2)(z+i)}$ where C is the circle $|z| = 2$ described in the positive sense.

c) i) Show that when $z \neq 0$

$$\frac{\sin(z^2)}{z^4} = \frac{1}{z^2} - \frac{z^2}{3!} + \frac{z^6}{5!} - \frac{z^{10}}{7!} + \ldots$$

ii) Show that $f(z) = |z|^2$ is differentiable only at $z = 0$.

d) i) Find all the roots of the equation $(-8i)^{1/3}$

ii) Show, that, when $0<|z-1| < 2$,

$$\frac{z}{(z-1)(z-3)} = -3\sum_{n=0}^{\infty}\frac{(z-1)^n}{2^{n+2}} - \frac{1}{2(z-1)}.$$

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1188

[Total No. of Pages : 4

[6210]-611

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE - 1D : Techniques of Social Research

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36371)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short note (Any Three) : **[15]**

a) Meaning of Survey Method.

b) Define Interview.

c) Histogram.

d) Qualitative Research.

e) Participant observation.

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any Three) : **[15]**

a) Explain the concept of Tabulation.

b) Write the advantages of case study (Any Two).

c) Elaborate the concept of Quantitative Research.

d) Explain closed Questionnaire.

e) Write the uses of photographs in data analysis.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any Two) : **[20]**

a) Elaborate the Nature of case study.

b) Explain the advantages and disadvantages of Interview.

c) Explain the Measures of Central Tendency.

d) Discuss the Nature of Survey Method.

Q4) Answer the following question in 300 words each (Any One) : **[20]**

a) Define Questionnaire. Explain the advantages and disadvantages of Questionnaire.

b) Discuss in detail about Report writing.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PB-1188

[6210]-611

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE - 1D : Techniques of Social Research

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36371)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा. **[15]**

अ) सर्वेक्षण पद्धतीचा अर्थ

ब) मुलाखतीची व्याख्या

क) स्तंभालेख

ड) गुणात्मक संशोधन

इ) सहभागी निरीक्षण

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) सारणीकरण संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) व्यष्टी अध्ययनाचे फायदे लिहा. (कोणतेही दोन)

क) संख्यात्मक संशोधन संकल्पना विशद करा.

ड) बंदिस्त प्रश्नावली स्पष्ट करा.

इ) तथ्य विश्लेषणात छायाचित्राचे उपयोग लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) व्यष्टी अध्ययनाचे स्वरूप विशद करा.

ब) मुलाखत तंत्राचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.

क) केंद्रीय प्रवृत्तीचे परिमाणे स्पष्ट करा.

ड) सर्वेक्षण पद्धतीच्या स्वरूपाची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) प्रश्नावलीची व्याख्या सांगून प्रश्नावलीचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.

ब) अहवाल लेखनावर सविस्तर चर्चा करा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1189

[Total No. of Pages : 4

[6210]-613

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY

Thinkers and Textual Studies (Western)

DSE-1D : Textual Studies : S4

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (New) (Regular) (36421)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions in 100 words each. (Any Three) : [15]**

a) What is Epistemology?

b) Briefly introduce the life of Plato.

c) Briefly state the concept of the rule of ignorance according to Plato.

d) Explain the concept of reality according to Russell.

e) Briefly explain Russell's concept of knowledge.

Q2) **Answer the following questions in 200 words each. (Any Two) : [20]**

a) Briefly describe the knowledge about the external world according to Russell.

b) Describe the justice-achieving feature of Plato's ideal state.

c) Briefly explain Plato's traditional view of justice.

d) Briefly explain the concept of Philosophical Verifiability.

Q3) **Write Short notes in 100 words each. (Any Three) : [15]**

a) Universal world : A. J. Ayer

b) Plato's Ideas

c) The world of Universe

d) Values of philosophy according to Russell.

e) Function of philosophy according to Russell.

P.T.O.

Q4) **Answer the following question in 400 words. (Any One) :** **[20]**

a) A. J. Explain in detail Ayer's concept of elimination of Metaphysics.

b) Explain Plato’s concept of philosopher king in detail.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PB-1189

[6210]-613

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY

Thinkers and Textual Studies (Western)

DSE-1D : Textual Studies : S4

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (New) (Regular) (36421)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा : **[15]**

अ) ज्ञानमिमांसा म्हणजे काय?

ब) प्लेटोचा थोडक्यात जीवन परिचय करून द्या.

क) प्लेटोला अनुसरून 'अज्ञानाचे शासन' संकल्पना थोडक्यात सांगा.

ड) रसेलला अनुसरून 'वास्तवता' या संकल्पनेचा अर्थ सांगा.

इ) रसेलकृत ज्ञान संकल्पना थोडक्यात विशद करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दात उत्तरे लिहा : **[20]**

अ) रसेलला अनुसरून बाह्य जगताविषयीचे ज्ञान थोडक्यात सांगा.

ब) प्लेटोच्या आदर्श राज्याच्या न्याय–प्राप्ती या वैशिष्ट्याचे वर्णन करा.

क) प्लेटोचा न्यायविषयक पारंपारिक विचार थोडक्यात सांगा.

ड) तात्त्विक प्रचितिक्षमता संकल्पना थोडक्यात सांगा.

प्रश्न 3) कोणत्याही तीनावर प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा : **[15]**

अ) सामान्य जग : ए. जे. एयर

ब) प्लेटोच्या आयडियाज

क) सामान्यांचे विश्व

ड) रसेल यांना अनुसरून तत्त्वज्ञानाचे मूल्य संकल्पना

इ) रसेलला अनुसरून तत्त्वज्ञानाचे कार्य

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 400 शब्दात उत्तरे लिहा : **[20]**

अ) ए.जे. एयर यांची सत्ताशास्त्राचा त्याग संकल्पना सविस्तर विशद करा.

ब) प्लेटोच्या तत्त्वज्ञ राजा संकल्पनेचे सविस्तर विवेचन करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1190

[Total No. of Pages : 4

[6210]-614
T.Y. B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
DSE-1D : Financial Administration
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36441)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any 8 of the following (20 words) **[16]**

a) Explain the status of comptroller and Auditor General of India?

b) State the requirement of Finance Commission of India?

c) Who appoints comptroller and Auditor General of India?

d) The first finance commission was constituted under whom?

e) Who was the chairman of thirteenth finance commission?

f) Explain the function of Estimates Committee?

g) What is financial control?

h) Write the function of Public Enterprises Committee?

i) What is globalization?

j) Explain the meaning of liberalisation?

Q2) Write any 4 short notes (50 words) : **[16]**

a) Explain the concept of privatization?

b) Explain the effect of new monetary policy?

c) State the function of parliamentary committees in fiscal control?

d) Write the structure of estimation committee?

e) Mention the function of Comptroller and Auditor General of India as a guardian of the constitution of India?

f) Explain the importance of auditor?

P.T.O.

Q3) Answer any 3 of the following (100 words) : **[18]**

a) Explain the meaning of audit and its importance in financial administration?

b) Explain the constitutional position of comptroller and Auditor General of India?

c) Explain the structure of finance commission of India with its significance?

d) Discuss the usefulness of finance committees?

Q4) Answer any 2 of the following (200 words) : **[20]**

a) Discuss how Indias economic policy is compatible with globalization?

b) Explain the meaning of globalization and explain its merits and demerits?

c) Explain the information of finance commission of India and explain its usefulness?

Total No. of Questions : 4]

PB-1190 **[6210]-614**

T.Y. B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
DSE-1D : Financial Administration
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36441)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : ***1)*** *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दात) **[16]**

अ) भारताचा नियंत्रक व महालेखा परिक्षकाचा दर्जा स्पष्ट करा?

ब) भारतीय वित्त आयोगाची आवश्यकता सांगा?

क) भारताच्या नियंत्रक व महालेखा परीक्षकाची नियुक्ती कोण करतात?

ड) पहिल्या वित्त आयोगाची स्थापना कोणाच्या अध्यक्ष ते साली केली गेली?

इ) 13 वे वित्त आयोगाचे अध्यक्ष कोण होते?

फ) अंदाज समितीचे कार्य स्पष्ट करा?

य) वित्तीय नियंत्रण म्हणजे काय?

र) सार्वजनिक उपक्रम समितीची कार्य लिहा?

ल) जागतिकीकरण म्हणजे काय?

व) उदारीकरणाचा अर्थ सांगा?

प्रश्न 2) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. (50 शब्दात) **[16]**

अ) खाजगीकरण ही संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) नवीन आर्थिक धोरणाचा परिणाम स्पष्ट करा?

क) वित्तीय नियंत्रणातील संसदीय समित्यांचा कार्यभाग सांगा?

ड) अनुमान समितीची रचना लिहा?

इ) भारतीय राज्यघटनेचा हक संरक्षक म्हणून भारताच्या नियंत्रक व महालेखापरीक्षकाचा कार्यभाग सांगा?

फ) लेखा परीक्षेचे महत्त्व स्पष्ट करा?

प्रश्न 3) कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. (100 शब्दात) **[18]**

अ) लेखा परीक्षणाचा अर्थ सांगून त्याचे वित्तीय प्रशासनातील महत्व सांगा?

ब) भारताच्या नियंत्रक व महालेखा परीक्षकाचे घटनात्मक स्थान स्पष्ट करा?

क) भारतीय वित्त आयोगाचे महत्त्व सांगून त्याची रचना स्पष्ट करा?

ड) वित्तीय समित्यांची उपयुक्त ते बद्दल चर्चा करा?

प्रश्न 4) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (200 शब्दात) **[20]**

अ) भारताचे आर्थिक धोरण जागतिकीकरणासह कितपत पोषक आहे? चर्चा करा?

ब) खाजगीकरणाचा अर्थ स्पष्ट करुन त्याचे गुण–दोष स्पष्ट करा?

क) भारताच्या वित्त आयोगाची माहीती स्पष्ट करूण त्याची उपयुक्तता सांगा?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1191

[Total No. of Pages : 2

[6210]-615

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-2D : विशेषस्तर अभ्यासपत्रिका

वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : भाग–2

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36022)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यत लिहा. **[10]**

अ) रुपिका म्हणजे काय ते सांगून रुपिकांची वैशिष्ट्ये लिहा.

ब) वाक्यातील 'उद्देश' व 'विधेय' हे घटक स्पष्ट करा.

क) भावपर अर्थ म्हणजे काय हे सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यत लिहा. **[20]**

अ) रुपिका – रुपिम – रुपिकांतरे यातील संबंध स्पष्ट करा.

ब) रुपिम म्हणजे काय हे सांगून रुपिमांचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.

क) रुपिम विनियोगाचे प्रमुख प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यत लिहा. **[20]**

अ) वाक्याचे प्रकार सोदाहरण विशद करा.

ब) रचनेतील 'शब्द' व 'शब्दबंध' या संज्ञा सोदाहरण स्पष्ट करा.

क) वाक्यविन्यासाचे स्वरुप स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही <u>दोन</u> प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यत लिहा. **[20]**

अ) अर्थाचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) अर्थ म्हणजे काय हे सांगून अर्थाचे स्वरुप स्पष्ट करा.

क) अर्थ व रुप यातील संबंध स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 5 **SEAT No.** | |

PB-1192 **Total No. of Pages : 2**

[6210]-616

T.Y.B.A. (Semester - VI)

URDU

DSE-2D (S-IV) Philology & Linguistics

(2019 Pattern) (36072)

Total Marks :70] ***[Time :2½ Hours***

Instructions to the candidates:

1) *Attempt All questions.*

2) *Figures to the left side indicate full marks.*

سوال نمبر1: علم لسانیات کے مقاصد وفوائد کو تفصیل سے بیان کیجیے۔ **[10]**

یا

اردو میں لسانی شعور پر اظہار خیال کیجیے۔

سوال نمبر2: ھندوستان میں ہند آریائی زبانوں کے ارتقاء کا جائزہ لیجیئے **[15]**

یا

ھند آریائی خاندان پر تفصیل سے روشنی ڈالیے

سوال نمبر3: اردو زبان کی پیدائش سے متعلق ماہرین لسانیات کے مختلف نظریات پر اظہا خیال کیجیے۔ **[15]**

یا

خاندان السنہ سے کیا مراد ھے؟ دنیا کی زبانوں کو کتنے خاندان میں تقسیم کیا گیا ھے؟

P.T.O.

سوال نمبر4 : زبان کی ارادی تشکیل میں عوام اور علماء کا کیا حصہ ہے وضاحت کیجیے۔ **[10]**

یا

اردو کے بارے میں محمود شیرانی کا نظریہ پنجاب کی وضاحت کیجیے۔

سوال نمبر5: کسی دو پر مختصر نوٹ لکھیے ۔ **[20]**

i) دکن میں اردو

ii) علم لسان کی افادیت

iii) دنیا کی زبانوں اور ان کے خاندان کی تقسیم

iv) نصیر الدین ہاشمی کا نظریہ

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 5] SEAT No. :

PB-1193 [Total No. of Pages : 3

[6210]-617

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE - 2D (S-4) : हिंदी भाषा और उसका विकास

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36092)

समय : 2½ घण्टे] *[पूर्णांक : 70*

सूचनाएँ : *1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।*
2) दाहिनी ओर प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[14]**

अ) भाषा का अर्थ एवं स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।

ब) राजभाषा और राष्ट्रभाषा का सामान्य परिचय लिखिए ।

क) भाषा की विशेषताएँ सोदाहरण स्पष्ट कीजिए ।

ड) परिनिष्ठित भाषा का सामान्य परिचय दीजिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[14]**

अ) खड़ीबोली का क्षेत्र एवं विशेषताएँ लिखिए ।

ब) बिहारी हिंदी की बोलियों का परिचय दीजिए ।

क) तद्भव शब्दावली का परिचय लिखिए ।

ड) हिंदी के देशज शब्दों को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए ।

P.T.O.

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[14]**

अ) देवनागरी लिपि के नामकरण संबंधी मतों को लिखिए ।

ब) देवनागरी का विकास किस प्रकार से हुआ है?

क) देवनागरी लिपि में सुधार के प्रयास को स्पष्ट कीजिए ।

ड) देवनागरी लिपि की विशेषताएँ लिखिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन टिप्पणियों को लिखिए । **[21]**

अ) भाषा की परिभाषाएँ

ब) संपर्क भाषा

क) छत्तीसगढी

ड) तत्सम शब्द

इ) देवनागरी लिपि

फ) देवनागरी लिपि का विकास

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं सात बहुविकल्पिय प्रश्नों के उचित पर्याय लिखिए । **[7]**

i) भाषा ..... संपत्ति नहीं है ।

अ) अर्जित ब) पैतृक

क) सामाजिक ड) आर्थिक

ii) भाषा कठिनता से ..... की ओर जाती है ।

अ) सरलता ब) व्यावहारिकता

क) संयोगावस्था ड) वियोगावस्था

iii) विभाषा का क्षेत्र ..... की अपेक्षा विस्तृत है ।

अ) साहित्यिक भाषा ब) परिनिष्ठित भाषा

क) संपर्क भाषा ड) बोली

iv) किसी प्रांत या देश के प्रशासन के लिए स्वीकृत भाषा को क्या कहते हैं?

अ) राजभाषा ब) राष्ट्रभाषा

क) संपर्क भाषा ड) विशिष्ट भाषा

v) किस बोली को कौरवी या हिंदुस्तानी भी कहा जाता है?

अ) ब्रज ब) खड़ी बोली

क) अवधी ड) बघेली

vi) इनमें से बिहारी हिंदी की बोली है –

अ) भोजपुरी ब) छत्तीसगढी

क) बांगरू ड) कन्नौजी

vii) संस्कृत के समान शब्दों को क्या कहा जाता है?

अ) तद्भव शब्द ब) देशज शब्द

क) तत्सम शब्द ड) विदेशी शब्द

viii) तत् + भव के योग से ..... शब्द बनता है ।

अ) तद्भव शब्द ब) देशज शब्द

क) विदेशी शब्द ड) तत्सम शब्द

ix) ''एक ध्वनि के लिए एक लिपि चिह्न'' यह विशेषता किस लिपि की है?

अ) ब्राह्मी ब) खरोष्ठी

क) देवनागरी ड) रोमन

x) लिपि शब्द ..... से उद्भूत हुआ है ।

अ) भाष् ब) वाक्

क) वद् ड) लिप्यते

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4] **SEAT No. :**

PB-1194 **[Total No. of Pages : 2**

[6210]-618

T.Y. B.A.

SANSKRIT

DSE-2D : सदानन्दयतिकृत: वेदान्तसार:

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36112)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

सूचना : *1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.*

Instructions : ***All questions are compulsory.***

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Figures to right indicate marks.

Q1) खालीलपैकी कोणत्याही तिघांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या. **[15]**

Write a reference to context to any three of the following.

i) तरति शोकात्मवित् इत्यादिश्रुते: ब्रह्म वेद ब्रह्मैव भवति इत्यादिश्रुतेश्च।

ii) विक्षेपशक्तिर्लिङ्गादि ब्रह्माण्डान्तं जगत्सृजेत्।

iii) गुरूनाराध्य वेदान्तसारं वक्ष्ये यथामति:।

iv) इदं प्राणादिपञ्चकं कर्मेन्द्रियै: सहितं सत्प्राणमयकोशो भवति।

Q2) **A)** कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[10]**

Write any ten answers.

अ		ब)	
i)	अस्तेय:	a)	प्राणायाम:
ii)	रेचकम्	b)	उपरति:
iii)	सुषुप्ति:	c)	अज्ञानम्
iv)	तत्त्वमसि	d)	चतुर्थं मन्यते
v)	शोणो धावति	e)	चार्वाक:
vi)	कर्मणा विधिना परित्याग:	f)	अभ्यास:
vii)	ज्ञानविरोधी	g)	स्थूलशरीरम्
viii)	शिवमद्वैतं	h)	यम:

P.T.O.

ix) मन आत्मा इति

x) शून्य मात्मा इति

xi) पौन:पुन्येन प्रतिपादनम्

xii) वैश्वानर:

i) सूक्ष्मशरीरम्

j) कारणशरीरम्

k) अजहल्लक्षणा

l) माध्यमिकबौद्ध:

m) महावाक्यम्

B) संस्कृत भाषेत उत्तर द्या. (कोणतेही पांच) **[5]**

Write answers in the Sanskrit language. (Any Five)

i) वेदान्त नाम किं प्रमाणम्?

ii) कर्मण: प्रयोजनं किम्?

iii) वेदान्तदर्शने वस्तु नाम किम्?

iv) निर्विकल्पसमाधौ विघ्ना: कति?

v) सूक्ष्मशरीरसमष्ट्युपहितस्य चैतन्यस्य संज्ञा का?

vi) नित्यानित्यवस्तुविवेक नाम किम्?

Q3) दीर्घोत्तर लिहा. (कोणतेही एक). **[20]**

Write a broad answer. (Any one)

i) अपवादाध्यारोपौ।

ii) महावाक्यार्थविचार:।

Q4) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[20]**

Write notes in English or Marathi. (any two)

i) वेदान्तसारग्रन्थस्य अनुबंधचतुष्टयम्

ii) जीवन्मुक्त:।

iii) समाधे: अष्टाङ्गानि।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1195

[Total No. of Pages : 4

[6210]-619
T.Y. B.A.
ECONOMICS
DSE-2D : Public Finance - II (Special Paper - IV)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36152)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Answer should be precise and to the point.***
4) ***Draw neat diagram wherever necessary.***

Q1) Answer the following questions in 20 words each (Any Eight) **[16]**

a) What is budget?

b) What is meant by public expenditure?

c) Define balanced budget.

d) What is meant by primary deficit?

e) State the two functions of state government.

f) According to which section the president appoints the finance commission.

g) Who was the chairman of the 1st finance commission?

h) What is meant by zero budget?

i) Define Fiscal policy.

j) What is meant by deficit financing?

Q2) Answer the following questions in 50 words (Any Four) **[16]**

a) State the features of Fiscal policy.

b) State the objectives of budget.

c) Explain the role of finance commission.

d) Explain the limitations of deficit financing.

e) State the objectives of fiscal policy.

f) Explain the types of budget.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 100 words (Any Three) : **[18]**

a) Explain the importance of gender budget.

b) Explain the various instruments of fiscal policy.

c) Explain the objectives of deficit financing.

d) Explain the constitutional provisions regarding centre - state fiscal relationship.

Q4) Answer the following questions in 200 words (Any Two) **[20]**

a) Explain the favourable and unfavourable effects of deficit financing.

b) State the causes of Fiscal conflict among the central - states.

c) Explain in detail the preparation of Indian Union budget.

Total No. of Questions : 4]

PB-1195

[6210]-619
T.Y. B.A.
ECONOMICS
DSE-2D : Public Finance - II (Special Paper - IV)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36152)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *उत्तरे नेमकी व मुद्देसुद असावी.*

4) *आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.*

5) *संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) अंदाजपत्रक म्हणजे काय?

ब) सार्वजनिक खर्च म्हणजे काय?

क) समतोल अंदाजपत्रकाची व्याख्या दया.

ड) प्राथमिक तुट म्हणजे काय?

इ) राज्य सरकारची दोन कार्य सांगा.

फ) कोणत्या कलमानुसार राष्ट्रपती वित्त आयोगाची नेमणुक करतात?

य) पहिल्या वित्त आयोगाचे अध्यक्ष कोण होते?

र) शुन्याधिष्ठीत अंदाजपत्रक म्हणजे काय?

ल) राजकोषीय धोरणाची व्याख्या द्या.

व) तुटीचा अर्थभरणा म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) **[16]**

अ) राजकोषीय धोरणाची वैशिष्ट्ये सांगा.

ब) अंदाजपत्रकाची उद्दीष्ट्ये सांगा.

क) वित्त आयोगाची भुमिका स्पष्ट करा.

ड) तुटीच्या अर्थभरण्याच्या मर्यादा स्पष्ट करा.

इ) राजकोषीय धोरणाची उददीष्ट्ये सांगा.

फ) अंदाजपत्रकाचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) लिंगाधारित अंदाजपत्रकाचे महत्व स्पष्ट करा.

ब) राजकोषीय धोरणाची विविध साधने स्पष्ट करा.

क) तुटीच्या अर्थभरण्याची उद्दीष्ट्ये स्पष्ट करा.

ड) केंद्र राज्य वित्तीय संबंधाबाबत घटनात्मक तरतुदी स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) तुटीच्या अर्थभरण्याचे अनुकुल व प्रतिकुल परिणाम स्पष्ट करा.

ब) केंद्र – घटक राज्यांमध्ये वित्तीय संघर्ष निर्माण होण्याची कारणे सांगा.

क) भारतीय केंद्रीय अंदाजपत्रकाची तयारी सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1196

[Total No. of Pages : 4

[6210]-620
T.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
DSE-2D : International Relations
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36162)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any eight of the following questions (20 words) : **[16]**

a) What is colonialism?

b) When was NAM established?

c) What is 'LPG'?

d) What is 'Panchsheel'?

e) State the meaning of Terrorism.

f) What is the meaning of Hunger Index?

g) When was the 'Declaration of Human Rights' adopted?

h) What is South - South cooperation?

i) Name any two terrorist organizations.

j) Give the names of founders of NAM.

Q2) Write any four short notes (50 words) : **[16]**

a) Neo-colonialism

b) Emergence of NAM

c) North-South Divide

d) Privatization

e) Global warming

f) New International Economic Order

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following questions (100 words) : **[18]**

a) State the human rights and its importance.

b) Explain the concept of Globalization.

c) Discuss on poverty and Hunger.

d) Explain the role of state in globalization.

Q4) Answer any two of the following questions (200 words) : **[20]**

a) Explain the Non-alignment movement.

b) Discuss the environmental issues.

c) Write an essay on 'International Terrorism'.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PB-1196 **[6210]-620**

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-2D : International Relations

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36162)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा (20 शब्दांत) : **[16]**

अ) वसाहतवाद म्हणजे काय?

ब) 'नाम'ची स्थापना कधी झाली?

क) 'LPG' म्हणजे काय?

ड) 'पंचशील' म्हणजे काय?

इ) दहशतवादाचा अर्थ सांगा.

फ) भूकेचा निर्देशांक म्हणजे काय?

य) मानवी हक्कांचा जाहीरनामा कधी स्वीकारला?

र) दक्षिण–दक्षिण सहकार्य म्हणजे काय?

ल) कोणत्याही दोन दहशतवादी संघटनांची नावे सांगा.

व) 'नाम'च्या संस्थापकांची नावे लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा (50 शब्दांत) : **[16]**

अ) नव–वसाहतवाद

ब) 'नाम'चा उदय

क) उत्तर–दक्षिण संघर्ष

ड) खाजगीकरण

इ) जागतिक तापमान वाढ

फ) नविन आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्था

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (100 शब्दांत) : **[18]**

अ) मानवी हक्क आणि त्याचे महत्त्व सांगा.

ब) जागतिकीकरण संकल्पना स्पष्ट करा.

क) दारिद्र्य आणि भूक यावर चर्चा करा.

ड) जागतिकीकरणात राज्याची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (200 शब्दांत) : **[20]**

अ) अलिप्ततावाद चळवळ स्पष्ट करा.

ब) पर्यावरणविषयक प्रश्नांवर चर्चा करा.

क) 'आंतरराष्ट्रीय दहशतवाद' यावर निबंध लिहा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1197

[Total No. of Pages : 4

[6210]-621

T.Y. B.A.

HISTORY

DSE - 4D : History of Maharashtra in the 20th Century

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36172)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following questions in 300 words :** **[15]**

a) Review the ideological contribution of Dr. Babasaheb Ambedkar.

OR

b) Elaborate the contribution of sugar industry in industrial and economic development of Maharashtra.

Q2) **Answer any one of the following questions in 300 words :** **[15]**

a) Discuss the Marathwada Muktisangram in details.

OR

b) Give an account of Labour Movement in Maharashtra.

Q3) **Answer any two of the following questions in 200 words each :** **[20]**

a) Highlight the work of Pandita Ramabai.

b) Explain the factors that promoted industrialization in post-independence Maharashtra.

c) Explain the details the problems of agricultures and peasantry in the 20th Century.

d) Take a review at the Samyukta Maharashtra Movement.

P.T.O.

Q4) **Write the short notes (Any Four) :** **[20]**

a) Depressed Classes Mission

b) Urbanization promoting factors

c) Mahad Satyagraha.

d) Vithalrao Vikhe Patil and Co-operative Movement.

e) Rayat Education Society

f) Swami Ramanand Teerth

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PB-1197

[6210]-621

T.Y. B.A.

इतिहास

DSE - 4D : History of Maharashtra in the 20th Century

(विसाव्या शतकातील महाराष्ट्राचा इतिहास)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36172)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.*

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) **[15]**

अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या वैचारिक योगदानाचा आढावा घ्या.

किंवा

ब) महाराष्ट्राच्या औद्योगिक आणि आर्थिक विकासात साखर उद्योगाचे योगदान विशद करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) **[15]**

अ) मराठवाडा मुक्तीसंग्रामाची सविस्तर चर्चा करा.

किंवा

ब) महाराष्ट्रातील कामगार चळवळीचा वृत्तांत द्या.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) पंडिता रमाबाई यांचे कार्य अधोरेखित करा.

ब) स्वातंत्र्योत्तर महाराष्ट्रातील औद्योगिकीकरणास चालना देणारे घटक स्पष्ट करा.

क) 20 व्या शतकातील शेती आणि शेतकरी यांचे प्रश्न सविस्तर विशद करा.

ड) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) भारतीय निराश्रीत साह्यकारी मंडळ

ब) नागरीकरणास चालना देणारे घटक

क) महाडचा लुढा

ड) विठ्ठलराव विखे पाटील व सहकारी चळवळ

इ) रयत शिक्षण संस्था

फ) स्वामी रामानंद तीर्थ

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1198

[Total No. of Pages : 4

[6210]-622
T.Y.B.A.
HISTORY
DSE - 2D : Constitutional Developments in India (1858-1950)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36173)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions in 300 words. (Any one)** **[15]**

a) Explain the important provisions of the India Act, 1891 and evaluate this law.

OR

b) Explain the background, Provisions and significance of the Morley-Minto Reforms Act, 1909.

Q2) **Answer the following questions in 300 Words. (Any One)** **[15]**

a) Explain information about working of Provincial Autonomy.

OR

b) What was the cabinet Mission plan? What was the reaction of congress ans Muslim League to this plan.

Q3) **Answer the following questions in 200 words. (Any Two)** **[20]**

a) Discuss the important provisions and evaluate that proclamation in the Queen's proclamation.

b) Explain the provisions and effect of the Montaguchelmford Reforms Act, 1919.

c) State the background of Nehru Report and Provide information about the report.

d) State the salient features of the Indian constitution.

P.T.O.

Q4) **Short Notes (Any Four)** **[20]**

a) Causes of the Act of 1861.

b) Montague's Declaration of August 1917.

c) Recommendation of the Simon commission.

d) First Round Table conference.

e) Mountbatten Plan

f) Indian Independence Act 1947.

Total No. of Questions : 4]

PB-1198

[6210]-622
T.Y.B.A.
HISTORY
DSE - 2D : Constitutional Developments in India (1858-1950)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36173)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) **[15]**

अ) इ.स. 1891 च्या भारतविषयक कायदयातील महत्वाच्या तरतुदी स्पष्ट करा आणि या कायद्याचे मुल्यमापन करा.

किंवा

ब) इ.स. 1909 च्या मोर्ले–मिंटो सुधारणा कायद्याची पार्श्वभूमी, तरतूदी आणि महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) **[15]**

अ) प्रांतीय स्वायतत्ता सत्तेच्या कामकाजाविषयी माहिती स्पष्ट करा.

किंवा

ब) कॅबिनेट मिशन योजना कोणती होती? या योजनेविषयी काँग्रेस व मुस्लिम लीग यांनी कोणती प्रतिक्रीया व्यक्त केली?

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) राणीच्या जाहीरनाम्यातील महत्वाच्या तरतुदींची चर्चा करा आणि त्या जाहीरनाम्याचे मुल्यमापन करा.

ब) इ.स. 1919 च्या माँटेग्यू – चेम्सफोर्ड सुधारणा कायदयाची तरतुदी आणि परिणाम स्पष्ट करा.

क) नेहरू अहवालाची पार्श्वभुमी सांगा आणि या अहवालाविषयी माहिती द्या.

ड) भारतीय राज्यघटनेची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 4) टिप लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) इ.स. 1861 च्या कायदयाची कारणे

ब) ऑगस्ट 1917 ची माँटेग्यू घोषणा

क) सायमन कमिशनच्या शिफारशी

ड) पहिली गोलमेडा परिषद

इ) माऊंटबॅटन योजना

फ) भारतीय स्वातंत्र्याचा कायदा, 1947

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1199

[Total No. of Pages : 4

[6210]-623
T.Y. B.A.
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE-2D SPL-4 : Modern Warfare
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36272)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any Three)**[3 × 5 = 15]**

a) What is Nuclear War?

b) Explain the Meaning and Concept of Psychological Warfare.

c) State the Nature of Electronics Warfare.

d) State the Objectives of Space Warfare.

e) Explain the Scope of Environmental Warfare.

Q2) Answer the following questions in 300 Words each. (Any One)**[1 × 15 = 15]**

a) Explain in details the Methods of Economic Warfare.

b) Describe in details the Means and Methods of Space War.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any Two)**[2 × 10 = 20]**

a) Explain in details the Theory of Nuclear Deterrence.

b) What are the Mental health problems of Soldiers?

c) Explain the Nature and Scope of Information Warfare.

d) Explain the Effects of Environmental Warfare.

P.T.O.

Q4) Write Short Notes (Any Four) : **[4 × 5 = 20]**

a) Nuclear Strategy

b) Objectives of Economic War

c) Sources of Electronics Warfare

d) Strategic Defence Initiative (SDI)

e) Consequence of Psychological Warfare

f) Nature of Environmental Warfare

Total No. of Questions : 4]

PB-1199 **[6210]-623**

T.Y. B.A.
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE-2D SPL-4 : Modern Warfare
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36272)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : ***1)*** *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[3 × 5 = 15]**

अ) आण्विक युद्धपद्धती म्हणजे काय?

ब) मानसशास्त्रीय युद्धपद्धतीचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.

क) इलेक्ट्रॉनिक्स युद्धपद्धतीचे स्वरूप सांगा.

ड) अवकाश युद्धपद्धतीची उद्दिष्टे सांगा.

इ) पर्यावरणीय युद्धपद्धतीची व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) **[1 × 15 = 15]**

अ) आर्थिक युद्धाच्या पद्धती सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) अवकाश युद्धाची साधने आणि पद्धती सविस्तर विशद करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[2 × 10 = 20]**

अ) आण्विक प्रतिरोधन सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) सैनिकांच्या मानसिक स्वास्थाच्या समस्या कोणत्या?

क) माहिती युद्ध पद्धतीचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

ड) पर्यावरणीय युद्ध पद्धतीचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) **[4 × 5 = 20]**

अ) आण्विक युद्धनिती

ब) आर्थिक युद्ध पद्धतीची उद्दिष्टे

क) इलेक्ट्रॉनिक्स युद्ध पद्धतीचे स्रोत

ड) सामरिक संरक्षण उपक्रम

इ) मानसशास्त्रीय युद्धपद्धतीचे परिणाम

फ) पर्यावरणीय युद्धपद्धतीचे स्वरूप

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

PB-1200

[6210]-624
T.Y.B.A
ENGLISH
DSE - 2D : Introduction of Literary Criticism
(Old Special Paper - IV)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36332)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions in about 50-60 words each. (Any two)** **[10]**

a) Discuss T.S. Eliot's theory of impersonality in literature.

b) Explain Eliot's concept of poetic process.

c) How does William Empson explore the concept of ambiguity in his literary criticism?

d) How does William Empson distinguish between the ambiguity of metaphor and that of a simile in his critical book?

Q2) **Answer the following questions in about 50-60 words each. (Any two)** **[10]**

a) How does George Lukacs define and conceptualize realism, in literature?

b) Explain Lukacs' concept of art as a reflection of redlity.

c) Discuss sigmund Freud's theory of the 'id', 'ego' and 'superego'.

d) Explain Freud's idea of the unconscious mind and how does it relate to the functioning of the id, ego and superego.

Q3) **Answer the following questions in about 150 words each. (Any two)** **[20]**

a) Explain Allen tate's concept of tension.

b) How does Wimsatt and Beardsley define 'Intentional Fallacy'?

c) How does cleanth brooks define and explore the concept of paradox in literary analysis?

d) State the fundamental principles of 'New Criticism'.

P.T.O

Q4) **Explain the following literary and critical terms: (Any Five)** **[20]**

a) Allegory
b) Metaphor
c) Diction
d) Satire
e) Irony
f) Motif and Theme
g) Point of view

Q5) **Attempt any one of the following.** **[10]**

a) Read the following poem and answer the questions that follow:

Poem:

Little Lamb, who made thee?
Dost thou know who made thee,
Gave thee life, and bid thee feed
By the stream and o'er the mead;
Gave thee clothing of delight,
Softest clothing, woolly, bright;
Gave thee such a tender voice,
Making all the vales rejoice?
Little Lamb, who made thee?
Dost thou know who made thee?
Little lamb, I'll tell thee;
Little lamb, I'll tell thee:
He is called by they name,
For He calls Himself a Lamb.
He is meek, and He is mild,
He became a little child.
I a child, and thou a lamb,
We are called by his name.
Little lamb, God bless thee!
Little lamb, God bless thee!

Questions:

i) What is the central idea of the poem?
ii) What role does the repetition of the question "Little lamb who made thee"? Play in emphasizing the central theme of the poem?
iii) Identify the imagery used to describe the lamb's identity.
iv) What is the tone of the poem?
v) Comment on the ending of the poem.

b) Read the following passage and answer the questions that follow:

No one would have believed in the last years of the nineteenth century that this world was being watched keenly and closely by intelligences greater than man's and yet as mortal as his own; that as men busied themselves about their various concerns they were scrutinized and studied, perhaps almost as narrowly as a man with a microscope might scrutinize the transient creatures that swarm and multiply in a drop of water. With infinite complacency men went to and fro over this globe about their little affairs, serene in their assurance of their empire over matter. It is possible that the infusoria under the microscope do the same. No one gave a thought to the older worlds of space as sources of human danger, or thought of them only to dismiss the idea of life upon them as impossible or improbable. It is curious to re call some of the mental habits of those departed days. At most terrestial men fancied there might be other men upon mars, perhaps inferior to themselves and ready to welcome a missionary enterprise. Yet across the gulf of space, minds that are to our minds as ours are to those of the beasts that perish, intellects vast and cool and unsympathetic regarded this earth with envious eyes and slowly and surely draw their plans against us. And early in the twentieth century came the great disillusionment.

Questions:

i) Comment on the tone of the passage.

ii) What does the passage describe?

iii) Explain the phrase "minds that are to our minds as ours are to those of the beasts that perish".

iv) Comment on the writing style of the passage.

v) Suggest a suitable title to the passage.

☺☺☺

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1201

[Total No. of Pages : 2

[6210]-625

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

DSE-2D, MS-8 : Partial Differential Equations

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36342)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any Five of the following : **[5 × 2 = 10]**

a) Eliminate the arbitrary function f from the equation $z = x^2 + f(xy)$.

b) Solve $(D^2 - 9D'^2)z = 0$.

c) Find the complementary function of the equation $(D^2 - D'^2)z = 0$.

d) Solve : $2xdx + zdy + ydz = 0$.

e) Eliminate the arbitrary constants a and b from the equation $2z = ax + by$.

f) Show that the equation $\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} - \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} = 0$ is parabolic.

g) Define surface.

Q2) Attempt any Four of the following : **[4 × 5 = 20]**

a) Prove that a Pfaffian differential equation in two variable always possesses an integrating factor.

b) Solve $2yzdx - 3xzdy - 4xydz = 0$.

c) Find direction cosines of the normal to the surface $z = f(x, y)$. at a point $P(x, y, z)$.

d) Explain a method to solve homogeneous differential equation of the form $P(x, y, z)dx + Q(x, y, z)dy + R(x, y, z)dz = 0$.

e) Explain a method to solve $Pp + Qq = R$.

f) Find integral curves of $\frac{dx}{x^2(y-z)} = \frac{dy}{y^2(z-x)} = \frac{dz}{z^2(x-y)}$.

P.T.O.

Q3) Attempt any Four of the following : **[4 × 5 = 20]**

a) Solve $r - 6s + 9t = 0$.

b) If $u_1, u_2, \ldots u_n$ are solutions of the homogeneous linear differential equation F(D, D′)z = 0, then $\sum_{r=1}^{n} c_r u_r$, where c_r are arbitrary constant, is also solution.

c) If $\beta_r D' + \gamma_r$ is a factor of $F(D, D')$, $\phi_r(\xi)$ is an arbitrary function of the single variable ξ and $\beta_r \neq 0$, then show that $u_r = \exp\left(\frac{-\gamma_r x}{\beta_r}\right)\phi_r(\beta_r x)$ is a solution of the equation $F(D, D')z = 0$.

d) Find a particular integral of the equation $(D^2 + DD' - 2D'^2)z = e^{x+y}$.

e) Verify that $z = x^2 + y^2$ is a solution of $\frac{\partial^2 z}{\partial x^2} = \frac{\partial^2 z}{\partial y^2}$.

f) Find the general solution of $(D^3 - 4D^2D'^2 + 4DD'^2)z = 0$.

Q4) Attempt any Two of the following : **[2 × 10 = 20]**

a) Prove that a necessary and sufficient condition that the Pfaffian differential equation $X \cdot dr = 0$. should be integrable is that $X \cdot curl\ X = 0$.

b) Solve the equation $dx + dy + dz = 0$ by reduction to an ordinary differential equation method.

c) Reduce the equation $t - s + p - q\left(1 + \frac{1}{x}\right) + \frac{z}{x} = 0$ to canonical form.

d) Solve $u_t - c^2 u_{xx} = 0$ by separation of variable method.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1202

[Total No. of Pages : 4

[6210]-626
T.Y. B.A.
SOCIOLOGY
DSE-2D : Indian Society : Changes and Challenges
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36372)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Write short notes on (Any Three) :** **[15]**

a) Mediatization

b) Transnational investment

c) Pollution

d) Private Health Sectors Quality

e) NGO's

Q2) **Answer the following questions in 50 words each (Any Three) :** **[15]**

a) Discuss the transport and water issues in urban society.

b) Explain the features of new education policy in India.

c) Discuss about media and Indian Democracy.

d) State the characteristics of social movement.

e) Elaborate the commercialization of media.

Q3) **Answer the following questions in 200 words each (Any Two) :** **[20]**

a) Explain the importance of Democracy in India.

b) Explain the necessity and challenges of online teaching.

c) Elaborate various civic issues of urban society.

d) State the characteristics of urbanization.

P.T.O.

Q4) **Answer the following questions in 300 words each (Any One) : [20]**

a) Explain the concept of Alternative media in the context of NGO's and social movement's.

b) Explain the concept of Democracy and it's challenges in the contemporary Indian Society.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PB-1202 **[6210]-626**

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE-2D : Indian Society : Changes and Challenges

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36372)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही तीन) : **[15]**

अ) मध्यस्थिकरण

ब) राष्ट्रांतीत गुंतवणूक

क) प्रदुषण

ड) खाजगी आरोग्य क्षेत्रातील गुणवत्ता

इ) गैरसरकारी संस्था

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : **[15]**

अ) शहरी समाजातील वाहतूक आणि पाणि समस्येवर चर्चा करा.

ब) भारतातील नविन शैक्षणीक धोरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

क) भारतीय लोकशाही आणि प्रसाद माध्यमे यावर चर्चा करा.

ड) सामाजिक चळवळीची वैशिष्ट्ये सांगा.

इ) प्रसारमाध्यामांच व्यवसायीकरण विशद करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : **[20]**

अ) भारतातील लोकशाहीचे महत्त्व स्पष्ट करा.

ब) ऑनलाईन शिक्षणाची आवश्यकता आणि आव्हाणे स्पष्ट करा.

क) शहरी समाजातील विविध समस्या विशद करा.

ड) शहरीकरणाची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दांत लिहा (कोणतेही एक) : **[20]**

अ) गैरशासकीय संघटना व सामाजिक चळवळीच्या संदर्भात पर्यायी प्रसाद माध्यमे ही संकल्पणा स्पष्ट करा.

ब) लोकशाहीची संकल्पणा स्पष्ट करुन समकालीन भारतीय लोकशाही समोरील आव्हाणे स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1203

[Total No. of Pages : 4

[6210]-627
T.Y.B.A.
PHILOSOPHY (Special - III)
DSE-2D : Thinkers and Textual Studies (Indian)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36422)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any Three of the following questions in 100 words :** **[15]**

i) Briefly explain Gautama Buddha's description of Chitta.

ii) Briefly describe the characteristics of an ideal person.

iii) Elaborate Gautama Buddha's description of social conditions.

iv) Briefly explain the Cause of Suffering as a noble truth.

v) Briefly explain the concept of Sramana as explained by Gautama Buddha.

Q2) **Answer any Two of the following questions in 200 words each :** **[20]**

i) Briefly explain the nature of Arhat in Buddhist philosophy.

ii) Briefly explain the characteristics of a Buddhist monk.

iii) Briefly explain the concept of Brahman in Buddhist philosophy.

iv) What is Buddha? Discuss in brief.

P.T.O.

Q3) **Write short notes in 100 words each (any three) :** **[15]**

i) Shramana (ideal person)

ii) Suffering - Gautama Buddha

iii) Shila

iv) Samadhi - Gautama Buddha

v) Eternal truth - Gautam Buddha

Q4) **Answer any one of the following questions in 400 words :** **[20]**

i) Explain the moral teachings of Gautama Buddha in detail.

ii) Explain Gautama Buddha's role in nature in detail.

Total No. of Questions : 4]

PB-1203

[6210]-627

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY (Special - III)

DSE-2D : Thinkers and Textual Studies (Indian)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36422)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) **पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा.** **[15]**

i) गौतम बुद्धांनी केलेले चित्तचे वर्णन थोडक्यात स्पष्ट करा.

ii) आदर्श व्यक्तीची वैशिष्ट्ये थोडक्यात विशद करा.

iii) गौतमबुद्ध यांनी सामाजिक परिस्थितीचे केलेले वर्णन थोडक्यात विशद करा.

iv) दु:ख कारण हे आर्यसत्य थोडक्यात स्पष्ट करा.

v) गौमत बुद्धांनी सांगितलेली श्रमण संकल्पना थोडक्यात विशद करा.

प्रश्न 2) **पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा.** **[20]**

i) बौद्ध दर्शनातील अर्हतचे स्वरूप विशद करा.

ii) बौद्ध भिक्खूची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

iii) बौद्ध दर्शनातील ब्राह्मण संकल्पना स्पष्ट करा.

iv) बुद्ध म्हणजे काय? चर्चा करा.

प्रश्न 3) **प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणतेही तीन)** **[15]**

i) श्रमण – आदर्श व्यक्ति

ii) दु:ख – गौतम बुद्ध

iii) शील

iv) समाधी – गौतम बुद्ध

v) शाश्वत सत्य – गौतम बुद्ध

प्रश्न 4) **पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा :** **[20]**

i) गौतम बुद्धांची नैतिक शिकवण सविस्तर स्पष्ट करा.

ii) गौतम बुद्ध यांची निसर्गविषयक भूमिका सविस्तर विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1204

[Total No. of Pages : 4

[6210]-628
T.Y. B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
DSE-2D : Administrative Thinkers
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36443)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any eight questions (20 words) : **[16]**

a) Write the Name two book of Karl Marx.

b) Who is called Guru in Management?

c) Who advocated decentralization?

d) Who introduced the concept of knowledge workers?

e) Who is the founder of Panchayat Raj?

f) Who proposed the theory of needs?

g) Name two books of Peter Drucker.

h) Where was Peter Drucker born?

i) What is socialism according to nehru?

j) When did the community development program stark?

Q2) Attempt any four questions (50 words) : **[16]**

a) New Public Management.

b) Pandit Nehru Thought on Bureaucracy.

c) Peter drucker's characteristics of Management.

d) Bureaucracy.

e) Explain importance of need Hierarchy.

f) State Karl Marx views on Bureaucracy.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (100 words) **[18]**

a) Explain the Mark's theory of separatism.

b) Explain the Moslow's Motivational concept.

c) Write Drucker's views on Management of objectives.

d) Explain Nehru's views on Decentralization.

Q4) Attempt any two questions. (200 words) **[20]**

a) Explain Maslo's Hirarchy of need theory.

b) Explain the Nehru's views on socialism & Administration.

c) State Karl Marx view on State.

Total No. of Questions : 4]

PB-1204 **[6210]-628**

T.Y. B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
DSE-2D : Administrative Thinkers
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36443)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) कार्ल मार्क्सच्या कोणत्याही दोन ग्रंथाची नावे लिहा.

ब) व्यवस्थापनाचा गुरु कोणास म्हटले जाते?

क) विकेंद्रीकरणाचा पुरस्कार कोणी केला?

ड) 'ज्ञान कामगार' ही संकल्पना कोणी मांडली.

इ) पंचायतराज चे प्रणेते कोण?

फ) गरजा सिद्धांत कोणी मांडला?

य) पीटर ड्रकरच्या कोणत्याही दोन ग्रंथाची नावे लिहा.

र) पीटर ड्रकरच्या जन्म कोठे झाला?

ल) नेहरुच्या मते समाजवाद म्हणजे काय?

व) समुह विकास कार्यक्रम कधी सुरु झाला?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) **[16]**

अ) नवलोक व्यवस्थापन

ब) पंडीत नेहरुचे नोकरशाही विषयक विचार

क) पीटर ड्रकरचे व्यवस्थापना विषयक वैशिष्ट्ये

ड) नोकरशाही

इ) गरज पदानुक्रम सिद्धांत

फ) कार्लमार्क्सचे नोकरशाही विषयक विचार

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) कार्ल मार्क्सचा अलगतावादाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

ब) मास्लोची अभिप्रेरणा संकल्पना स्पष्ट करा.

क) पीटर ड्रकरची व्यवस्थापनाची संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) पंडीत नेहरुचे विकेंद्रीकरणा विषयक विचार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) मास्लोचा गरजापदसोपान सिद्धांत स्पष्ट करा.

ब) पंडीत नेहरुचे समाजवाद व प्रशासन विषयक विचार स्पष्ट करा.

क) कार्ल मार्क्सचे राज्यविषयक विचार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1205

[Total No. of Pages : 2

[6210]-629

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

CC - 1F : भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्यप्रकार : कविता

(नियमित अभ्यासक्रम : सामान्यस्तर अभ्यासपत्रिका)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36023)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

अभ्यासक्रम : 1) मराठी साहित्य, भाषिक कौशल्यविकास आणि शासनव्यवहार

2) कविता : साहित्यप्रकार, तात्विक विवेचन

3) रूप कवितेचे (संपादित पुस्तक) : संपादक – डॉ. शिरीष लांडगे, डॉ. भास्कर ढोके, डॉ. संदीप सांगळे

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा. **[15]**

अ) महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळाच्या कार्याचा परिचय करून द्या.

ब) भाषा सल्लागार समितीच्या स्थापनेची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.

क) कविता या साहित्यप्रकाराच्या जडणघडणीची ओळख करून द्या.

ड) कवितेतील घटक कोणकोणते ते लिहा.

इ) नितीन भरत वाघ यांच्या 'ते तुला देव बनवत राहतील' या कवितेतील आशय स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दापर्यंत लिहा. **[20]**

अ) कविता या साहित्यप्रकाराचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) कवितेच्या प्रकारांची ओळख करून द्या.

क) मराठीविषयक कार्य करणाऱ्या शासकीय संस्थाचा परिचय करून द्या.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दापर्यंत लिहा. **[20]**

अ) 'रूप कवितेचे' या पाठ्यपुस्तकातील कवी सौमित्र यांच्या भावकवितेतील आशय स्पष्ट करा.

ब) कवी प्रकाश होळकर यांच्या 'रूप कवितेचे' या पाठ्यपुस्तकातील कवितांचा परिचय करून द्या.

क) कवी मंगेश नारायण काळे यांच्या 'रूप कवितेचे' या पाठ्यपुस्तकातील कवितांची ओळख करून द्या.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दापर्यंत लिहा. **[15]**

अ) 'रूप कवितेचे' या पाठ्यपुस्तकातील प्रज्ञा दया पवार यांच्या कवितांतील आशय स्पष्ट करा.

ब) कवी संदीप खरे यांच्या 'रूप कवितेचे' या पाठ्यपुस्तकातील कवितांचे भावसौंदर्य स्पष्ट करा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1206

[Total No. of Pages : 2

[6210]-630

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

(CC1F) : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी : भाग – 6

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36024)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढील सहापैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) नवमाध्यमांचा परिचय करून द्या.

ब) जाहिरातीचे प्रकार सांगा.

क) फेसबुक चे फायदे सांगा

ड) इंटरनेटचे महत्त्व स्पष्ट करा.

इ) जाहिरात म्हणजे काय सागून तीचा हेतु स्पष्ट करा.

फ) ब्लॉग (अनुदिनी) लेखन म्हणजे काय ते कोठे केले जाते ते सांगा.

प्रश्न 2) पुढील तीनपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) तुम्ही पाहीलेल्या किंवा वाचलेल्या एका एकांकिकेचे नमुना परिक्षण करा.

ब) मालिकेतील संवाद लेखनाचे वेगळेपण सांगा.

क) चित्रपटातील संवाद लेखनाचे वैशिष्टे सांगा.

P.T.O.

प्रश्न 3) पुढील तीनपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) आकाशवाणीवर जाहिरातीची सहिता लिहताना कोणती काळजी घ्यावी लागते ते सांगा.

ब) वृत्तपत्र व ई–वृत्तपत्र साम्यभेद स्पष्ट करा.

क) मित्राच्या वाढदिवसाची पोस्ट फेसबुक साठी कशी तयार कराल.

प्रश्न 4) पुढील दोन पैकी एका प्रश्नांचे उत्तर सविस्तर लिहा. **[10]**

अ) नवमाध्यमांच्या विविध भाषा भाषांचा परिचय करून द्या.

ब) मालिकांचे स्वरूप सांगून विशेष आणि कालसापेक्ष होणारे बदल सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1207

[Total No. of Pages : 3

[6210]-631
T.Y. B.A.
FRENCH
CC - 1F : Upper Intermediate French
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36033)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Use os dictionary is not allowed.*
2) *The medium os answer is French.*
3) *All questions are compulsory.*
4) *Answer all questions in full sentence.*

Q.1]La Compréhension Écrite : [15]

A) Lisez le texte suivant et répondez aux questions suivantes : [7]

Plus d'un million d'entreprises ont été créées en 2022 en France. Derrière ce chiffre se cachent des jeunes qui envisagent de créer ou de reprendre une entreprise, mais aussi des auto-entrepreneurs qui travaillent en complément d'une activité salariée.

En une année, 656 000 micro-entreprises ont vu le jour en France. Plus d'un tiers ont été créées par des jeunes de moins de 30 ans. "Je fais des études d'expertise comptable. Le but après, c'est de créer mon cabinet", déclare un jeune homme. Créer sa boîte a la cote[1], quand devenir salarié, au contraire, ne ferait plus rêver la jeune génération. "On est en train de changer nos modes de pensées et notre regard sur le travail (...), du coup les jeunes changent et recherchent l'indépendance", explique François Hurel, président de l'union des auto-entrepreneurs et des travailleurs indépendants.

[1]être bien vu/ populaire.

Questions :

1. De quoi cet article parle – t – il ? [1]
2. Relevez la phrase qui indique les jeunes s'engagent comme les entrepreneurs et aussi les employés. [1]
3. Quel est l'âge en majorité des entrepreneurs devenus en 2022 ? [1]
4. Qu'est – ce qui ne fait plus rêver la jeune génération ? [1]
5. Quelles sont les raisons pour ne pas devenir un salarié ? [1]
6. Trouvez les mots du texte qui ont le sens similaire : [2]
   a. être inauguré.
   b. projeter :

B) Lisez le texte suivant et répondez aux questions suivantes : [8]

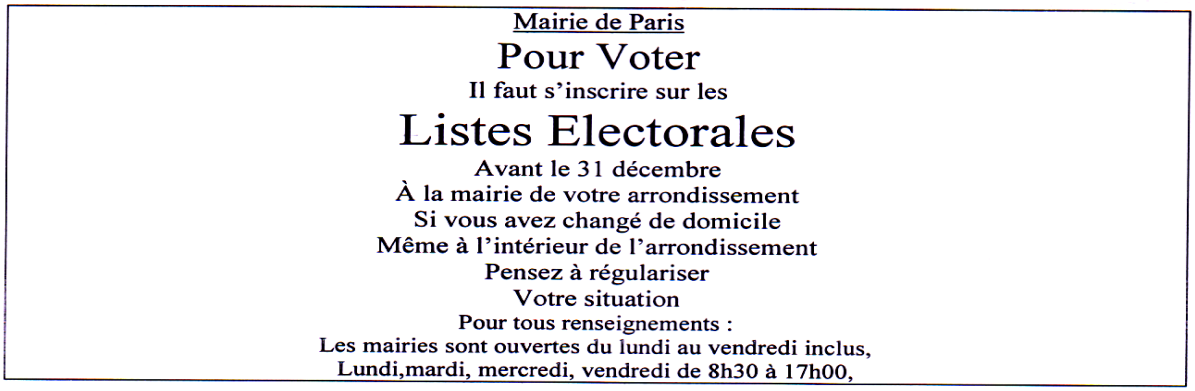
Mairie de Paris

Pour Voter

Il faut s'inscrire sur les

Listes Electorales

Avant le 31 décembre
À la mairie de votre arrondissement
Si vous avez changé de domicile
Même à l'intérieur de l'arrondissement
Pensez à régulariser
Votre situation
Pour tous renseignements :
Les mairies sont ouvertes du lundi au vendredi inclus,
Lundi,mardi, mercredi, vendredi de 8h30 à 17h00,

P.T.O.

Le jeudi 8h30 à 19h30
Et les samedis du mois de décembre de 9h à 13h et de 14h à 16h.
Ne pas recouvrir avant le 1er janvier.

Questions :

1. Qu'est – ce que c'est ? (1) [1]
2. Quel est son objectif ?(1) [1]
3. Quelle est la date limite de l'inscription ? [1]
4. Qu'est – ce qu'il faut faire en cas de déménagement ? [1]
5. Quels jours sont ouvrables à la mairie ? [1]
6. Quel jour la mairie est ouverte plus longtemps ? [1]
7. En quel mois, la mairie est – elle ouverte en deux cases ? [1]
8. Quel est le sens de « même » dans le texte ? [1]

Q.2] Production Écrite : [15]

A) Rédigez une composition sur le rôle du français dans votre vieen 100 mots. Quel regard portez – vous sur cette langue ?Quels changements le français a – t – il apportés dans votre vie ? [10]

OU

B) Le rôle d'un politicien dans la société.

C) Imaginez un dialogue entre deux amis sur les options modernes d'investissements. [5]

Q.3]Le Vocabulaire : [20]

A) Complétez les phrases suivantes avec le mot convenable parmi les mots donnés : [5]

[achat, commerce, marge, économique, forte]

Le commerçant est un acteur _____ qui ne peut vivre qu'en respectant des équilibres impératifs. Il a une activité simple d'_____ de produits puis de revente au consommateur, qui génère une _____ brute. Ce niveau de marge (différence entre prix d'achat et prix de vente) varie de manière considérable entre les activités de _____. Elle est très _____ dans des secteurs tels que la cosmétique, le textile, mais faible dans l'équipement de la maison, l'alimentation ? … par exemple.

B) Reliez les colonnes : [5]

	A		B
1	Le Canada	a.	L'Asie
2	Le Sénégal	b.	L'Océan indien
3	Le Vietnam	c.	L'Amérique du nord
4	La Belgique	d.	L'Afrique
5	Madagascar	e.	L'Europe

C) Complétez avec les expressions de concessions : [3]

1. _____ les femmes aient des diplômes, leur compétence n'est pas reconnue.
2. Il n'a pas été autorisé _____ il avait eu son billet.
3. _____ ses discours impressionnants, il a perdu l'élection.

D) Complétez avec les expressions d'oppositions : [3]

1. Les partis de droite encouragent la privatisation, _____ les partis socialistes insistent sur les secteurs publics.
2. En France, _____ aux pays voisins, la place des femmes dans les assemblés élus était négligeable avant 2000.
3. _____ craindre, il faut étudier beaucoup.

E) Formez le nom des verbes suivants : [4]

1. élire:
2. parler
3. consommer
4. baisser

Q.4] La Grammaire : [20]

A) Mettez les verbes au passé simple : [5]

1. Ce _____ (être) une catastrophe.
2. Elle _____ (avoir) de la chance.
3. La branche _____ (tomber) ailleurs.
4. Les gens _____ (voir) l'horreur.
5. Personne n'y _____ (pouvoir) rien.

B) Mettez les locutions soulignées en relief : [5]

1. Je fais de la randonnée.
2. Il aime seulement cette œuvre de Paul Klee.
3. Le bruit de train ne nous dérange que dans notre quartier.
4. On encourage l'utilisation davantage de la langue maternelle.
5. Nous nous rencontrions dans ce restaurant souvent.

C) Transformez les phrases suivantes au discours direct ou indirect : [5]

1. L'agence prétendait, « C'est un hôtel confortable. »
2. Il m'a demandé, « Est – ce que j'ai pu dormir hier soir ? »
3. La cour demandeà la société, « Versez les salaires sur les comptes des employés dans une semaine ! »
4. Les étudiants demandent au professeur, « Quand y aura – t – il l'examen ?
5. J'ai dit à mon ami, « tu obtiendras le boulot bientôt. »

D) Complétez les phrases suivantes avec les verbes être ou avoir selon le cas : [5]

1. Le professeur est sorti après _____ pris les livres.
2. Mon ami Paul, est reparti après _____ attendu un quart d'heure.
3. Robert a téléphoné à Hélène après _____ rentré chez lui.
4. Monique et Marie sont allées au café après _____ visité les Nouvelles Galeries.
5. Paul a vu Marie après _____ sorti de chez lui.

☺☺☺

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PB-1978

[Total No. of Pages : 3

[6210]-632

T.Y. B.A.

GERMAN

CC-1F-GG-6 : German General -VI

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36043)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instruction to the candidate: *All questions are compulsory.*

I. Übersetzen Sie! **[16]**

A. Übersetzen Sie ins Englische ! **[10]**

Das ist Maria. ist seit zwei Jahren Verkäuferin in einem Schuhgeschäft. Sie war damals sehr zufrieden, dass sie eine Stelle gefunden hat und dass sie jeden Monat gut verdient hatte. Aber sie möchte mit dem Job jetzt aufhören. Sie sucht eine neue Stelle, aus zwei Gründen : erstens, weil sie mit ihrem Chef oft Streit hat, und zweitens, weil sie mehr verdienen will. Eine neue Stelle zu finden ist aber eigentlich zur Zeit nicht einfach. Sie sucht in der Zeitung und im Internet. Sie fragt auch oft ihre Freunde. Sie ist sicher, dass sie bald etwas Interessantes bekommen wird.

B. Übersetzen Sie ins Deutsche! (Nur 3) **[6]**

1. Not many people like to get up early and go to office.
2. If I were in your place, I would have done the homework.
3. Drinking enough liquids is good for health during summers.
4. Many parents send their children to expensive schools for a better education.

II. Beantworten Sie! **[30]**

A. Beantworten Sie die folgenden Fragen! (Nur 5) **[20]**

1. Was machen Sie gerne in den Ferien?
2. Schreiben Sie zwei Tipps für stressfreies Leben.
3. Schreiben Sie kurz über das Buch, das Sie neulich gelesen haben.
4. Was würden Sie machen, wenn Sie fliegen könnten?
5. Beschreiben Sie Ihre Lieblingsjahreszeit?
6. Was wollen Sie Ihrer Großmutter zum Geburtstag schenken? Warum?

B. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen! **[10]**

In schneller Folge passieren überall auf der Welt rätselhafte Dinge: In Kanada werden Touristenschiffe von Walen angegriffen, von der norwegischen Küste entdecken Ölbohrexperten auf dem Meeresboden Unmengen von merkwürdigen Würmern, hochgiftige Quallen greifen Schwimmer an den Stränden von Australien an, Schiffe werden vom Meer verschluckt, an der amerikanischen Ostküste kommen Millionen augenlose Krebse aus dem Meer und vergiften das Trinkwasser.

Eine weltweite Krise droht und einige Experten verdächtigen zunächst Terroristen. Sigur Johanson, ein norwegischer Biologe, vermutet als Erster einen anderen Zusammenhang zwischen den Ereignissen und sieht die Schuld bei den Menschen selbst. Könnten die Bewohner der Weltmeere einen Krieg gegen die Menschheit führen, weil diese dabei ist, ihren Lebensraum zu zerstören?

P.T.O.

a. Beantworten Sie die folgenden Fragen!

1. Wo wird das Trinkwasser vergiftet? Von wem? [1]
2. Was ist Sigur Johanson von Beruf? Woher kommt er? [1]
3. **Erläutern Sie den folgenden Satz in eigenen Worten:** [2]
   Könnten die Bewohner der Weltmeere einen Krieg gegen die Menschheit führen, weil diese dabei ist, ihren Lebensraum zu zerstören?

b. Richtig oder Falsch! [4]

1. Millionen von Menschen werden augenlos wegen Krebs.
2. Sigur Johanson ist ein Terrorist.
3. Die Menschheit ist schuldig für die merkwürdigen Ereignissen.
4. Walen attackieren große Schiffe in Kanada.

c. Erklären Sie die Wörter! [2]

1. rätselhaft
2. Zusammenhang

III. Grammatik und Wortschatz! [24]

A. Schreiben Sie die Sätze in Futur-I um! (nur 4) [4]

1. Die Sonne scheint.
2. Übermorgen kommen unsere Gäste.
3. Ich studiere regelmäßig.
4. Wann sehen wir uns wieder?
5. Besuchst du Iras Geburtstagsparty?

B. Schreiben Sie die Gegenteile! (nur 6) [6]

rund, lang, altmodisch, teuer, schwer, nah, sauber

C. Ergänzen Sie die richtige Form: Partizip I oder Partizip II! (nur 4) [4]

1. Das hart _____ Ei schmeckt gut. (kochen)
2. Die Oma nimmt _____ die Geschenke an. (lächeln)
3. Das Geschäft bleibt wegen Krankheit _____. (schließen)
4. Die hell _____ Farben findet Leonie gut. (leuchten)
5. Das ist ein oft _____ Spruch. (zitieren)

D. Bilden Sie die Konjunktiv I! (nur 4) [4]

1. Meine Eltern sagen, mein Bruder _____sehr kreativ. (sein)
2. Ich _____ gestern den ganzen Tag zu Hause_____. (bleiben)
3. Wir _____ ein großes Geschäft in Europa. (haben)
4. Die Studenten _____ Deutsch _____. (lernen)
5. Sie dachte, ihr _____ ein Paar. (sein)

E. Ergänzen Sie das richtige Verb in der richtigen Form! (nur 6) **[6]**

(widerspiegeln, abbiegen, überqueren, wiederholen, aufmachen, aufpassen, übersehen)

1. Als ich die Tür _____ habe, lief die Katze blitzschnell.
2. Wir sind falsch _____. Das Hotel steht auf der linken Seite.
3. Es ärgert die Lehrerin, dass die Studenten die Fehler _____.
4. Seine Persönlichkeit sieht in seinen Werken _____.
5. _____ die Straße Vorsichtig, Kind!
6. Der Polizist _____, als der Fahrer von der falschen Seite kam.
7. _____ Sie _____, Herr Schneider! Die Straße ist glatt.

❍❍❍❍

Total No. of Questions : 5 SEAT No.

PB-1208 Total No. of Pages : 2

[6210]-633

T.Y.B.A. (Semester - VI)

URDU FICTION

CC-1F : Study of Dastaan & Afsana

(2019 Pattern) (CBCS) (36073)

Total Marks :70] *[Time :2½ Hours*

ہدایات :

1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

سوال نمبر1: اردو داستان نگاری کی تاریخ مفصل بیان کیجئے۔ **[10]**

یا

داستان کے فنی لوازمات کا محاسبہ کیجئے۔

سوال نمبر2: میر امن دہلوی کی داستان نگاری کے اہم پہلو اجاگر کیجئے۔ **[15]**

یا

داستان ''باغ و بہار'' کا تنقیدی جائزہ پیش کیجئے۔

سوال نمبر3: افسانے کی تعریف بیان کیجئے اور اس کے آغاز و ارتقاء کا جائزہ لیجئے۔ **[10]**

یا

مختصر افسانے کے اجزائے ترکیبی پر روشنی ڈالئے۔

P.T.O.

سوال نمبر4 : قرۃ العین حیدر کی حیات وشخصیت کا محاکمہ کیجئے۔ **[15]**

یا

افسانہ ''پت جھڑ کی آواز'' پر نقد وتبصرہ کیجئے۔

سوال نمبر5: مختصر نوٹ لکھئے۔(کوئی چار) **[20]**

i) پہلے درویش کی سیر

ii) افسانے میں کردار نگاری

iii) الماس بیگم کا کردار

iv) افسانے میں وحدت تاثر

v) آزاد بخت کا قصہ

vi) فورٹ ولیم کالج کی خدمات

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PB-1209

[Total No. of Pages : 1

[6210]-634

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

SEC-2D(2) : कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये : भाग – 2

(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36025)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा. **[10]**

अ) कार्यक्रम पत्रिका म्हणजे काय सांगून मराठी राजभाषा गौरव दिन कार्यक्रमासाठी कार्यक्रम पत्रिका तयार करा.

ब) तुमच्या महाविदयालयामध्ये झालेल्या वाङ्मय मंडळ उद्घाटनाची वृत्तपत्रासाठी बातमी लेखन करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा. **[10]**

अ) मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा कार्यक्रमांर्तगत व्याख्यान देण्यासाठी प्रमुख वक्त्यांना निमंत्रण पत्र व आभार पत्र तयार करा.

ब) तुमच्या महाविदयालयामध्ये वाचन प्रेरणा दिनानिमित्त आयोजित पुस्तक प्रदर्शन कार्यक्रमाचे अहवाल लेखन करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. **[5]**

अ) गुगल मिटचा वापर करून व्याख्यानमालेचा कार्यक्रम कसा घेता येईल ते लिहा.

ब) व्यवसायाच्या संधी या विषयावरील माहिती फेसबुकच्या माध्यमातून तुमच्या मित्रांना करून द्या.

○○○○

Total No. of Questions : 2

SEAT No.

PB-1210

Total No. of Pages : 1

[6210]-635

T.Y.B.A. (Semester - VI)

URDU

SEC-2D Introduction to Mass Media in Urdu

(2019 Pattern) (36074)

Total Marks :25] *[Time :2 Hours*

ہدایات :

1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

سوال نمبر1: خبر کی تعریف بیان کرتے ہوئے اسکی اقسام قلمبند کیجیئے۔ **[15]**

یا

شوشل میڈیا کے منفی اثرات سے بحث کیجیئے۔

سوال نمبر2: میڈیا کی آزادی کے نقصانات کا احاطہ کیجیئے۔ **[10]**

یا

میڈیا جمہوریت کا چوتھا ستون ہے محاسبہ کیجیئے۔

✔ ✔ ✔ ✔

P.T.O.

Total No. of Questions : 3] **SEAT No. :**

PB-1211 **[Total No. of Page : 1**

[6210]-636

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

SEC - 2D : Skill Enhancement Course

पाठ्यचर्या : साहित्य और फिल्नांतरण

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36096)

समय : 2 घण्टे] *[पूर्णांक : 25*

सूचनाएँ : *1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।*
2) दाहिनी ओर प्रश्नों के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से <u>किन्हीं दो</u> प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[10]**

अ) सिनेमा की प्रमुख परिभाषाएँ लिखिए ।

ब) सिनेमा के प्रमुख प्रकार लिखिए ।

क) पटकथा का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।

ड) साहित्य और सिनेमा के अंत: संबंध पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से <u>किन्हीं दो</u> प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[10]**

अ) फिल्मांतरण का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।

ब) हिंदी उपन्यास पर बनी किसी एक फिल्म का परिचय दीजिए ।

क) 'मोहनदास' फिल्म की कथा लिखिए ।

ड) 'तीसरी कसम' सिनेमा की नायिका 'हीराबाई' का चरित्र–चित्रण कीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से <u>किसी एक</u> विषय पर टिप्पणी लिखिए । **[5]**

अ) हिंदी समानांतर सिनेमा

ब) 'सद्‌गति' फिल्म की कथा

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PB-1212

[6210]-637

T.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SEC-2D : Sanskrit Writing Skill

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36114)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Q1) मञ्जूषायां दलानां पदानां सहायतया अधोदलान् संवादान पूरयत । **[8]**

(करिष्यामि, सखी, पुत्रि, कृत्वा, क्रीडाक्षेत्र, गृहकार्यं, गच्छामि, लंगडी–प्रतियोगिता)

पिता – ..... त्वम् कुत्र गच्छसि ?

पुत्री – अहम् ..... गच्छामि ।

पिता – किं तव ..... सम्पूर्णम् अस्ति ?

पुत्री – यदा अहं क्रीडाक्षेत्रात् आगमिष्यामि, तदा ..... ।

पिता – प्रतिदिनं तु ग्रहकार्यं..... खेलसि ।

पुत्री – अद्य ..... अस्ति ।

पिता – पश्य, तव ..... गीता आगच्छति ।

पुत्री – ..... अहम् ।

Q2) संस्कृतपत्रलेखनम् **[7]**

भगिनीं प्रति कालिदासदिवस–समारोहस्य निवेदनम् ।

Q3) संस्कृतानुवादं कुरूत । (कोणतेही 5) : **[10]**

i) रामला आंबे खूप आवडतात.

Ram loves Mangoes.

ii) सीता रोज सकाळी मंदिरात जाते.

Every morning Sita goes to the temple.

P.T.O.

iii) कृष्णाने अर्जुनाला धर्माचा उपदेश केला.

Krishna preached Dharma to Arjuna.

iv) हिंदवी स्वराज्याची राजधानी रायगड होती.

The capital of Hindavi Swarajya was Raigad.

v) 1947 साली भारत देशाला स्वातंत्र्य मिळाले.

India got independence in 1947.

vi) राजा आपल्या सहकाऱ्यासह जंगलात शिकारीला गेला.

The King went hunting in the forgt with his companions.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : _____

PB-1213

[Total No. of Pages : 2

[6210]-638
T.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE / PUBLIC ADMINISTRATION
SEC-2D(2) : Samyukta Maharashtra Movement
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36165/36447)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any one question of the following in 200 words. **[10]**

a) What is Regional imbalance? Explain the nature of imbalance.

b) State the formation of samyukta Maharashtra.

Q2) Answer any one of the following question in 200 words. **[10]**

a) Discuss on rethinking of Bilingual Bombay state.

b) Explain the aftermath of samyukta Maharashtra movement on the politics of Maharashtra.

Q3) Write short note (any one) : **[5]**

a) Marathwada Vikas Andolan

b) Demand of separate Vidarbha.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PB-1213

[6210]-638
T.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE / PUBLIC ADMINISTRATION
SEC-2D(2) : Samyukta Maharashtra Movement
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36165/36447)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.*

3) *संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) **[10]**

अ) प्रादेशिक असमतोल म्हणजे काय? प्रादेशिक असमतोलाचे स्वरुप स्पष्ट करा.

ब) संयुक्त महाराष्ट्राची निर्मिती सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. **[10]**

अ) द्विभाषिक मुंबई राज्याचा पूनर्विचार यावर चर्चा करा.

ब) संयुक्त महाराष्ट्र निर्मितीनंतरचे महाराष्ट्रातील राजकरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणतीही एक) **[5]**

अ) मराठवाडा विकास आंदोलन

ब) स्वतंत्र विदर्भ राज्याची मागणी

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PB-1214

[Total No. of Pages : 2

[6210]-639

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC - 2(D)(2) : Heritage Management

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36176)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the answer to the following questions in 250 words (any one) : **[10]**

a) Give detailed information about international Heritage sites in India.

b) Describe the Government authority's role in development of Heritage.

Q2) Write the answer to the following questions in 200 words (any one) : **[10]**

a) Explain the public policy for the conservation of cultural Heritage.

b) Discuss UNESCO world Heritage sites in Maharashtra.

Q3) Write Short Note (any one) : **[5]**

a) Khajuraho

b) Sanchi stupa

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PB-1214

[6210]-639

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC - 2(D)(2) : Heritage Management

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36176)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) भारतातील आंतरराष्ट्रीय वारसा स्थळांची सविस्तर माहिती दया.

ब) वारसा विकासात सरकारी प्राधिकरणांच्या भूमिकेचे वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) सांस्कृतिक वारसा संवर्धनासाठी सार्वजनिक धोरण स्पष्ट करा.

ब) महाराष्ट्रातील युनेस्कोच्या जागतिक वारसा स्थळांवर चर्चा करा.

प्रश्न 3) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही एक) **[5]**

अ) खजूराहो

ब) सांची स्तूप

Total No. of Questions : 3] **SEAT No. :**

PB-1215 **[Total No. of Pages : 2**

[6210]-640

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC - 2D : Archaeology (Skill Enhancement Course)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36177)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the answer to the following questions in 200 words : **[10]**

a) What is Archaeology? Explain the aims and scope of archaeology.

OR

b) Explain the importance of Archaeology.

Q2) Write the answer to the following questions in 200 words : **[10]**

a) Write brief information of types of Archaeological Monuments.

OR

b) Write brief information of Deccan College.

Q3) Short Note : **[5]**

a) Tata institute of fundamental research.

OR

b) Cultural Heritage.

▽▽▽▽

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PB-1215

[6210]-640

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC - 2D : Archaeology (Skill Enhancement Course)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36177)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. **[10]**

अ) पुरातत्वविद्या म्हणजे काय? पुरातत्वविद्योची उद्दिष्टे व व्याप्ती स्पष्ट करा.

किंवा

ब) पुरातत्वविद्येचे महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. **[10]**

अ) पुरातत्वीय वास्तूंच्या प्रकारांची माहिती लिहा.

किंवा

ब) डेक्कन कॉलेजची सविस्तर माहिती लिहा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. **[5]**

अ) टाटा मुलभूत संशोधन संस्था मुंबई.

किंवा

ब) सांस्कृतिक वारसा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : ____

PB-1216

[Total No. of Pages : 2

[6210]-641
T.Y. B.A.
HISTORY
SEC-2D(2) : Numismatics
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36178)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Write the answer to the following question in 200 words (Any one) : [10]**

a) What is Numismatics? And explain the scope of Numismatics.

OR

b) Briefly review the post maurya COMS.

Q2) **Write the answer to the following question in 200 words (Any one) : [10]**

a) Explain the information about coins of Mughal period.

OR

b) Explain the types of coins in independent India.

Q3) **Short note (any one) : [5]**

a) Shivrai

b) Indian Institute of Research in Numismatics Studies (IIRNS), Anjineri.

⌘⌘⌘

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PB-1216

[6210]-641
T.Y. B.A.
HISTORY
SEC-2D(2) : Numismatics
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36178)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.*

2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **[10]**

अ) नाणकशास्त्र म्हणजे काय? आणि नाणकशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.

किंवा

ब) मौर्यत्तर काळातील नाण्यांचा थोडक्यात आढावा घ्या.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **[10]**

अ) मुगलकाळातील नाण्यांविषयी माहिती स्पष्ट करा.

किंवा

ब) स्वतंत्र भारतातील नाण्यांच्या प्रकाराविषयी माहिती द्या.

प्रश्न 3) टीप लिहा (कोणतेही एक) : **[5]**

अ) शिवराई

ब) इंडीयन इन्स्टिट्युट ऑफ रिसर्च इन न्युमिस्मॅटिक स्टडीज (IIRNS) अंजिनेरी

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : ____

PB-1217

[Total No. of Pages : 2

[6210]-642
T.Y. B.A.
GEOGRAPHY
SEC-2D : Research Methodology - II
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36206)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the question in 20 words each (Any Five) : **[10]**

a) Write any two sources of primary data.

b) What is secondary data?

c) Define Dissertation.

d) State any two demerits of questionnaire.

e) What is abstract?

f) Write components of primary division of research report.

g) State the components of review article.

Q2) Write short note in 100 words (Any two) : **[8]**

a) Merits of questionnaire.

b) Research paper.

c) Secondary data sources.

Q3) Write the answer in 150 words (Any one) **[7]**

a) Write characteristics of a good questionnaire

b) Elaborate structure of research report.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PB-1217

[6210]-642
T.Y. B.A.
GEOGRAPHY
SEC-2D : Research Methodology - II
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36206)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) **[10]**

अ) प्राथमिक माहिती संकलनाचे कोणतेही दोन स्त्रोत लिहा.

ब) दुय्यम माहिती म्हणजे काय?

क) प्रबंधाची व्याख्या लिहा.

ड) प्रश्नावलीचे दोन दोष लिहा.

इ) गोषवारा म्हणजे काय?

फ) संशोधन प्रबंधामध्ये प्राथमिक विभागात असणारे घटक सांगा.

य) लेख पुनरावलोकनाचे घटक सांगा.

प्रश्न 2) 100 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[8]**

अ) प्रश्नावलीचे गुण

ब) शोध निबंध

क) दुय्यम माहिती स्त्रोत

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) **[7]**

अ) चांगल्या प्रश्नावलीचे वैशिष्ट्ये लिहा.

ब) संशोधन अहवालची रचना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 3] **SEAT No. :**

PB-1218 **[Total No. of Pages : 2**

[6210]-643

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC - 2(D) : Personality Development - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36224)

Time : 1 Hour] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following (any one) : **[10]**

a) Define decision making and explain the pros and cons of decision making method.

b) Describe the tools used to measure - self - esteem.

Q2) Answer the following (any one) : **[10]**

a) Explain the concept and importance of competency mapping. Describe the categories of competencies in organizations.

b) Discuss the importance of Time management.

Q3) Answer the following (any one) **[5]**

a) Write any three techniques of assertive communication with examples.

b) Explain the characteristics of people with positive self - esteem.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PB-1218

[6210]-643

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC - 2(D) : Personality Development - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36224)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 1 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) निर्णय घेण्याची व्याख्या सांगून निर्णय घेण्यातील साधक आणि बाधक घटक स्पष्ट करा.

ब) आत्मआदर मापनाची साधने वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) सक्षमता मापनाची संकल्पना आणि महत्त्व स्पष्ट करा. संघटनांमधील विविध क्षमतांच्या श्रेणींचे वर्णन करा.

ब) वेळेच्या व्यवस्थापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[5]**

अ) ठाम संवादाची कोणतीही 3 तंत्रे उदाहरणांसह लिहा.

ब) सकारात्मक आत्मआदर असलेल्या लोकांची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

○○○○

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : ____

PB-1219

[Total No. of Pages : 4

[6210]-644
T.Y. B.A.
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
SEC-2D : Human Rights and India
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36274)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Select the correct option for and rewrite the statement. **[5]**

i) In which of the following congressional sessions did the "Indian people want to pursue a policy of friendship and peace with other nations?" There should be lasting peace in the world.And to stop imperialism and human exploitation.

a) Ahmednagar b) Haripur

c) Allahabad d) Delhi

ii) 1987, the Dalai Lama proposed a _____ for the restoration of peace and human rights in Tibet.

a) Six point peace plan b) Four point peace plan

c) Five point peace plan d) Two point peace plan

iii) According to the freedom from fear understanding, the core of human security is embodied in which of the following :

a) The UN Charter b) US Security Doctrine

c) Soviet Security Doctrine d) International Monetary Fund

iv) UDHR stands for :

a) Universal Declaration of Human Rights

b) United Declaration of Human Rights

c) Universal Decrease in Human Rights

d) Universal Declaration of Humanity Rights

P.T.O.

v) What are Human Rights?

a) Rights that belong to an individual or group of individuals simply for being human

b) Are moral principles or norms formed for all human beings

c) Are often described as Fundamental Rights

d) All of the above

Q2) Write the answers in 100 words (any three) : **[12]**

a) State the Charter of Indian Rights

b) Explain the concept of Sarvodaya.

c) Explain the Fundamental rights.

d) Explain the role of Maharashtra State Women's Commission

e) Explain the National Commission for the Protection of Child Rights.

Q3) Write the answers in 200 words (any one) : **[8]**

a) Explain the role of the National Commission for Scheduled Castes and Scheduled Tribes.

b) Explain the role of the National Human Rights Commission.

Total No. of Questions : 3]

PB-1219 **[6210]-644**

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC-2D : Human Rights and India

(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36274)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : ***1)*** *सर्व प्रश्न अनिवार्य.*

2) *उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडा आणि पुन्हा लिहा. **[5]**

i) ''खालीलपैकी कोणत्या काँग्रेसच्या अधिवेशनात ''भारतीय लोक इतर राष्ट्रांशी मैत्री आणि शांततायुक्त धोरण ठरवू इच्छितात. जगात कायम शांतता राहावी आणि साम्राज्यवाद व मानवी शोषण थांबावे'' असा ठराव पास करण्यात आला.

अ) Ahmednagar अहमदनगर ब) Haripur हरिपूर

क) Allahabad अलाहाबाद ड) Delhi दिल्ली

ii) 1987 मध्ये, दलाई लामा यांनी तिबेटमध्ये शांतता आणि मानवी हक्कांच्या पुनर्स्थापनेसाठी ..... प्रस्तावित केले.

अ) सहा कलमी शांतता योजना ब) चार कलमी शांतता योजना

क) पाच कलमी शांतता योजना ड) दोन कलमी शांतता योजना

iii) भय समजून घेण्याच्या स्वातंत्र्यानुसार, मानवी सुरक्षेचा गाभा खालीलपैकी कशात अंतर्भूत आहे.

अ) यूएन चार्टर ब) यूएस सुरक्षा सिद्धांत

क) सोव्हिएत सुरक्षा सिद्धांत ड) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी

iv) UDHR म्हणजे.

अ) मानवी हक्कांची सार्वत्रिक घोषणा

ब) मानवी हक्कांची संयुक्त घोषणा

क) मानवी हक्कांमध्ये सार्वत्रिक घट

ड) मानवतेच्या हक्कांची सार्वत्रिक घोषणा

v) मानवी हक्क काय आहेत?

अ) व्यक्ती किंवा व्यक्तींच्या समुहाशी संबंधित असलेले अधिकार फक्त मानव म्हणून

ब) नैतिक तत्त्वे किंवा सर्व मानवांसाठी तयार केलेले नियम आहेत

क) अनेकदा मूलभूत हक्क म्हणून वर्णन केले जाते

ड) वरील सर्व

प्रश्न 2) 100 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही तीन) **[12]**

अ) भारतीय हक्कांची सनद सांगा.

ब) सर्वोदयाची संकल्पना स्पष्ट करा.

क) मूलभूत अधिकार स्पष्ट करा.

ड) महाराष्ट्र राज्य महिला आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.

इ) राष्ट्रीय बाल हक्क संरक्षण आयोगाचे स्पष्टीकरण द्या.

प्रश्न 3) 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) **[8]**

अ) राष्ट्रीय अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : ____

PB-1220

[Total No. of Page : 1

[6210]-645
T.Y. B.A.
ENGLISH
SEC-2D : Mastering Life Skills & Life Values
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36334)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any one of the following in about 150 words : **[10]**

a) Explain the meaning & nature of life values.

b) State the significance of human values.

Q2) Attempt any one of the following in about 150 words : **[10]**

a) What are the moral values? Explain its importance in one's life.

b) Elaborate the concepts, self-awareness & self management.

Q3) Attempt any one in about 50 words : **[5]**

a) Explain psychological values in brief.

b) Write a short note on professional values at the workplace.

⌘⌘⌘

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : ____

PB-1221

[Total No. of Pages : 2

[6210]-646

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC - 2D : Understanding and Mitigating Violence

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36375)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following with in 250 words :** **[10]**

a) What is violence? Explain the sociological perspective on violence.

b) Elaborate on the violence against women during the Covid-19 period.

Q2) **Answer any one of the following with in 250 words :** **[10]**

a) Discuss Domestic Violence Act 2005.

b) Discuss on caste-based violence.

Q3) **Write short note 100 words (Any One) :** **[5]**

a) Bullying

b) Vishakha Act

▽▽▽▽

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PB-1221

[6210]-646

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC - 2D : Understanding and Mitigating Violence

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36375)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील दिलेले अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) **[10]**

अ) हिंसा म्हणजे काय? हिंसेवरील समाजशास्त्रीय दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

ब) कोविड–19 कालावधीतील महिलांवरील हिंसाचार विशद करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) **[10]**

अ) घरगुती हिंसाचार कायदा 2005 वर चर्चा करा.

ब) जातीवर आधारित हिंसाचारावर चर्चा करा.

प्रश्न 3) कोणत्याही एका प्रश्नांवर टिप लिहा. (100 शब्द) **[5]**

अ) गुंडगिरी

ब) विशाखा कायदा

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PB-1222

[Total No. of Pages : 2

[6210]-647
T.Y. B.A.
PHILOSOPHY
SEC-2D : Course on Yoga and Vipassana : Way of Good the Life (Additional Credit Course)
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36425)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short a note on any three of the following in 50 words each. **[15]**

a) Jaina's concept of Dhyan yoga

b) Health and Yoga

c) Buddhas concept 'of Samyak Vacca'

d) Pradnya-Panna

e) Eight-fold-path

Q2) Answer the following questions in 200 words Any one. **[10]**

a) Explain the relationship between mental stress and Yoga.

b) Why should one to do Vipassana? Explain.

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

PB-1222

[6210]-647
T.Y. B.A.
PHILOSOPHY
SEC-2D : Course on Yoga and Vipassana : Way of Good the Life (Additional Credit Course)
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36425)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीनावर 50 शब्दात टीपा लिहा. **[15]**

अ) जैनांची 'ध्यानयोग' संकल्पना

ब) आरोग्य आणि योग

क) बुद्धाची 'सम्यक वाक्' संकल्पना

ड) प्रज्ञा–पन्ना

इ) आष्टांगमार्ग

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तरे लिहा. **[10]**

अ) योगाचा मानवी ताण–तणावाशी असलेला संबंध स्पष्ट करा.

ब) व्यक्तीने विपश्यना का करावी? स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PB1223

[Total No. of Pages : 2

[6210]-649
T.Y.B.A.
HINDI (हिन्दी)
CC-1F : गजल विधा और पत्राचार
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36093)
पाठ्यपुस्तक : साये में धूप – संपा. दुष्यन्त कुमार

समय : *2½* घंटे] [पूर्णांक : *70*

सूचनाएँ : *1)* सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक है।

प्र.*1)* निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[14]**

अ) गजल की परिभाषा देते हुए गजल के विविध अंगों का परिचय दीजिए।

ब) दुष्यन्त कुमार के व्यक्तित्व एवं कृतित्व का परिचय दीजिए।

क) 'इस नदी की धार में ठंडी हवा आती तो है' गजल का आशय अपने शब्दों में लिखिए।

ड) 'भूख है तो सब्र कर, रोटी नहीं तो क्या हुआ' गजल के माध्यम से दुष्यन्त कुमार ने कौन–सा संदेश दिया है?

प्र.*2)* निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[14]**

अ) दुष्यन्त कुमार की गजलों में राजनीति का चित्रण किस प्रकार हुआ है?

ब) दुष्यन्त कुमार की गजलों में सामाजिक मूल्यों का चित्रण किस प्रकार हुआ है? स्पष्ट कीजिए।

क) 'हो गई है पीर' गजल के माध्यम से दुष्यन्त कुमार क्या कहना चाहते है?

ड) 'साये में धूप' गजल संग्रह में प्रेमभावना और सौंदर्य का चित्रण किस प्रकार हुआ है?

प्र.*3)* निम्नलिखित में से किन्हीं दो विषयों पर टिप्पणीयाँ लिखिए : **[14]**

अ) गजल के विविध प्रकार।

ब) गजल का सामान्य परिचय।

क) गजल की भाषा।

ड) गजल की विविध परिभाषाएँ।

P.T.O.

प्र.4) अ) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [7]

i) ''अब तो इस तालाब का पानी बदल दो,

ये कँवल के फूल कुम्हलाने लगे है।''

ii) ''खुदा नहीं, न सही, आदमी का ख्वाब सही,

कोई हसीन नजारा तो है नजर के लिए।''

आ) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [7]

i) ''आज सडकों पर लिखे हैं, सैकडों नारे न देख,

घर अँधेरा देख तू, आकाश के तारे न देख।''

ii) ''हर सडक पर, हर गली में, हर नगर, हर गाँव में,

हाथ लहराते हुए हर लाश चलनी चाहिए।''

प्र.5) निम्नलिखित में से किन्हीं दो विषय पर पत्र लेखन का नमूना तैयार कीजिए : [14]

अ) डॉ. गौरी जोशी, चीफ कमीशनर, मानव संसाधन विकास मंत्रालय, नई दिल्ली, सभी विश्वविद्यालयों के कुलपतियों को प्रेमचंद की जयंती मनाने हेतु परिपत्र जारी करती है। परिपत्र का नमूना तैयार कीजिए।

ब) केंद्रीय हिंदी निदेशालय के निदेशक द्वारा सभी विश्वविद्यालयों के अंतर्गत महाविद्यालयों में 'विश्व हिंदी दिवस' मनाने हेतु आदेश देते है। कार्यालय आदेश का नमूना तैयार कीजिए।

क) ओंकार स्वामी अपर सचिव, क्रीडा मंत्रालय, भारत सरकार सभी राज्य सरकारों को 'खेलो इंडिया' अभियान की कार्यवाही करने के संदर्भ में परिपत्र भेजते है। परिपत्र का नमूना तैयार कीजिए।

ड) भारत सरकार, खाद्य मंत्रालय के उपसचिव, श्री अमित कुमार, कर्नाटक के अकाल पीडित लोगों को अन्न सामग्री पहूँचाने के संदर्भ में कर्नाटक सरकार को सरकारी पत्र भेजते है। सरकारी पत्र का नमूना तैयार कीजिए।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PB1224

[Total No. of Pages : 2

[6210]-650

T.Y.B.A.

HINDI (हिन्दी)

CC-1F : प्रयोजनमूलक हिंदी : माध्यम लेखन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36094)

समय : *2½* घंटे] [पूर्णांक : *70*

सूचनाएँ : *1)* सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक है।

प्र.*1)* निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) जनसंचार से क्या तात्पर्य है? विस्तार से बताइए।

ब) संचार माध्यम के विविध प्रकारों को संक्षेप में समझाइए।

क) प्रयोजनमूलक हिंदी के स्वरूप तथा परिभाषाओं को स्पष्ट कीजिए।

ड) दृश्य माध्यम क्या हैं? उदाहरण के साथ स्पष्ट कीजिए।

प्र.*2)* निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) प्रतिवेदन (रिपोर्ट) से आप क्या समझते है? विस्तार से बताइए।

ब) पृष्ठ–सज्जा (मेक–अप) के प्रमुख अंगों को स्पष्ट कीजिए।

क) प्रतिवेदन (रिपोर्ट) के लिए सामग्री का संयोजन कैसे किया जाता है?

ड) प्रतिवेदन (रिपोर्ट) के लिए पृष्ठ निर्धारण करने की विधि को स्पष्ट कीजिए।

प्र.*3)* निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) संचार क्रांति और सूचना प्रौद्योगिकी को स्पष्ट कीजिए।

ब) ई–कैश से क्या–क्या लाभ या हानि हो सकती है? विस्तार से बताइए।

क) आभासी कक्षा (वर्चुअल क्लासरूम) से क्या तात्पर्य है? स्पष्ट कीजिए।

ड) सायबर भिक्षा क्या है?

P.T.O.

प्र.4) निम्नलिखित में से <u>किन्हीं तीन</u> पर टिप्पणियाँ लिखिए। **[21]**

अ) दृश्य माध्यम में प्रयुक्त भाषा।

ब) श्रव्य माध्यम में प्रयुक्त भाषा।

क) प्रतिवेदन (रिपोर्ट) का कलापक्ष।

ड) प्रतिवेदन (रिपोर्ट) में मुद्रण।

इ) डिजिटल हस्ताक्षर।

फ) ई–संसाधनों की सीमाएँ।

प्र.5) निम्नलिखित में से <u>किसी एक</u> प्रश्न का उत्तर लिखिए। **[7]**

अ) श्रव्य माध्यम के लिए समाचार लेखन कैसे किया जाता है?

ब) प्रतिवेदन (रिपोर्ट) के लिए प्रारूप और शीर्षक निर्धारण कैसे किया जाता है?

क) सूचना प्रौद्योगिकी की उपादेयता का परिचय दीजिए।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : ____

PB1225

[Total No. of Pages : 2

[6210]-651
T.Y.B.A.
PERSIAN
CC-1E : Poetry, Poetic Terms and Figures of Speech
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36103)

Time : 2½ Hours] **[Max. Marks : 70**

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Define any three of the following poetic terms with example: **[12]**

قطعه، رباعی، هزل، نعت، قصیده

Q2) Define and Illustrate any five of the following: **[10]**

1) تلمیح 2) کنایه 3) تشبیه 4) علم بیان

5) مبالغه 6) تضمین 7) سوال و جوات 8) تجنیس تام

Q3) Write the summery of **any two** of the following poems: **[12]**

علم، درستایش خرد، دین و وطن کبر و ناز

Q4) Write a note on life and literary works of any two of the following poets: **[16]**

نسیم شمال، علامه اقبال، ابراهیم پور داؤد، فردوسیؒ

P.T.O.

Q5) a) Translate or explain any seven of the following couplets: **[14]**

از آه بخشکانم آب همه دریا را — وز اشک کنم دریا کوی همه صحرا را

آنچه پیغمبر بما واجب نمود — آشکار و برملا علم است علم

شما دل به فرمان یز دان پاك — بدارید و از ما مدارید باك

خرد دست گیر دبه هر دو سرای — خرد رهنمای و خرد ره گشای

عمر به خشنودی دلها گذار — تاز تو خوشنود بود کردگار

هنر آموز کز هنر مندی — در گشائی کنی نه در بندی

بسو زند چوب در ختان بی بر — سزا خود ہمین است مر بی بری را

انسان و جهان او از نقش و نگار من — خون جگر مردان، سامان بهار من

ای کر مک شب تاب شراپای تو نور است — پرواز تو یک سلسلۀ غیب و حضور است

چیست دین بر خاستن از روی خاك — تاز خودآگاه گردر جان پاك

تو جوان خام سوزی، سخنم تمام سوزی — غزلی که می سرایم به تو ساز گار بادا

نشود نصیب جانت کہ دمی قرار گیرد — تب و تاب زندگانی بہ تو آشکار بادا

b) Translate the following English passage into your own language: **[6]**

It is always necessary for the parents to understand a basic knowledge that kids work on the tactics of COPY & PASTE. In simple words, whatever will be happening in front of kids, most likely they will copy that and make it their habit. Hence, if you are using your gadgets in front of the kid for a long time, do not expect the kid to stay away from the gadgets. Similarly, if you read books or watch television and your kid notices that, they will be inclined to such habits as well.

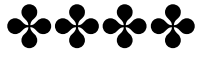

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1226

[Total No. of Pages : 2

[6210]-652

T.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SEC-1D : Kavi - Bhartṛuharivirachitaṁ - Nīti śhatakaṁ

(कविभर्तृहरिविरचितं नीतिशतकम्)

(2019 CBCS Pattern) (Semester - VI) (36113)

वेळ : *2½* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :
1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

Instructions :
1) **All questions are compulsory.**
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
2) **Figures to right indicate full marks.**

Q1) Translate in to English or Marathi (any three) : **[15]**

इंग्रजी व मराठीत भाषांतर करा. (कोणतेही तीन)

a) क्षुत्क्षामोऽपि जराकृशोऽपि शिथिलप्राणोऽपि कष्टां दशा –
मापन्नोऽपि विपन्नदीधितिरपि प्राणेषु नश्यत्स्वपि।
मत्तेभेन्द्रविभिन्नकुम्भकवलग्रासैकबद्धस्पृहः
किं जीर्णं तृणमत्ति मानमहतामग्रेसरः केसरी।

b) लाङ्गूलचालनमधश्चरणावपातं भूमौ निपत्य वदनोदरदर्शनञ्च।
श्वा पिण्डदस्य कुरूते गजपुङ्गवस्तु धीरं विलोकयति चाटुशतैश्च भुङ्क्ते।

c) कुसुमस्तबकस्येव द्वयी वृत्तिर्मनस्विनः।
मूर्ध्नि वा सर्वलोकस्य शीर्यते वन एव वा।

d) दानं भोगो नाशस्तिस्रो गतयो भवन्ति वित्तस्य।
यो न ददाति न भुङ्क्ते तस्य तृतीया गतिर्भवति।

Q2) a) Reference to the context (any two) : **[10]**

संसदर्भ स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही दोन)

i) येषामेते षड्गुणा न प्रवृत्ताः कोऽर्थस्तेषां पार्थिवोपाश्रयेण।

ii) प्रकृतिरियं सत्त्ववतां न खलु वयस्तेजसो हेतुः।

iii) सर्वे गुणाः काञ्चनमाश्रयन्ति।

P.T.O.

b) रिक्तस्थानानि पूरयत (कान्यपि पञ्च) **[5]**

i) ..... शोभन्ते गलितविभवाश्चार्थिषु जना:।

ii) नानाफलै: फलति ..... भूमि:।।

iii) ..... नृपनीतिरनेकरूपा।

iv) मणिना भूषित: ..... किमसौ न भयङ्कर।

v) नृपाङ्गणगत: खलो मनसि ..... शल्यानि मे।

vi) यशसि चाभिरतिर्व्यसनं श्रुतौ प्रकृतिसिद्धमिदं हि .....।

vii) संपत्सु महतां ..... भवत्युत्पलकोमलम्।

Q3) a) उचितं युग्मं विचिनुत (कान्यपि पञ्च) **[5]**

i)	काय: शोभते	a)	कामिनी
ii)	गलितयौवना	b)	मूर्खजनचित्तम्
iii)	अपण्डिताना भूषणं	c)	मत्सरग्रस्ता:
iv)	न आराधयेत्	d)	मौनम्
v)	बोद्धार:	e)	परोपकारेण
vi)	नरस्याधिकं रूपं नाम्	f)	वाक्संयम:
vii)	शौर्यस्य विभूषणं	g)	विद्या

b) Write an essay on 'सुजनपद्धति:' **[15]**

'सुजनपद्धति:' यावर निबंध लिहा.

OR/किंवा

Write an essay on 'अर्थपद्धति:'

'अर्थपद्धति:' यावर निबंध लिहा.

Q4) Write notes (any two) : **[20]**

टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

a) दुर्जनपद्धति:

b) मूर्खपद्धति:

c) कर्मपद्धति:

Total No. of Questions : 3] **SEAT No. :**

PB1227 **[Total No. of Pages : 2**

[6210]-653
T.Y.B.A.
ARABIC
CC-1F : Classical Poetry & Grammar
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36141)

Time : 2½ Hours] **[Max. Marks : 70**

Instructions to the candidates:

1) ***Attempt all questions.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Write short notes on any two eminent poets in English/Urdu/Marathi of the following: **[30]**

1) البشار بن برد۔
2) فرزدق
3) العتاهية (ابوالعتاهية)

Q2) Translate and Explain following Poem in English/Urdu/Marathi: **[20]**

1) يَنشَقُ نُور الهُدى عَنْ نُورِ غُرْته كالشمس تنجاب عن اشراقها الظَّلَمُ
2) مشتَقّةٌ مِن رَسُولُ اللَّهِ نَبْعَتهُ طَابَتْ عَنا صِره والخيم و الشيم.
3) وليس قولُک مَنْ هذا؟ بضائره العُرْبُ تعرف مَنْ أنكرتَ والعجمُ
4) كلتا يديه غياثٌ عمّ نفعُهُما يُستو كَفانِ ولايَعْرو هما عَدَمُ.
5) سهل الخليقة لا تخشى بوادره يَزينه اثنانِ:حُسنُ الخُلْقِ والكرمُ.
6) ما قال لا قطُّ إلّا في تشهده لولا التشهد كانت لاؤُه نَعمُ.
7) عمّ البريةَ بالإ حسان فانقشعت عنها الغياهبُ وا لإملاقُ و الأ لمُ

P.T.O.

Q3) Define and illustrate any two of the following Grammer: **[20]**

1) الشبية

2) الاعداد

3) الاقتباس

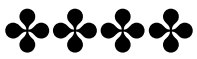

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1228

[Total No. of Pages : 4

[6210]-654
T.Y.B.A.
ECONOMICS (General Paper - III)
CC-1F : Indian Economic Development - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36153)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever is necessary.***

Q1) Answer the following questions in 20 words each (Any Eight) **[16]**

a) What is the Sustainable Development.

b) Write the full form of SDG.

c) What is Economic planning.

d) Write the full form of NITI Aayog.

e) When did establish the planning commission.

f) Write the two objectives of Sustainable Development.

g) What is Environment.

h) When was NITI Aayog establish.

i) When is World Environment day clebrated.

j) State the concept of Economic Development.

Q2) Answer the following questions in 50 words (Any four) **[16]**

a) State the structure of NITI Aayog.

b) State the importance of economic planning.

c) Write the measures to Control Global Warming.

d) State in brief the National Environment Policy - 2006.

P.T.O.

e) Explain the objectives of NITI Aayog.

f) Write the importance of sustainable development.

Q3) Answer the following questions in 100 words (Any three) **[18]**

a) Explain the characteristics of Economic Planning.

b) Explain the objective of Sustainable Development.

c) Explain the Environmental Challenges.

d) State the objectives of Economic Planning.

Q4) Answer the following questions in 200 words (Any two) : **[20]**

a) Write the causes and solutions of the Global Warming.

b) Explain the role of NITI Aayog.

c) Explain the objectives of Economic Planning.

Total No. of Questions : 4]

PB-1228

[6210]-654
T.Y. B.A.
ECONOMICS (General Paper - III)
CC-1F : Indian Economic Development - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36153)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) पुढील प्रश्नांची **20** शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) शाश्वत विकास म्हणजे काय?

ब) SDG चे पूर्ण नाव लिहा.

क) आर्थिक नियोजन म्हणजे काय?

ड) नीती आयोगाचे पूर्ण नाव लिहा.

य) नियोजन आयोगाची स्थापना केव्हा झाली?

र) शाश्वत विकासाची दोन उद्दिष्टे लिहा.

ल) पर्यावरण म्हणजे काय?

व) नीती आयोगाची स्थापना केव्हा झाली?

श) जागतिक पर्यावरण दिन केव्हा साजरा केला जातो?

स) आर्थिक विकासाची संकल्पना सांगा.

प्रश्न 2) पुढील प्रश्नांची **50** शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) नीती आयोगाची रचना सांगा.

ब) आर्थिक नियोजनाचे महत्व सांगा.

क) जागतिक तापमान नियंत्रनासाठीच्या उपाययोजना लिहा.

ड) राष्ट्रीय पर्यावरण धोरण 2006 थोडक्यात सांगा.

य) नीती आयोगाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

र) शाश्वत विकासाचे महत्व लिहा.

प्रश्न 3) पुढील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) आर्थिक नियोजनाची वैशिष्टे स्पष्ट करा.

ब) शाश्वत विकासाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

क) पर्यावरण विषयक आव्हाने स्पष्ट करा.

ड) आर्थिक नियोजनाची उद्दिष्टे सांगा.

प्रश्न 4) पुढील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) जागतिक तापमान वाढीची कारणे व त्यावरील उपाय लिहा.

ब) नीती आयोगाची भुमिका स्पष्ट करा.

क) आर्थिक नियोजनाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1229

[Total No. of Pages : 4

[6210]-655

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC - 1F : Modern Political Analysis

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36163)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***

2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Attempt any eight questions of the following (in 20 words) :** **[16]**

a) Define political participation. Give one example of it.

b) Define political apathy.

c) Which criterion are important for more political participation? According to lipset.

d) Define the term 'elite' give two examples of political elite.

e) Who is the author of the book 'The Mind and Society'?

f) Mention any two features of elite class.

g) Who has written the book 'The Nerves of Government'?

h) Mention the elements essential for effective political communication.

i) Mention any two types of power with example.

j) Define charismatic authority with example.

P.T.O.

Q2) **Attempt any four short notes (in 50 words) :** **[16]**

a) Types of political participation.

b) Importance of legitimacy.

c) Elitist theory by Mosca.

d) Features of political communication.

e) Nature of power

f) Circulation of elite.

Q3) **Attempt any three short answers of in 100 words the following :** **[18]**

a) Explain pareto's psychological analysis of elite theory.

b) Discuss various levels of political participation as given by scholars.

c) Explain karl deutsch model of political communication.

d) Define authority. Discuss types of authority as given by max weber.

Q4) **Attempt any two questions in detail in 200 words :** **[20]**

a) Define Political Communication. Discuss various channels of political communication.

b) Define 'Power'. Explain various functions and importance of power.

c) Write an essay on legitimacy in the context of its features, types and basis.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PB-1229

[6210]-655

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC - 1F : Modern Political Analysis

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36163)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा : **[16]**

अ) राजकीय सहभागाची व्याख्या देहुन एक उदाहरण द्या.

ब) राजकीय उदासिनता म्हणजे काय?

क) लिपसेटच्या मते, राजकीय सहभागाच्या जास्त प्रमाणासाठी कोणते निकष महत्वाचे ठरतात?

ड) अभिजन या संकल्पनेची व्याख्या लिहून राजकीय अभिजनांचे उदाहरण द्या.

इ) दि माईड ॲन्ड सोसायटी या पुस्तकाचे लेखक कोण आहेत?

फ) अभिजन वर्गाची दोन वैशिष्टये लिहा.

य) दि नर्व्हज ऑफ गर्व्हनमेंट हा ग्रंथ कोणी लिहीला आहे?

र) प्रभावी राजकीय संसूचनासाठी कोणते घटक महत्त्वाचे ठरतात?

ल) सत्तेचे कोणतेही दोन प्रकार उदाहरणा सहित लिहा.

व) दिव्यवलयांकित अधिसत्तेची व्याख्या देहून उदाहरण द्या.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा 50 शब्दात लिहा : **[16]**

अ) राजकीय सहभागाचे प्रकार

ब) अधिमान्यतेचे महत्व

क) मोस्काचा अभिजनवादी सिद्धांत

ड) राजकीय संसूचनाची वैशिष्टये

इ) सत्तेचे स्वरूप

फ) अभिजनांचे अभिसरण

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे 100 शब्दात लिहा (कोणतेही 3) : **[18]**

अ) परेटोचा मनोविश्लेषणवादी अभिजन सिध्दांत लिहा

ब) राजकीय सहभागाच्या विविध पातळ्यांची चर्चा करा

क) कार्ल ड्रवाईच यांचे राजकीय संसूचनाचे प्रतिमान स्पष्ट करा

ड) अधिसत्तेची व्याख्या लिहून मॅक्स वेबर प्रणित अधिसत्तेचे विविध प्रकार स्पष्ट करा

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे 200 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) राजकीय संसूचनाची व्याख्या लिहून राजकीय संसूचनाच्या विविध माध्यमांची चर्चा करा.

ब) 'सत्ता' या संकल्पनेची व्याख्या लिहून सत्तेची कार्ये आणि महत्व स्पष्ट करा.

क) अधिमान्यता : वैशिष्टये, प्रकार आणि आधार या मुद्दयांना धरून अधिमान्यता या संकल्पनेवर निबंध लिहा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1230

[Total No. of Pages : 4

[6210]-656

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC - 1F : Local Self Government in Maharashtra

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36164)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicates full marks.***

Q1) Attempt any Eight of the following : (20 words) **[16]**

a) What is Constitutional Amendment?

b) Explain the two main functions of members of municipal corporation.

c) When was state finance commission established?

d) State the tenure of vice - Mayor.

e) Explain the two main function of president of municipal council.

f) Explain the two main functions of chief excutive.

g) Explain the meaning of Article - 243.

h) Who is the control on Local Self Government?

i) What is state finance commission?

j) Explain the two main functions of municipal council.

Q2) Attempt any Four short notes. (50 words) **[16]**

a) Explain the structure of municipal council.

b) Explain the provisions of 74th Constitutional Amendment.

c) Explain the power and functions of Mayor.

d) Explain the various committee of municipal corporation.

e) Explain the municipal council - structure of ward.

f) Explain the power & function of commissionar of municipal corporation.

P.T.O.

Q3) Attempt any three of the following : (100 words) **[18]**

a) Explain the recommendation of 74th Constitutional Amendment.

b) Explain the control of Local Self Government.

c) Explain the power and functions of Nagar Panchayat.

d) Explain the power and functions of members of municipal corporation.

Q4) Attempt any two of the following : (200 words) **[20]**

a) Explain the function of state Election Commission.

b) Explain the role of District Collector in Local Self Government.

c) Explain the urban bodies before 74th Constitutional Amendment.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PB-1230

[6210]-656
T.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
CC - 1F : Local Self Government in Maharashtra
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36164)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दांत) **[16]**

अ) घटनादुरूस्ती म्हणजे काय?

ब) नगरसेवकांचे दोन मुख्य कार्ये सांगा.

क) राज्य वित्तआयोगाची स्थापना केंव्हा झाली.

ड) उपमहापौराचा कार्यकाल सांगा.

इ) नगराध्यक्षाचे दोन मुख्य कार्ये स्पष्ट करा.

फ) मुख्याधिकाऱ्याचे दोन मुख्य कार्ये स्पष्ट करा.

य) कलम – 243 अर्थ स्पष्ट करा.

र) स्थानिक स्वराज्य संस्थावर नियंत्रण कोण ठेवतात?

ल) राज्य वित्त आयोग म्हणजे काय?

व) नगरपरिषदेचे दोन मुख्य कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (50 शब्दांत) **[16]**

अ) नगरपरिषद रचना स्पष्ट करा.

ब) 74 व्या घटनादुरूस्तीमधील तरतुदी स्पष्ट करा.

क) महापौराचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.

ड) महानगर पालिकेतील विविध समित्या स्पष्ट करा.

इ) नगरपालिका – वार्डरचना स्पष्ट करा.

फ) महानगर पालिका आयुक्ताचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दांत) **[18]**

अ) 74 व्या घटनादुरूस्तीमधील शिफारशी स्पष्ट करा.

ब) स्थानिक स्वराज्य संस्थेवरील नियंत्रण स्पष्ट करा.

क) नगरपंचायतीचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.

ड) नगरसेवकाचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दांत) **[20]**

अ) राज्य निवडणुक आयोगाचे कार्ये स्पष्ट करा.

ब) स्थानिक स्वराज्य संस्थेमधील जिल्हाधिकाऱ्यांची भुमिका स्पष्ट करा.

क) '74 व्या घटनादुरूस्ती पूर्वीच्या नागरी संस्था' चर्चा करा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB1231

[Total No. of Pages : 4

[6210]-657
T.Y.B.A.
HISTORY
CC- 1F - 4(3) : India After Independence (1947-1991)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-VI) (36174)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicates full marks.***

Q1) Answer the following question in 300 words (Any one) **[15]**

a) Write in detail about the impact of the partition of British India on India.

OR

b) Explain India's contribution to the non-alignment movement.

Q2) Answer the following question in 300 words (Any one) **[15]**

a) State in detail the Hindu code bill

OR

b) Write an account of the first and second five year plans:

Q3) Answer the following questions in 200 words (Any two) **[20]**

a) Describe the main features of the Indian constitution.

b) Explain the Inds-shri Lakan Relations.

c) Elucidate upon the effect of the declaration of emergency.

d) Discuss in brief India's Industrial progress.

P.T.O.

Q4) Short Notes (Any four) **[20]**

a) Liberation of Portuguese colonies.

b) Indo-China Panchaseela Agreement.

c) Tashkand pact.

d) Dr. Vikram Sarabhai.

e) Mixed economy.

f) Privatization.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

PB1231

[6210]-657

T.Y.B.A.

HISTORY

CC- 1F - 4(3) : India After Independence (1947-1991)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-VI) (36174)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* ***[*एकूण गुण : *70***

सूचना :– ***1)*** **सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.**

2) **उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.**

प्र.1) **खालील प्रश्नांचे** 300 **शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक)** **[15]**

अ) **ब्रिटीशकालीन भारताच्या फाळणीमुळे भारतावर झालेल्या परिणामांची सविस्तर चर्चा करा.**

किंवा

ब) **भारताचे अलिप्ततावादी चळवळीतील योगदान स्पष्ट करा.**

प्र.2) **खालील प्रश्नांचे** 300 **शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक)** **[15]**

अ) **हिंदु कोड बिलाचे विवेचन करा.**

किंवा

ब) **पहिल्या व दुसऱ्या पंचवार्षिक योजनेचा आढावा घ्या.**

प्र.3) **खालील प्रश्नांचे** 200 **शब्दांत उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन)** **[20]**

अ) **भारतीय राज्यघटनेच्या मुलभूत वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.**

ब) **भारत– श्रीलंका संबंध स्पष्ट करा.**

क) **आणीबाणीच्या घोषणेच्या परिणामांची चर्चा करा.**

ड) **भारताच्या औद्योगिक विकासाची थोडक्यात चर्चा करा.**

प्र.4) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) पोर्तुगीज वसाहतींचे मुक्ती लढे

ब) भारत – चीन पंचशील करार

क) ताश्कंद करार

ड) डॉ. विक्रम साराभाई

इ) मिश्र अर्थव्यवस्था

फ) खाजगीकरण

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1232

[Total No. of Pages : 4

[6210]-658
T.Y.B.A.
ANTHROPOLOGY
CC - 1F : Movements and Social Reforms in Maharashtra
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36193)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes on any three of the following. **[15]**

a) Protest Movement.

b) Dalit panther.

c) Savitribai phule- Educational Contribution.

d) Rajarshri shahu maharaj-Social Reform movement.

e) V.D. Savarkar - Political movement.

Q2) Answer any three of the following in 50 words each. **[15]**

a) Write in brief the role of Social Reformist.

b) Explain the contribution of Lokmanya Tilak in Political movement.

c) Describe in brief Baba Adhavs EK Gaon - Ek Panvatha Movement.

d) Write the Contribution of Maharshi karve in Educational movement.

e) Explain the Ethnic movement as a political movement.

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

a) Explain the Contribution of G.G. Agarkar in Social Reform movement.

b) Describe the work of Go datai Parulekar for warli tribes.

c) Write about karmaveer Bhaurao Patil's work in Educational movement.

d) Explain the contribution of scheduled castes and women in political movement.

Q4) Answer any one of the following questions in 300 words. **[20]**

a) Describe the Social work of Maharshi shinde and Dr. Babasaheb Ambedkar.

b) Explain the Quantitative and Qualitative Research Method in details.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

PB1232

[6210]-658
T.Y.B.A.
ANTHROPOLOGY
CC - 1F : Movements and Social Reforms in Maharashtra
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36193)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) प्रतिकार चळवळ

ब) दलित पॅन्थर

क) सावित्रीबाई फुले – शैक्षणिक योगदान

ड) राजर्षी शाहु महाराज– सामाजिक सुधारणा चळवळ

इ) वि.दा. सावरकर – राजकिय चळवळ

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा.(कोणतेही तीन) **[15]**

अ) सामाजिक सुधारकांची भुमिका थोडक्यात लिहा.

ब) लोकमान्य टिळकांचे राजकिय चळवळीतील योगदान स्पष्ट करा.

क) एक गाव – एक पाणवठा – बाबा आढाव यांच्या चळवळीचे थोडक्यात वर्णन करा.

ड) महर्षी कर्वे यांचे शैक्षणिक चळवळीतील योगदान लिहा.

इ) वांशिक चळवळ एक राजकिय चळवळ म्हणुन स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) गो. ग. आगरकर यांचे सामाजिक सुधारणा चळवळीतील योगदान स्पष्ट करा.

ब) गोदाताई परूळेकरांचे वारली जमातीसाठींचे कार्य वर्णन करा.

क) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या शैक्षणिक चळवळीतील कार्याची माहिती लिहा.

ड) राजकिय चळवळीतील अनुसूचित जाती आणि स्त्रियांचे असणारे योगदान स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) **[20]**

अ) महर्षी शिंदे व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या सामाजिक कार्याचे सविस्तर वर्णन करा.

ब) संख्यात्मक व गुणात्मक संशोधन पद्धती सविस्तर स्पष्ट करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1233

[Total No. of Pages : 4

[6210]-659
T.Y.B.A.
GEOGRAPHY
CC - 1F GG 310 (B) : Geography of Disaster Management - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-VI) (36204)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***
4) ***Use of map stencils is allowed.***

Q1) Write answers the following questions in about 20 words (any eight) **[16]**

a) Write the definition of earthquake.

b) Landslides occur frequently in which mountain range in Maharashtra.

c) Write any two man - made causes of desertification.

d) Write any two causes of forest fires.

e) State the any two names of gases that cause global warming.

f) Write the any two characteristics of ozone.

g) State the any two names of gases that cause the acid rain.

h) Write the any two effects of tsunami.

i) Kedarnath is situated on the bank of which river.

j) In which country is the city fukushima located.

Q2) Write short notes in about 50 words each (any three) **[18]**

a) Seismic measurement

b) Desertification

c) Ozone depletion

d) Formation of tsunami waves

P.T.O.

Q3) Write the answer of question in 100 words (any two). **[16]**

a) Write in detail the measures to stop desertification.

b) Write a detail description of kedarnath cloudburst disaster.

c) Write the methods of forest fire management.

Q4) Write the answer of questions in 300 words (any one). **[20]**

a) Explain the causes and effects of earthquake.

b) What is soil degradation? Explain the causes and effects of soil degradation.

Total No. of Questions : 4]

PB1233

[6210]-659
T.Y.B.A.
GEOGRAPHY
CC - 1F GG 310 (B): Geography of Disaster Management - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-VI) (36204)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) भूकंपाची व्याख्या लिहा.

ब) महाराष्ट्रातील कोणत्या पर्वत रांगेत वारंवार भूमिपात होतात?

क) वाळवंटीकरणाची कोणतीही दोन मानवनिर्मित कारणे लिहा?

ड) वन आगीची कोणतीही दोन कारणे लिहा?

इ) जागतिक तापमानवाढीसाठी कारणीभुत असलेल्या कोणत्याही दोन वायुंची नावे लिहा?

फ) ओझेन वायुची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

य) आम्ल पर्जन्यास कारणीभूत असलेल्या दोन वायुंची नावे लिहा.

र) त्सुनामीचे कोणतेही दोन पारिणाम सांगा.

ल) केदारनाथ हे ठिकाण कोणत्या नदीच्या किनाऱ्यावर वसलेले आहे.

व) फूकूशिमा हे शहर कोणत्या देशात आहे?

प्र.*2)* प्रत्येकी 50 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) भूकंपाचे मापन

ब) वाळवंटीकरण

क) ओझेन क्षय

ड) त्सुनामी लाटांची निर्मिती

प्र.3) प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[16]**

अ) वाळवंटीकरण थांबविण्याच्या उपाययोजनांची माहिती लिहा.

ब) केदारनाथ ढगफुटी आपत्तीची सविस्तर माहिती लिहा.

क) वन आगींचे व्यवस्थापन करण्यासंदर्भातील पद्धतींची माहिती लिहा.

प्र.4) प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) भूकंपाची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.

ब) मृदाधूप म्हणजे काय? मृदा धूपेची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1234

[Total No. of Pages : 4

[6210]-660
T.Y.B.A.
GEOGRAPHY
CC - 1F - GG : 310 (B) : Geography of Tourism - II
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-VI) (36205)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***
4) ***Use of map stencils is allowed.***

Q1) Write the answer of the questions about 20 words each (any eight) **[16]**

a) What is youth hostel?

b) Which tourist places in India have floating hotels?

c) What is Rail Yatri Bhavan?

d) Write two effects of tourism on wildlife.

e) Write the names of the infrastructure facilities required for the development of a tourist destination.

f) Write full form of ITDC.

g) In which district and state manali tourist center is located?

h) Kaziranga National Park is famous for which animal?

i) Write two attractions of Raigad fort.

j) Write two characteristics of melghat tourist place.

P.T.O.

Q2) Write the answer of the questions about 50 words each (any three). **[18]**

a) Resort.

b) Tourism and Traditional arts.

c) Functions of Maharashtra Tourism Development corporation.

d) Taj Mahal.

Q3) Write the answer of the questions about 100 words each (any two). **[16]**

a) Explain the conecpt of Dharmashala with an examples.

b) Explain impact of tourism causes soil pollution.

c) Write the objectives of world tourism organisation.

Q4) Write the answer of the questions about 300 words each (any one). **[20]**

a) Explain the environmental impact of tourism with an examples.

b) Write a detailed account of Mahabaleshwar tourist center.

Total No. of Questions : 4]

PB1234

[6210]-660
T.Y.B.A.
GEOGRAPHY
CC - 1F - GG : 310 (B) : Geography of Tourism - II
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-VI) (36205)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) युवा वसतीगृह म्हणजे काय?

ब) तरंगते हॉटेल्स भारतात कोणत्या पर्यटन स्थळी आहेत.

क) रेल्वे यात्री भवन म्हणजे काय?

ड) पर्यटनाचे प्राणीजीवनावर होणारे दोन परिणाम सांगा.

इ) पर्यटन स्थळाच्या विकासासाठी आवश्यक पायाभूत सुविधांची नावे लिहा.

फ) ITDC चे पूर्ण रुप लिहा.

य) मनाली पर्यटन स्थळ कोणत्या राज्यात व जिल्ह्यात आहे.

र) काझीरंगा राष्ट्रीय उद्यान कोणत्या प्राण्यांसाठी प्रसिद्ध आहे.

ल) रायगड किल्ल्याची दोन आकर्षणे लिहा.

व) मेळघाट पर्यटन स्थळाची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) रिसॉर्ट

ब) पर्यटन व पारंपारिक कला

क) महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळाची कार्ये

ड) ताजमहाल

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[16]**

अ) धर्मशाळा ही संकल्पना उदाहरणासह स्पष्ट करा.

ब) पर्यटनामुळे मृदा प्रदूषण घडून येते हे विशद करा.

क) जागतिक पर्यटन संघटनेचे उद्देश लिहा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) पर्यटनाचे पर्यावरणीय परिणाम उदाहरणासह स्पष्ट करा.

ब) महाबळेश्वर या पर्यटन स्थळाचा सविस्तर वृत्तांत लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

PB1235

[Total No. of Pages : 4

[6210]-661
T.Y.B.A.
CC- 1F : PUBLIC ADMINISTRATION
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-VI) (36445)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any eight questions (20 words). **[16]**

a) What is personnel administration.

b) What is Budget.

c) In POSDCORB the letter 'S' stands for?

d) Write two benefits of promotion.

e) In which house of parliment budget use to introduce.

f) Write two types of training.

g) Write two merit of personnel Administration.

h) Spoil system is associated with which country.

i) State the lower house of parliment.

j) Write objective of training.

Q2) Write any four of the following questions (50 words) **[16]**

a) Write importance of Bureaucracy.

b) Explain concepts of administration accountability.

c) Explain recruitment methods.

d) State importance of administrative reforme.

e) Explain importance of promotion.

f) State of Judical control.

P.T.O.

Q3) Answer any three questions (100 words) **[18]**

a) Write types of budget.

b) Comment on Bureaucracy.

c) Explain Legislative control.

d) Explain gender budgetting.

Q4) Attempt any two questions (200 words). **[20]**

a) Write function of personnel administration.

b) Explain the Indian budgetary process.

c) Explain principles of promotion.

Total No. of Questions : 4]

PB1235

[6210]-661
T.Y.B.A.
CC- 1F : PUBLIC ADMINISTRATION
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-VI) (36445)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[* एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दांत) **[16]**

अ) सेवक प्रशासन म्हणजे काय?

ब) अंदाजपत्रक म्हणजे काय?

क) पोस्डकॉर्ब (POSDCORB) मधील 'S' म्हणजे काय?

ड) बढतीचे दोन फायदे सांगा.

इ) संसदेच्या कोणत्या सभागृहात प्रथम अंदाजपत्रक मांडले जाते.

फ) प्रशिक्षणाचे दोन प्रकार सांगा.

य) सेवक प्रशासनाचे दोन गुण लिहा.

र) लुट पद्धती कोणत्या देशाशी निगडीत आहे.

ल) संसदेचे कनिष्ठ सभागृह सांगा.

व) प्रशिक्षणाचे उद्दिष्टे लिहा.

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (50 शब्दांत) **[16]**

अ) नोकरशाहीचे महत्व लिहा.

ब) प्रशासकीय उत्तरदायित्व संकल्पना स्पष्ट करा.

क) भरती पद्धती स्पष्ट करा.

ड) प्रशासकीय सुधारणाचे महत्व सांगा.

इ) बढतीचे महत्व स्पष्ट करा.

फ) न्यायालयाचे नियंत्रण सांगा.

प्र.3) कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दांत) **[18]**

अ) अंदाजपत्रकाचे प्रकार लिहा.

ब) नोकरशाहीवर भाष्य करा.

क) कायदेमंडळाचे नियंत्रण स्पष्ट करा.

ड) लिंग अंदाजपत्रक स्पष्ट करा.

प्र.4) कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दांत) **[20]**

अ) सेवक प्रशासनाची कार्य लिहा.

ब) भारतीय अंदाजपत्रक प्रक्रिया स्पष्ट करा.

क) बढतीचे तत्वे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1236

[Total No. of Pages : 4

[6210]-662
T.Y.B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
CC- 1F(3) : Local Self Government in India
(2019 Credit Pattern) (CBCS) (Semester-VI) (36446)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any eight of the following (20 words) **[16]**

a) Which was the first state to adopt Panchayat Raj in India.

b) Who suggested the three tire system in Panchayat Raj.

c) When was the VasantRao Naik committee established.

d) State two main functions of Cantonment Board.

e) Explain two main functions of Chief Executive officer.

f) Write the two any functions of Mayar.

g) How many members in Zillha Parishad.

h) Who provides the financial supports to muncipal council.

i) Explain the two recommendation of 74th Amendment.

j) State the two functions of speaker of Panchayat Samittee.

Q2) Attempt any four short notes (50 words). **[16]**

a) Block Development Officer (BDO).

b) State finance commission.

c) Financial sources of Zillha Parishad

d) Gramsabha

e) Cantonment Board

f) Panchayat Sammittee

P.T.O.

Q3) Attempt any three of the following (100 words). **[18]**

a) Explain the changing Nature of Urban Local Government in India.

b) Discuss the urban local Institutes and 74th Amendament.

c) Explain the structure and Rights of Grampanchayat?

d) Explain the problems of Urbanization.

Q4) Attempt any two the following (200 words). **[20]**

a) Discuss on the democratic decentralization.

b) Explain the power and composition of Panchayat Sammitte.

c) Explain the power and function of Zillha Parishad.

Total No. of Questions : 4]

PB1236

[6210]-662
T.Y.B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
CC- 1F(3) : Local Self Government in India
(2019 Credit Pattern) (CBCS) (Semester-VI) (36446)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नप्रत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दांत) **[16]**

अ) भारतात पंचायतराज स्वीकार करणारे पहिले राज्य कोणते?

ब) पंचायत राज्याची त्रिस्तरीय रचना कोणी सुचविली?

क) वसंतराव नाईक समिती केंव्हा स्थापन झाली?

ड) कॅन्टोनमेंट बोर्डाचे दोन मुख्य कार्ये सांगा.

इ) मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्याचे दोन मुख्य कार्ये स्पष्ट करा.

फ) महापौराची दोन मुख्य कार्ये लिहा.

य) जिल्हा परिषदेत किती सभासद असतात.

र) नगर परिषदेला वित्तीय पुरवठा कोण करते?

ल) 74 व्या घटना दुरूस्ती मधील दोन तरतूदी स्पष्ट करा.

व) पंचायत समिती सभापतीचे दोन कार्ये सांगा.

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (50 शब्दांत) **[16]**

अ) गटविकास अधिकारी

ब) राज्य वित्त आयोग

क) जिल्हा परिषदेची उत्पन्नांची साधने

ड) ग्रामसभा

इ) कटक मंडळ

फ) पंचायत समिती

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दांत) **[18]**

अ) भारतातील शहरी स्थानिक संस्थेचे बदलते स्वरुप स्पष्ट करा.

ब) 74 वी घटनादुरूस्ती आणि शहरी स्थानिक संस्था चर्चा करा.

क) ग्रामपंचायतीची रचना व अधिकार स्पष्ट करा.

ड) शहरीकरणाच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दांत) **[20]**

अ) लोकशाही विकेंद्रीकरणांवर चर्चा करा.

ब) पंचायत समितीची रचना व अधिकार स्पष्ट करा.

क) जिल्हा परिषदेचे अधिकार व कार्य स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1237

[Total No. of Pages : 4

[6210]-663

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC - 1D : Applied Psychology

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - VI) (36223)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Refer Original Question Papers in case of doubt.***

Q1) **Answer the following questions in 100 words each (Any Four) :** **[20]**

a) Explain the role of psychology in the field of law and Judiciary.

b) Describe the educational problems faced by students with physical disabilities.

c) Explain the concept of 'Live-in-Relationship'.

d) Electro Encephalo Gram (EEG).

e) Explain the nature of 'Educational Psychology'.

f) Explain the nature of 'Psychology of Corruption'.

Q2) **Answer the following questions in 200 words each (Any Two) :** **[20]**

a) Discuss the causes of 'Terror Behaviour' and it's countermeasures.

b) Discuss the effective Teaching-Learning Methods.

c) Explain the applications of Psychology in clinical field.

d) Discuss the problems faced by 'Adolescents' and its remedies.

P.T.O.

Q3) **Answer the following questions in 400 words each (Any One) :** **[20]**

a) Discuss the nature and scope of 'Developmental Psychology'.

b) Discuss various fields of 'Applied Psychology'.

Q4) **Write short notes (Any Two) :** **[10]**

a) Intellectual Disability

b) Investigative Psychology

c) Types of Cyber Crime

d) Problems in higher education

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PB-1237

[6210]-663

T.Y. B.A.

मानसशास्त्र

SEC - 1D : उपयोजित मानसशास्त्र

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - VI) (36223)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांमध्ये द्या. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) कायदा आणि न्यायव्यवस्थेच्या क्षेत्रातील मानसशास्त्राची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) शैक्षणिक दृष्ट्या आव्हानात्मक विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक समस्यांचे वर्णन करा.

क) लिव्ह–इन–संबंध.

ड) विद्युत मस्तिष्कालेख.

इ) 'शैक्षणिक मानसशास्त्राचे' स्वरूप स्पष्ट करा.

फ) 'भष्टाचाराच्या मानसशास्त्राचे' स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात द्या. (कोणत्याही दोन) **[20]**

अ) दहशतवादी वर्तनाच्या कारणांची आणि त्यावरील उपायांची चर्चा करा.

ब) प्रभावी अध्यापन–अध्ययन पद्धतींची चर्चा करा.

क) मानसशास्त्राचे चिकित्सालयिन उपयोजन स्पष्ट करा.

ड) किशोरांच्या समस्या आणि त्यावरील उपाययोजनांची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 400 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणताही एक) **[20]**

अ) वैकासिक मानसशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती यांची चर्चा करा.

ब) उपयोजित मानसशास्त्राच्या विविध क्षेत्रांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) बौद्धीक अक्षमता

ब) तपासात्मक मानसशास्त्र

क) सायबर गुन्हांचे प्रकार

ड) उच्चशिक्षणातील समस्या

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1238

[Total No. of Pages : 4

[6210]-664

T.Y. B.A.

GANDHIAN THOUGHT G-III

CC-1F : Impact of Gandhism on Further Movements and Modern Philosophers

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36233)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any Three of the following questions in 100 words :** **[15]**

a) Briefly explain the role of Nelson Mandela in the anti-Imperialist movement.

b) Briefly explain the nature of women empowerment movement.

c) Briefly explain the role of Tribal people in the Chipko movement.

d) Briefly discuss the limitations of Gandhian movement.

e) Philosophy is analysis of ordinary language and concepts: Explain from Barlinge's point of view

Q2) **Answer any Two of the following questions in 200 words :** **[20]**

a) Explain the nature of imperialism.

b) Explain the influence of Gandhian thought on Barlinge's life.

c) Explain the role of Medha Patkar in Narmada Bachao movement.

d) Explain the influence of Gandhian thought on the life of Nagorao Kumbar.

P.T.O.

Q3) **Write short notes in 100 words each (any three) :** **[15]**

a) Ganga Bachao Movement

b) Gandhi's model of development

c) Religion - K. J. Shaha

d) Women Empowerment — Pushpa Bhave

e) Peasant movement - Sharad Joshi

Q4) **Answer any one of the following questions in 400 words :** **[20]**

a) Explain in detail the nature of Right to Information Act 2005.

b) Discuss in detail the role of Baba Adhav in Labour Movement.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PB-1238 **[6210]-664**

T.Y. B.A.

GANDHIAN THOUGHT G-III

CC-1F : Impact of Gandhism on Further Movements and Modern Philosophers

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36233)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) वर्णद्विषविरोधी चळवळीतील नेल्सन मंडेला यांची भूमिका थोडक्यात विशद करा.

ब) महिला सबलीकरण चळवळीचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.

क) चिपको आंदोलनातील आदिवासी व्यक्तींची भूमिका थोडक्यात विशद करा.

ड) गांधी चळवळीच्या मर्यादांविषयी थोडक्यात चर्चा करा.

इ) तत्त्वज्ञान म्हणजे सामान्य भाषा आणि संकल्पनांचे विश्लेषण : बारलिंगे यांच्या दृष्टीकोनातून स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) साम्राज्यवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) बारलिंगे यांच्या जीवनावरील गांधी विचारांचा प्रभाव स्पष्ट करा.

क) नर्मदा बचाव आंदोलातील मेधा पाटकर यांची भूमिका स्पष्ट करा.

ड) नागोराव कुंभार यांच्या जीवनावरील गांधी विचारांचा प्रभाव विशद करा.

प्रश्न 3) 100 शब्दात टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) : **[15]**

अ) गंगा बचाव आंदोलन

ब) गांधीजींचे विकासाचे प्रारूप

क) धर्म– के. जे. शहा

ड) महिला सबलीकरण – पुष्पा भावे

इ) शेतकरी चळवळ – शरद जोशी

प्रश्न 4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांची उत्तर 400 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) माहितीचा अधिकार अधिनियम 2005 कायद्याचे स्वरूप सविस्तर विशद करा.

ब) बाबा आढाव यांची कामगार चळवळीतील भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1239

[Total No. of Pages : 4

[6210]-665
T.Y. B.A.
YOGA
CC-1F : Yog Vidya - VI (With Practical)
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36243)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 50***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions must be solved.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any five of the following questions in one sentence : **[5]**

a) Name the two asanas performed on the backs.

b) What is the bandha applied to the stomach?

c) Which is the Mudra that makes the sound of a lion?

d) In which action does the sound like blacksmith's rice come?

e) Which asana looks like a peacock?

f) Which asana looks like a butterfly?

g) What is the Praman?

Q2) Write the short note (Any two) : **[10]**

a) Asana

b) Shuddhikriya

c) Shirshasana

Q3) Answer any two of the following questions in 150 words : **[20]**

a) Explain the health benefits of Pranayama by mentioning different types of Pranayama?

b) Explain the process of meditation in detail?

c) Who should study asanas, when, where and for what?

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following questions in detail. **[15]**

a) Explain the correlation between social health promotion and yoga?

b) Explain the role of yoga in promoting mental health?

Total No. of Questions : 4]

PB-1239

[6210]-665
T.Y. B.A.
YOGA
CC-1F : Yog Vidya - VI (With Practical)
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36243)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 50*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या : **[5]**

अ) दोन पाठीच्या आधारावर केली जाणारी आसनांची नावे सांगा?

ब) पोटाच्या ठिकाणी लावला जाणारा बंध कोणता?

क) सिंहाचा आवाज काढणारी मुद्रा कोणती?

ड) लोहाराच्या भात्यासारखा आवाज कोणत्या क्रियेत येतो?

इ) मोरासारखे दिसणारे आसन कोणते?

फ) फुलपाखरासारखे दिसणारे आसन कोणते?

य) प्रमाण काय आहे?

प्रश्न 2) टीपा लिहा (कोणतेही दोन) : **[10]**

अ) आसन

ब) शुद्धीक्रिया

क) शिर्षासन

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे द्या : **[20]**

अ) प्राणायामांचे विविध प्रकार सांगून आरोग्यात प्राणायामाचा होणारा फायदा विषद करा?

ब) ध्यानाची प्रक्रिया सविस्तर स्पष्ट करा?

क) आसनांचा अभ्यास कुणी, केव्हा, कोठे व कशासाठी करावा?

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या. **[15]**

अ) सामाजिक आरोग्य संवर्धन व योगशास्त्र सहसंबंध स्पष्ट करा.

ब) मानसिक आरोग्य संवर्धनात योगाची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1240

[Total No. of Pages : 4

[6210]-666

T.Y. B.A.

HISTORY

CC - 2E : History of Civilization - World Civilization & Heritage (Part - II)

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36175)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following question in 300 words (any one) : **[15]**

a) Discuss Social and Economic life in Roman Civilization.

OR

b) Write the Impact of Arab Civilization on the world.

Q2) Answer the following question in 300 words (any one) : **[15]**

a) Explain the concept of Feudalism and write the nature of Feudalism.

OR

b) What is Renaissance Period? Discuss the consequences of Renaissance Period.

Q3) Answer the following question in 200 words (any two) : **[20]**

a) Write the various elements of Greece Civilization.

b) Write the importance of church in the Civilization of the Ancient World.

c) State briefly about the famous wall of China.

d) Write contribution of world tourist destinations.

P.T.O.

Q4) Short Notes (any four) : **[20]**

a) Roman religion

b) Sparta

c) Protestantism

d) Confucian philosophy

e) Pyramids

f) The Taj Mahal

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PB-1240

[6210]-666
T.Y. B.A.
HISTORY
CC - 2E : History of Civilization - World Civilization & Heritage (Part - II)
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36175)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) **[15]**

अ) रोमन संस्कृतीतील सामाजिक व आर्थिक जीवनाची चर्चा करा.

किंवा

ब) अरब संस्कृतीचे जगावर झालेले परिणाम लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) **[15]**

अ) सरंजामशाही संज्ञा स्पष्ट करा आणि सरंजामशाहीचे स्वरूप लिहा.

किंवा

ब) प्रबोधन युग म्हणजे काय? प्रबोधनयुगाच्या परिणामांची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) ग्रीस संस्कृतीमधील विविध घटकांची माहीती द्या.

ब) चर्च चे प्राचीन जगाच्या संस्कृतीतील महत्व लिहा.

क) चीनच्या प्रसिद्ध भींती विषयी थोडक्यात सांगा.

ड) जागतिक पर्यटन स्थळांचे योगदान लिहा.

प्रश्न 4) टीप लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) रोमन धर्म

ब) स्पार्टा

क) प्रोटेस्टंटपंथ

ड) कन्फ्युशियन्स तत्वज्ञान

इ) पिरॅमिड

फ) ताजमहाल

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1241

[Total No. of Pages : 4

[6210]-667

T.Y.B.A.

HOME ECONOMICS G-3

CC-1F : Social Changes in Sociology - II

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36263)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Write the answers to the following questions in 20 words each (any Eight)** **[16]**

i) What is social change?
ii) State the two reasons for Social deviation.
iii) State the economical causes of family.
iv) What is active deviation?
v) Which are the social causes of family change?
vi) State the two reasons of dowry method.
vii) State the types of deviation.
viii) What is adoption method?
ix) What is social change?
x) What is divorce?

Q2) **Write the answers to the following questions in 50 words each.(Any Four)** **[16]**

i) Explain the difference between active and passive deviation?
ii) Explain the concept of family feature?
iii) Explain the place of women in Indian Society?
iv) Explain the nature of conformity?
v) Explain the concept of social value?
vi) Explain the concept of social deviation?

P.T.O.

Q3) **Write the answers to the following questions in 150 words each.(Any three)** **[18]**

i) Explain the causes of divorce?

ii) Explain the effects of dowry system?

iii) Explain the biological functions of the family?

iv) Expain the causes of family change?

Q4) **Write the answers to the following questions in 300 words each. (Any two)** **[20]**

i) Explain the causes of social values conflict?

ii) Expain the reasons of intermarriage?

iii) Explain the causes of conformity behaviors?

Total No. of Questions : 4]

PB-1241

[6210]-667

T.Y.B.A.
HOME ECONOMICS G-3
CC-1F : Social Changes in Sociology - II
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36263)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

i) सामाजिक परीवर्तन म्हणजे काय?

ii) सामाजिक विचलनाची दोन कारणे सांगा.

iii) कुटूंबाची आर्थिक कारणे सांगा.

iv) सक्रीय विचलन म्हणजे काय?

v) कौटुबिक परीवर्तनाची सामाजिक कारणे कोणती?

vi) हुंडा पद्धतीची दोन कारणे सांगा.

vii) विचलनाचे प्रकार सांगा.

viii) दत्तक पद्धती म्हणजे काय?

ix) कौटुंबिक परीवर्तन म्हणजे काय?

viii) घटस्फोट म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

i) सक्रीय व निष्क्रीय विचलनातील फरक स्पष्ट करा?

ii) 'कुटूंबाचे भवितव्य' संकल्पना स्पष्ट करा.

iii) भारतीय समाजातील स्त्रीयांचे स्थान स्पष्ट करा.

iv) अनुचलनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

v) 'सामाजिक मुल्य' संकल्पना स्पष्ट करा.

vi) 'सामाजिक विचलन' संकल्पना स्पष्ट करा

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

i) घटस्फोटाची कारणे स्पष्ट करा?

ii) हुंडा पद्धतीचे परीणाम स्पष्ट करा?

iii) कुटूंबाची जीवशास्त्रीय कार्ये स्पष्ट करा?

iv) कौटुंबिक परीवर्तनाची कारणे स्पष्ट करा?

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

i) सामाजिक मुल्य संघर्षाची कारणे स्पष्ट करा?

ii) आंतर विवाहाची कारणे स्पष्ट करा?

iii) अनुचलनात्मक वर्तनाची कारणे स्पष्ट करा?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1242

[Total No. of Pages : 4

[6210]-668
T.Y. B.A.
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
CC-1F-Gen-3 : India's National Security Policy & Strategy - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36273)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any Three) **[15]**

a) Explain the America role in South Asia.

b) State the meaning of non-alignment.

c) Explain the aims of the non-alignment movement.

d) State the strategic importance of the Indian Ocean.

e) State the India's Look East.

Q2) Answer the following questions in 300 words eaeh. (Any One) **[15]**

a) Explain the Russia's role in South Asia.

b) Explain the India and Bangladesh relation.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any Two) **[20]**

a) State the India’s Maritime Policy.

b) State the relation India and Nepal.

c) State the defense agreement between India and Russia.

d) What are the India’s Naval Strategy?

P.T.O.

Q4) Write short notes (Any Four) : **[20]**

a) Objectives of the Non-Aligned Movement.

b) Historical background of India's policy in South Asia.

c) India and Srilanka relation.

d) Act East policy.

e) India’s role in the Non-Aligned Movement.

f) Objective of India’s East Look policy.

Total No. of Questions : 4]

PB-1242

[6210]-668
T.Y. B.A.
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
CC-1F-Gen-3 : India's National Security Policy & Strategy - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36273)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) दक्षिण आशियात अमेरिकाची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) अलिप्तता अर्थ सांगा.

क) अलिप्तता चळवळीचे हेतू स्पष्ट करा.

ड) हिंदी महासागराचे सामरिक महत्व सांगा.

इ) भारताचे पूर्वेकडे पहा धोरण सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा (कोणतेही एक) **[15]**

अ) दक्षिण आशियात रशियाचीची भूमिका विशद करा.

ब) भारत व बांगलादेश संबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) भारताचे सागरी धोरण सांगा.

ब) भारत व नेपाळ संबंध सांगा.

क) भारत व रशिया संरक्षण करार सांगा.

ड) भारताचे नाविक डावपेच कोणते?

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) अलिप्तता चळवळीचे उदिष्टे

ब) भारताच्या दक्षिण आशियातील धोरणाची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी

क) भारत व श्रीलंका संबंध

ड) कायदा पूर्व धोरण

इ) अलिप्तता चळवळीत भारताची भूमिका

फ) भारताचे पूर्वेकडे पहा धोरणाचे उद्देश

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PB-770

[Total No. of Pages : 4

[6210]-669
T.Y. B.A.
SOCIAL WORK
CC-1F : Public Policy
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36433)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***

2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one of the following in 500 words :** **[14]**

a) Write a note on the stage of setting an agenda.

b) Public welfare schemes are a necessity - justify.

Q2) **Answer any one of the following in 500 words :** **[14]**

a) Explain the need and importance of Welfare Policy.

b) Explain any two schemes of public health for welfare of masses.

Q3) **Answer any one of the following in 500 words :** **[14]**

a) Write in detail the scope of Public Policy.

b) Explain the features of youth policy.

Q4) **Answer any one of the following :** **[14]**

a) Discuss the impact of youth policy.

b) Explain the development of women considering the women's policy.

P.T.O.

Q5) **Write Short Notes on any two of the following :** **[14]**

a) Children centric policies

b) Evolution of policies

c) Welfare state

d) Characteristics of good policy

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 5]

PB-770

[6210]-669
T.Y. B.A.
SOCIAL WORK
CC-1F : Public Policy
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36433)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा : **[14]**

अ) अजेडा सेट करण्याचे स्थर – एक टीप लिहा.

ब) लोककल्याणकारी योजना ही गरज आहे हे स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : **[14]**

अ) कल्याणकारी धोरणाची गरज आणि महत्व स्पष्ट करा.

ब) जनतेच्या कल्याणासाठी सार्वजनिक आरोग्याच्या कोणत्याही दोन योजना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा : **[14]**

अ) सार्वजनिक धोरणाची व्याप्ती तपशीलवार लिहा.

ब) युवा धोरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : **[14]**

अ) युवा धोरणाच्या प्रभावाची चर्चा करा.

ब) महिला धोरणाच्या प्रकाशात विकास स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोन प्रश्नांचा टिपा लिहा : **[14]**

अ) मुले (बाल) केंद्रित धोरणे

ब) धोरणांची उत्क्रांती

क) कल्याणकारी राज्य

ड) चांगल्या धोरणाची वैशिष्ट्ये

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : ____

PB1243

[Total No. of Pages : 6

[6210]-670
T.Y.B.A.
COMMERCE
CC - 1F - G3 : Business Management
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36293)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Fill in the banks. **[7]**

i) Management is defined as_____

a) Controlling resources

b) Getting things done through others

c) Making decisions

ii) The_____ function of management involves setting goals and deciding on sequences of action.

a) planning b) organizing c) leading

iii) Total Quality Management (TQM) focuses on _____ customer satisfaction through continuous improvement.

a) decreasing b) maintaining c) increasing

iv) _____ is the process of identifying and selecting appropriate candidates for a job.

a) Staffing b) Controlling c) Directing

P.T.O.

v) _____ is the coordination of resources to achieve the goals and objectives of a business enterprise.

a) Planning b) Organizing c) Leading

vi) Providing guidance and instructions to employees is part of the _____ function.

a) Planning b) Organizing c) Directing

vii) _____ is NOT a natural disaster.

a) Earthquake b) Terrorism c) Flood

B) State the following statement are true of false. **[7]**

i) Management is the process of achieving organizational goals through the efficient utilization of resources.

ii) Planning is the first function of management.

iii) Decision-making involves selecting the best course of action from several alternatives.

iv) The directing function of management involves issuing instructions and guiding employees to achieve organizational goals.

v) Controlling helps in identifying deviations from plans and taking corrective actions.

vi) Staffing decisions do not have a significant impact on an organization's performance and outcomes.

vii) TQM places less importance on customer satisfaction and feedback.

Q2) Answer the following questions one or two sentences. **[14]**

a) Define the term 'Planning'.

b) State any two advantages of Directing.

c) What is 'change management'?

d) State any two functions of management.

e) Define the term 'controlling'.

f) What is mean by 'staffing'?

g) What is 'coordination'?

Q3) a) What does management mean? State its features. **[14]**

OR

b) What is mean by decision? Explain the process of decision-making.

Q4) a) What is coordination? State the need for coordination. **[14]**

OR

b) Define the term control. Explain the process of control.

Q5) Write a short notes. (Any Two) **[14]**

a) Importance of Direction

b) Total Quality Management

c) Disaster Management

d) External sources of recruitment

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 5]

PB1243

[6210]-670
T.Y.B.A.
COMMERCE
CC - 1F - G3 : Business Management
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36293)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* **[एकूण गुण : *70***

सूचना :– ***1)*** **सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.**

2) **उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.**

प्र.1) **अ) रिकाम्या जागा भरा.** **[7]**

i) **व्यवस्थापनाची व्याख्या ..... अशी केली जाते.**

- **अ) संसाधने नियंत्रित करणे**
- **ब) इतरांकडून कामे करून घेणे**
- **क) निर्णय घेणे**

ii) **व्यवस्थापनाच्या ..... कार्यामध्ये ध्येय निश्चित करणे आणि कृतीचा क्रम ठरवणे यांचा समावेश होतो.**

- **अ) नियोजन**
- **ब) आयोजन**
- **क) अग्रगण्य**

iii) **एकूण गुणवत्ता व्यवस्थापन (TQM) सतत सुधारणा करून ग्राहकांच्या ..... समाधानावर लक्ष केंद्रित करते.**

- **अ) घटत्या**
- **ब) स्थिर**
- **क) वाढत्या**

iv) **..... ही नोकरीसाठी योग्य उमेदवार ओळखण्याची आणि निवडण्याची प्रक्रिया आहे.**

- **अ) कर्मचारी नियुक्ती**
- **ब) नियंत्रण करणे**
- **क) नेतृत्व करणे**

v) ..... म्हणजे व्यवसाय संस्थेची उद्दिष्टे व ध्येय धोरणे साध्य करण्यासाठी साधनसामुग्रीची जुळवाजुळव करणे होय.

अ) नियोजन

ब) संघटन

क) निर्देशन

vi) कर्मचाऱ्यांना मार्गदर्शन आणि सूचना पुरवणे हा ..... कार्याचा भाग आहे.

अ) नियोजन

ब) संघटन

क) निर्देशन

vii) ..... ही नैसर्गिक आपत्ती नाही.

अ) भूकंप

ब) दहशतवाद

क) पूर

ब) खालील विधाने चूक किवा बरोबर ते सांगा. **[7]**

अ) व्यवस्थापन ही संसाधनांच्या कार्यक्षम वापराद्वारे संस्थात्मक उद्दिष्टे साध्य करण्याची प्रक्रिया आहे.

ब) नियोजन हे व्यवस्थापनाचे पहिले कार्य आहे.

क) निर्णय घेण्यामध्ये अनेक पर्यायांमधून सर्वोत्तम कृतीची निवड करणे समाविष्ट असते.

ड) व्यवस्थापनाच्या निर्देशन कार्यामध्ये संस्थात्मक उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी सूचना जारी करणे आणि कर्मचाऱ्यांना मार्गदर्शन करणे समाविष्ट आहे.

इ) नियंत्रणामुळे योजनांमधील विचलन ओळखण्यात आणि सुधारात्मक कृती करण्यात मदत होते.

फ) कर्मचारी नियुक्ती निर्णयाचा संस्थेच्या कामगिरीवर आणि फलनिष्पत्तीवर लक्षणीय परिणाम होत नाही.

य) TQM ग्राहकांचे समाधान आणि अभिप्रायाला कमी महत्त्व देते.

प्र.2) खालील प्रश्नांची एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे द्या. **[14]**

अ) 'नियोजन' या संज्ञेची व्याख्या करा.

ब) निर्देशनाचे कोणतेही दोन फायदे सांगा.

क) 'बदलाचे व्यवस्थापन' म्हणजे काय?

ड) व्यवस्थापनाची कोणतीही दोन कार्ये सांगा.

इ) 'नियंत्रण' या संज्ञेची व्याख्या करा.

फ) 'कर्मचारी नियुक्ती' म्हणजे काय?

य) 'समन्वय' म्हणजे काय?

प्र.3) अ) व्यवस्थापन म्हणजे काय? त्याची वैशिष्ट्ये सांगा. **[14]**

किंवा

ब) निर्णय म्हणजे काय? निर्णय प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्र.4) अ) समन्वय म्हणजे काय? समन्वयाची गरज सांगा. **[14]**

किंवा

ब) नियंत्रण संज्ञेची व्याख्या करा. नियंत्रण प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्र.5) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[14]**

अ) निर्देशनाचे महत्त्व

ब) एकूण गुणवत्ता व्यवस्थापन

क) आपत्ती व्यवस्थापन

ड) भर्तीचे बाह्य स्त्रोत

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1244

[Total No. of Pages : 4

[6210]-671
T.Y. B.A.
EDUCATION
CC-1E : Education Psychology
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36303)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 50 words each (Any Three) : **[15]**

a) What is creativity?

b) Write the meaning of personality.

c) Write the concept of environment.

d) Write the concept of perception.

e) Write the meaning of Individual differences.

Q2) Answer the Following questions in 100 words each. (Any Two) **[20]**

a) Explain educational importance of imagination in detail.

b) Explain educational importance of environment.

c) Explain the role of school to develop personality among student.

d) What is sensation? Explain educational importance of sensation.

Q3) Answer any one question in 300 words. **[20]**

a) Explain - 'Adolsance age is a stormy period.

b) What are the factors affecting of personality? Explain with suitable examples.

P.T.O.

Q4) Write Short Notes in 50 words each (Any Three) : **[15]**

a) Meaning of concept formation.

b) Areas of individual differences.

c) Emotional development in childhood stage.

d) Educational importance of heredity.

e) Causes of Individual differences.

Total No. of Questions : 4]

PB-1244

[6210]-671
T.Y. B.A.
EDUCATION
CC-1E : Education Psychology
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36303)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : ***1)*** *सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) सर्जनशीलता म्हणजे काय?

ब) व्यक्तिमत्वाचा अर्थ लिहा.

क) परिस्थितीची संकल्पना लिहा.

ड) अवबोधाची संकल्पना लिहा.

इ) व्यक्तिभेदाचा अर्थ लिहा.

प्रश्न 2) 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दो) **[20]**

अ) कल्पनेचे शैक्षणिक महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) परिस्थितीचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.

क) विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्व विकसनात शाळेचे महत्त्व स्पष्ट करा.

ड) संवेदना म्हणजे काय? संवेदनेचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) कुमारावस्था ''वादळी अशातेचा काळ'' सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) व्यक्तिमत्वावर कोणकोणते घटक परिणाम करतात? सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) 50 शब्दांत टीपा लिहा (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) संकल्पना निर्मिती अर्थ

ब) व्यक्तिभेदाची क्षेत्रे

क) किशोरावस्थेतील भावानिक विकास

ड) अनुवंशाचे शैक्षणिक महत्व

इ) व्यक्तीभेदाची कारणे

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1245

[Total No. of Pages : 2

[6210]-672

T.Y.B.A.

MATHEMATICS

CC-1F - MG - 6 : Ring Theory

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36343)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any five of the following :** **[10]**

a) If $a^2 = a$ for all elements a in a ring R with unity then show that R is commutative ring.

b) Show that set all units in a commutative ring with unity forms a multiplicative group.

c) Show that an integral domain D does not have nonzero nilpotent element.

d) Find all zero divisors in the ring $Z_3 \times Z_3$.

e) If x is nilpotent element in ring R with unity 1 then show that $1 - x$ is unit.

f) Let ϕ be Euler's phi-function. Find $\phi(200)$.

g) Show that the ring $Z_2 \times Z_3$ is isomorphic to the ring Z_6.

Q2) **Answer any four of the following :** **[20]**

a) State and prove Eisentien criterion of irreducibility of a polynomial with integer coefficients over ring Z.

b) Prove that Z[x] is not PID.

c) Let R be a commuative ring and $N_1 \subseteq N_2 \subseteq$ ... be chain of ideals in R.

Then show that $\bigcup_{i=1}^{\infty} N_i$ is an ideal of R.

P.T.O.

d) Let F be a field. Show that $\left\{\begin{bmatrix} a & b \\ 0 & 0 \end{bmatrix} : a,b \in F\right\}$ is right ideal but not left ideal of the ring $M_2(F)$.

e) Prove that if *F* is a field, every proper nontrival prime ideal of F[*x*] is maximal.

f) Find all c $\in Z_5$ such that $\frac{z_5\{x\}}{\langle x^2+x+c\rangle}$ is field.

Q3) **Answer any Four of the following :** **[20]**

a) Let *R* be ring with unity e then show that the map $f : Z \to R$ defined by $f(n) = n.e = \underbrace{e+e+.....+e}_{n \text{ times}}$ is a ring homomorphism.

b) Show that every field has only two ideals, namley {0} and *F*.

c) Let *R* be a commutative ring with unity. Show that *I* is a maximal ideal if and only if *R*/*I* is a field.

d) Show that $f : C \to M_2(R)$ defined by $f(x+iy) = \begin{bmatrix} x & y \\ -y & x \end{bmatrix}$, is ring homomorphism.

e) Find all ring homomorphisms from $Z \times Z$ to $Z \times Z$.

f) S be ring of all functions from *R* to *R*. Show that $\{f \in S : f(0) = 0\}$ is an ideal. Is it maximal? Justify.

Q4) **Answer any two of the following :** **[20]**

a) Find all zeros of $6x^4 + 17x^3 + 7x^2 + x - 10$ in *Q*.

b) Let p be prime. Show that in the ring Z_p, $(a + b)^p = a^p + b^p$ for all $a, b \in Z_p$.

c) Show that a ring *R* has no nonzero nilpotent element if and only if 0 is the only solution of $x^2 = 0$ in *R*.

d) State and prove the Chinese Remainder Theorem.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1246

[Total No. of Pages : 3

[6210]-673

T.Y. B.A.

MATHEMATICAL STATISTICS

CC - 2F ST - 33276 : Testing of Hypothesis

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (General - IV) (36383)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of scientific calculator and statistical table is allowed.***
4) ***Symbols and abbreviations have their usual meanings.***

Q1) **Attempt each of the following :**

A) Choose the correct alternative of the following : **[1 each]**

i) Testing $H_0 : \theta = \theta_0$ against $H_1 : \theta < \theta_0$ is a
   a) One sided left tailed test
   b) One sided right tailed test
   c) Two sided test
   d) None of these

ii) If $-2\log\lambda(x) \xrightarrow{L} Y$ then $Y \approx$
   a) Normal b) t
   c) Poisson d) Chi-Square

iii) Power of a test is the probability of
   a) Rejecting H_0 when it is false
   b) Accepting H_0 when H_1 is true
   c) Rejecting H_0 when H_1 is true
   d) Accepting H_0 when H_0 is true

iv) To decide about acceptance of H_0, the Sequential Probability Ratio Test (SPRT) involves
   a) One region only b) Two region only
   c) Three regions d) Four regions

v) P-value is the smallest level of significance at which H_0 would be
   a) accepted b) rejected
   c) both d) cannot say

P.T.O.

B) State whether the following statements is True or False : [1 each]

i) Non-parametric methods utilize measurements on interval and ratio scale.

ii) In Neyman-Pearson theory of testing hypothesis the sample size is not fixed.

iii) The value of the likelihood ratio statistic close to one indicates that the data supports the alternative hypothesis (H_1).

iv) The best procedure in sequential testing is developed by A. Wald.

v) The probability of rejecting H_0 when it is true is known as P(Type I error).

***Q2)* Attempt any Four of the following : [4 × 5 = 20]**

a) Write a short note on Kolmogorov-Smirnov test.

b) Define : i) Critical region ii) Size of a test iii) Composite hypothesis

c) Explain the advantages of non-parametric tests.

d) Prove that : if T (x) is a sufficient statistic for θ and λ* (t) and λ(x) are the likelihood ratio test (LRT) statistics based on T and X respectively, then λ*(T(x)) = λ(x) for every x in the sample space.

e) Explain type I and type II error with illustration.

f) Blood pressure reading of 15 patients before and after medication for reducing the blood pressure are as follows :

Patient	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Before medication (X)	127	120	125	130	125	136	139	131	132	135	136	128	127	132	138
Before medication (Y)	130	124	105	132	118	130	132	123	128	126	140	135	126	134	130

Use Wilcoxon Signed rank test, to test the hypothesis that medicine is not effective. (Use 5% level of significance)

Q3) **Attempt any Four of the following :** **[4 × 5 = 20]**

a) Define the following : i) p-value ii) Parameter space iii) Most Powerful test.

b) Construct LRT for mean of Normal distribution with unknown variance.

c) X is a discrete random variable in the following table.

X	1	2	3	4	5	6	7
$f(x\|H_0)$	0.04	0.03	0.02	0.01	0.78	0.07	0.05
$f(x\|H_1)$	0.03	0.09	0.10	0.10	0.20	0.18	0.30

Based on single observation x for testing H_0 against H_1, write all possible critical regions (CR's) of size $\alpha = 0.10$ and find the most powerful CR among them to obtain a MP test.

d) Let $X \rightarrow B(1, \theta)$. Construct SPRT to test $H_0 : \theta = \theta_0$ against $H_1 : \theta = \theta_1$ $(\theta_0 < \theta_1)$.

e) Describe Wald's Sequential Probability Ratio Test (SPRT).

f) Discuss the Mann Whitney U test for two samples.

Q4) **Attempt any Two of the following :** **[2 × 10 = 20]**

a) Construct SPRT for Poisson distribution.

b) Let $X \rightarrow N(\mu, \sigma^2)$, with unknown variance. Construct a LRT for testing $H_0 : \mu = \mu_0$ against $H_1 : \mu \neq \mu_1$.

c) Explain the concept of distribution free statistic. Also, describe the sign test for one sample.

d) Let $X \rightarrow N(\mu, 100)$, Construct SPRT of strength (α, β) to test $H_0 : \mu = 75$ against $H_1 : \mu = 80$.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1247

[Total No. of Pages : 3

[6210]-675

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

CC-2F, AMG-6 : Real Analysis - II

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36344)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any **Five** of the following : **[10]**

a) Give an example of a set of measure zero.

b) If $f(x) = x, 0 \leq x \leq 4$ and $\sigma = \{0, 1, 2, 3, 4\}$ is a subdivision of [0, 4] then find $L[f : \sigma]$.

c) True of False : Any continuous function on closed and bounded interval is Riemann integrable.

d) Define improper integral of first kind.

e) Test for convergence the following improper integral : $\int_1^{\infty} \frac{1}{x^{10}} dx$.

f) By using the integral test prove that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2}$ is convergent.

g) Define uniform convergence of a series of real functions.

P.T.O.

Q2) Attempt any **Four** of the following : **[20]**

a) Prove that any countable subset of real numbers is a set of measure zero.

b) Consider $f(x) = x^2, (0 \le x \le 1)$ and a subdivision $\sigma_n = \left\{0, \frac{1}{n}, \frac{2}{n}, \ldots, \frac{n}{n}\right\}$ of [0, 1]. Find $\lim_{n\to\infty} \cup[f : \sigma_n]$.

c) If $f \in \mathcal{R}[a, b]$ and a < c < b then prove that $f \in \mathcal{R}[a, c]$ and $f \in \mathcal{R}[c, b]$. Also prove that $\int_a^b = \int_a^c f + \int_c^b f$.

d) If $f'(x) = 0$ for every x in the closed bounded interval $[a, b]$, then prove that f is constant on $[a, b]$ that is, $f(x) = C$, $(a \le x \le b)$ for some $C \in \mathbb{R}$.

e) If $0 \le x \le 1$ then prove that $\frac{1}{3\sqrt{2}} \le \int_0^1 \frac{x^2}{\sqrt{1+x}} dx \le \frac{1}{3}$.

f) Evaluate : $\lim_{n\to\infty} \frac{1}{n}\left[\cos\left(\frac{\pi}{n}\right) + \cos\left(\frac{2\pi}{n}\right) + \ldots + \cos\left(\frac{n\pi}{n}\right)\right]$.

Q3) Attempt any **Four** of the following : **[20]**

a) If f is continuous on $[a, b]$, if $f(x) > 0$, $(a \le x \le b)$ and if $F(x) = \int_a^x f(t)dt$, $(a \le x \le b)$ then prove that F is strictly increasing on $[a, b]$.

b) Prove that the improper integral $\int_0^1 \frac{x^{p-1}dx}{1+x}$ converges if and only if $p > 0$.

c) Prove that $\int_0^1 \frac{1}{1-x} dx$ is divergent.

d) Let $f_n(x) = \frac{x^n}{n}, (0 \le x \le 1)$ then prove that $f_n(x)$ converges uniformly to 0 on [0, 1].

e) Let $g_n(x) = \frac{1}{n} e^{-nx}, (0 < x < \infty)$. Prove that $\{g_n(x)\}_{n=1}^{\infty}$ converges uniformly to 0 on $[0, \infty)$.

f) Prove that the integral $\int_1^\infty \frac{1}{x(1+x^2)} dx$ is convergent.

Q4) Attempt any **Two** of the following : **[20]**

a) Let f be a bounded function on closed and bounded interval $[a, b]$. Prove that $f \in \mathcal{R}[a, b]$ if and only if for each $\varepsilon > 0$ there exists a subdivision σ of $[a, b]$ such that $U[f : \sigma] - L[f : \sigma] < \varepsilon$.

b) Show that $\int_0^\infty \left|\frac{\sin x}{x}\right| dx$ is divergent.

c) Let $\sum_{k=1}^{\infty} u_k$ be a series of real valued functions in $\mathcal{R}[a, b]$ which converges to f uniformly on $[a, b]$. Then prove that $f \in \mathcal{R}[a, b]$ and $\int_a^b f(x)dx = \sum_{k=1}^{\infty} \int_a^b u_k(x)dx$.

d) State and prove Weierstrass M-test for uniform convergence of the series of functions. Hence prove that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{\sin nx}{2^n}$ converges uniformly on $(-\infty, \infty)$.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1248

[Total No. of Pages : 4

[6210]-676

T.Y. B.A.

LOGIC

G3 : Logic and Principles of Reasoning

CC - 1 F : Logic and Methodology of Science - II

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36363)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any **Three** of the following questions in 50 words : **[15]**

a) Explain Probablistic model.

b) Explain the means of induction.

c) Explain, What is the concept of value-neutrality?

d) What is a common-sense explanation?

e) What is a Law?

Q2) Write short notes on any **Three** of the following in 50 words : **[15]**

a) Functional Model

b) Social Sciences.

c) The law of nature

d) Derivative laws.

e) Value-neutrality & objectivity

P.T.O.

Q3) Answer any **Two** of the following questions in 200 words : **[20]**

a) What is objectivity? Explain in detail.

b) Explain the types of secondary laws in detail.

c) Explain the stastical model.

Q4) Answer any **One** of the following questions in 400 words : **[20]**

a) Elaborately explain the teleological and probablistic model of scientific explanation.

b) Explain in detail the primary and secondary laws.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PB-1248

[6210]-676
T.Y. B.A.
LOGIC
G3 : Logic and Principles of Reasoning
CC - 1 F : Logic and Methodology of Science - II
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36363)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही **तीन** प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) संभाव्यात्मक प्रारूप सांगा.

ब) विगमन साधने कोणती स्पष्ट करा.

क) मूल्यनिरपेक्षता म्हणजे काय स्पष्ट करा.

ड) व्यावहारिक उपपादन म्हणजे काय?

इ) नियम म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही **तीन** टीपा 50 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) कार्यात्मक प्रारूप

ब) सामाजिक शास्त्रे

क) निसर्ग नियम

ड) तद्भव नियम

इ) मूल्यनिरपेक्षता व वस्तूनिष्ठता

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तर 200 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) वस्तूनिष्ठता म्हणजे काय? सविस्तर विशद करा.

ब) दुय्यम नियमाचे प्रकार सविस्तर विशद करा.

क) संख्यात्मक प्रारूपाची संकल्पना विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) वैज्ञानिक स्पष्टीकरणाचे प्रयोजनात्मक व संभाव्यात्मक प्रारूप सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) मूलभूत व दुय्यम नियम सविस्तर स्पष्ट करा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB1249

[Total No. of Pages : 2

[6210]- 677
T.Y.B.A
SOCIOLOGY
CC - 1D - G3 : Introduction to Human Rights And Social Justice
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36373)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes on (Any Three). **[15]**

a) Universal Declaration of Human Rights.
b) Secularism.
c) Aadhar Number.
d) Justice policy to the aged and children in India.
e) Meaning of Human Rights.

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any Three). **[15]**

a) Explain the importance of preamble.
b) Explain the importance fundamental right to health.
c) Write the characteristics of Human Rights.
d) Elaborate social Justice in the context of caste and gender in India.
e) Right to privacy.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any Two) **[20]**

a) Write information about Human Rights and Indian constitution.
b) Explain the Rights of persons with disabilities Act, 2016.
c) Explain the rights of minorities in India.
d) Write the principles of Social Justice.

Q4) Answer the following question in 300 words each (Any one). **[20]**

a) Elaborate the importance of Social Justice and human rights?
b) Explain the Right of information Act, 2005.

❋ ❋ ❋

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PB1249

[6210]- 677
T.Y.B.A
SOCIOLOGY
CC - 1D - G3 : Introduction to Human Rights And Social Justice
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36373)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) मानवी हक्कांची सार्वत्रिक घोषणा

ब) धर्मनिरपेक्षता

क) आधार क्रमांक

ड) भारतातील वृद्ध व मुले यांच्यासाठी असलेले न्यायविषयक धोरण

इ) मानवी हक्काचा अर्थ

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) सरनाम्याचे महत्व स्पष्ट करा.

ब) आरोग्यविषयक मुलभूत अधिकाराचे महत्त्व सांगा.

क) मानवी हक्कांची वैशिष्ट्ये लिहा.

ड) भारतातील जात आणि लिंग संदर्भात सामाजिक न्यायाचे विश्लेषण करा.

इ) गोपनीयतेचा अधिकार

प्र.*3)* खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) मानवी हक्क व भारतीय संविधान या विषयी माहिती लिहा.

ब) दिव्यांग व्यक्ति अधिकार अधिनियम 2016 स्पष्ट करा.

क) भारतातील अल्पसंख्यां कांचे हक्क स्पष्ट करा.

ड) सामाजिक न्यायाची तत्वे लिहा.

प्र.*4)* खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) सामाजिक न्याय व मानवी हक्कांचे महत्त्व विशद करा.

ब) माहितीचा अधिकार अधिनियम 2005 स्पष्ट करा.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1250

[Total No. of Pages :2

[6210]- 678
T.Y.B.A.
SOCIOLOGY
CC -2E : Work and Society in India
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36374)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figure to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes on (Any Three). **[15]**

a) Forestry.
b) Service sector workers and Gender.
c) Types of Hospitality.
d) Growth of Inforamation Technology.
e) Fishing.

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any Three). **[15]**

a) Explain the problems of mining workers.
b) Write the impact of New economic policy on secondry sector workers.
c) Write the impact of New economic policy on retail sector.
d) Write the nature of work in service sector workers.
e) Explain the impact of indian Religious & Region on service sector.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any Two) **[20]**

a) Explain the problems of workers working in BPO centre.
b) Discuss the nature of social security in indias informal sector.
c) Explain the impact of caste on indias workers in service sector.
d) Discuss the conditions of work in informal Sector.

Q4) Answer the following question in 300 words each (Any one). **[20]**

a) Write the impact of new economic policy on agricultural sector.
b) Explain the impact on increasing work force in Indians informal sector on labour movement.

❋ ❋ ❋

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PB1250 **[6210]- 678**

T.Y.B.A.
SOCIOLOGY
CC - 2E : Work and Society in India
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36374))

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

अ) वनउद्योग

ब) सेवा कामगार आणि लिंगभाव

क) आदरातिथ्य प्रकार

ड) माहिती तंत्रज्ञानाची वाढ

इ) मासेमारी

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) खाण मजूरांच्या समस्या स्पष्ट करा.

ब) नवीन आर्थिक धोरणाचा दुय्यम क्षेत्रातील कामगारांवरील परिणाम लिहा.

क) नवीन आर्थिक धोरणाचा किरकोळ विक्री क्षेत्रावरील परिणाम लिहा.

ड) सेवा उद्योगातील कामगारांच्या कामाचे स्वरूप लिहा.

इ) भारतातील प्रदेश आणि धर्म या घटकांचा सेवा क्षेत्रावरील परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) बीपीओ सेंटरमध्ये काम करणाऱ्या कामगारांच्या समस्या स्पष्ट करा.

ब) भारतातील अनौपचारिक क्षेत्रातील सामाजिक सूरक्षेच्या स्वरूपावर चर्चा करा.

क) भारतातील सेवा क्षेत्रातील कामगारांवरील जातीचा परिणाम स्पष्ट करा.

ड) अनौपचारिक क्षेत्रातील कामाच्या अटींवर चर्चा करा.

प्र.*4)* खालील प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) नवीन आर्थिक धोरणाचा कृषी क्षेत्रावर झालेला परिणाम लिहा.

ब) भारतातील अनौपचारिक क्षेत्रातील वाढत्या कामगारांचा कामगार चळवळीवरील परिणाम विशद करा.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB1251

[Total No. of Pages : 5

[6210]-679

T.Y. B.A.

STATISTICS

CC-1F - ST - 33876 : Operations Research

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (General - III) (36385)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of calculator and statistical table is allowed.***
4) ***Symbols and abbreviations have their usual meaning.***

Q1) Attempt each of the following :

A) Choose the correct alternative in each of the following **[1 mark each]**

a) In the standard form of linear programing problem (LPP), the value of coefficient of surplus variable in the objective function is _____

i) one ii) M

iii) zero iv) not included

b) _____ phase consists of making recommendations for implementing the decision.

i) Research ii) Action

iii) Holistic iv) Judgment

c) In transportation problem, if number of allocations < m + n - 1 then the condition is called as _____.

i) optimal condition ii) the rim condition

iii) degenerate condition iv) unbounded condition

d) The free float for an activity is equal to _____.

i) $LF - LS - t_{ij}$ ii) $EF - ES - t_{ij}$

iii) $LS - ES - t_{ij}$ iv) $ES - LS - t_{ij}$

e) In simplex method, the solution that does not satisfy all the constraints is called as _____ solution.

i) feasible ii) infeasible

iii) degenerate iv) unbounded

P.T.O.

B) State whether each of the following statement is true or false

[1 mark each]

a) In deterministic model the outcome associated with a particular course of action is known.

b) Linear programming treats all relationships among decision variables may be parabolic.

c) In transportation problem if all opportunity cost $d_{ij} < 0$ then the solution is optimal.

d) In simplex method, the initial solution contains only artificial variable in the minimization problem.

e) CPM is a tool for planning and control of time.

Q2) Attempt any four of the following : **[4 × 5 = 20]**

a) Explain the concept of static and dynamic models with one illustration each.

b) Write the difference and similarities between CPM and PERT.

c) Write the situations of occurrence of degeneracy in transportation problem.

d) Explain the Hungarian method to solve the assignment problem (AP).

e) A company produces two different products A and B on which it makes a profit of Rs. 30 and Rs. 25 per unit respectively with two different contents X and Y. These products are produced on a same line. It takes three units of content X to produce a unit of product A and one unit to produce a unit of product B. It takes four units of content Y to produce a unit of product A and two units to produce a unit of product B. The products A and B can be produced in any combination subject to these conditions. The maximum capacity for product A is 24 units and 32 units for product B. Formulate the problem as a linear programing (LP) model to maximize the profit.

f) Find the minimum cost of assignment for the following matrix:

Job / Person	I	II	III	IV	V
A	8	4	2	6	1
B	0	9	5	5	4
C	3	8	9	2	6
D	4	3	1	0	3
E	9	5	8	9	5

Q3) Attempt any four of the following : **[4 × 5 = 20]**

a) Explain the alternative or multiple optimal solution of graphical method of LPP.

b) Explain the application of operations research in personnel management.

c) Explain the matrix minima method of solving the transportation problem.

d) Write the procedure to solve the minimization problem in assignments problems.

e) Solve the following LPP by simplex method:

Max. $Z = 6x + 3y$

Subject to

$2x + y \leq 8$

$3x + 3y \leq 18$

$y \leq 3$

$x, y \geq 0.$

f) The following network diagram represents activities associated with a project:

Activities	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Optimistic time	3	14	11	2	2	10	3	4	1
Pessimistic time	7	21	14	2	3.5	14	4	4.5	2
Most likely time	11	28	17	2	8	21	5	8	4

Find the estimated time and variance for each activity.

Q4) Attempt any two of the following : **[2 × 10 = 20]**

a) i) Write a note on analytical method. **[2]**

ii) Write the dual of the following LPP **[3]**

Max $Z = 10x_1 + 6x_2 + 6x_3$

Subject to

$3x_1 + 2x_2 + 2x_3 \leq 240$

$2x_1 + 3x_2 + 3x_3 \leq 270$

$x_1 \leq 60$

$x_1, x_2, x_3 \geq 0$

iii) A project has the following activities and their durations: **[5]**

Activity	Duration (days)
1-2	10
1-3	8
1-4	9
2-5	8
3-7	16
4-6	7
5-7	7
5-8	6
6-7	7
7-10	12
8-10	13
9-10	15

Draw the network of the project.

b) Solve the following LPP by using its dual: **[10]**

Max. $Z = 40x_1 + 352x_2$

Subject to

$2x_1 + 3x_2 \leq 60$

$4x_1 + 3x_2 \geq 96$

$x_1, x_2 \geq 0.$

c) i) Write the procedure to convert given LPP into standard form. **[5]**

ii) Consider the LPP **[5]**

Min Z = $3x_1 + 5x_2$

Subject to

$-3x_1 + 4x_2 \leq 12$

$2x_1 - x_2 \geq -2$

$2x_1 + 3x_2 \geq 12$

$x_1 \leq 4$, $x_2 \geq 2$

and $x_1, x_2 \geq 0$.

Draw the graph for the above LPP.

d) i) The following is the IBFS of a TP. Perform the two iterations by U-V method. **[8]**

0	2 (20)	19	20
11 (30)	18	19	30
17 (5)	14 (16)	19 (19)	40
35	36	19	90

ii) Explain the burst event. **[2]**

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB4418

[Total No. of Pages : 2

[6210]-680

T.Y.B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

CC-1F : Ancient Heritage and Heritage Management

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36183)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words each : **[15]**

a) State the concept of heritage and discuss its types.

OR

b) What do you know about ancient heritage sites Bhimbetka and Badami-Pattadakal?

Q2) Answer the following questions in 300 words each : **[15]**

a) Explain cultural resource management.

OR

b) Write the importance of preservation and documentation.

Q3) Answer the following questions in 200 words each : (Any Two) **[20]**

a) Discuss the types and importance of museums.

b) Write a note on salar jung museum and Indian Numismatic, Historical and cultural research foundation museum.

c) Write the scope of Heritage Tourism.

d) Discuss junnar - Naneghat as heritage sites.

Q4) Write notes on (any four) : **[20]**

a) Hampi

b) Kanheri caves

c) Government museum chennai

d) Nagpur central museum

e) Concept of heritage tourism

f) Nasik caves

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PB4418

[6210]-680

T.Y.B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

CC-1F : Ancient Heritage and Heritage Management

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36183)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) 'वारसा' ही संकल्पना सांगून त्याच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.

किंवा

ब) भीमबेटका आणि बदामी–पट्टडकल या प्राचीन वारसा स्थळांविषयी तुम्हास काय माहिती आहे?

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) सांस्कृतिक संसाधन व्यवस्थापन म्हणजे काय ते स्पष्ट करा.

किंवा

ब) जतन आणि दस्तऐवजीकरण यांचे महत्त्व लिहा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) संग्रहालये यांचे प्रकार आणि महत्त्व यांची चर्चा करा.

ब) सालार–जंग संग्रहालय आणि इंडियन न्यूमिस्मॅटिक, हिस्टॉरिकल ॲण्ड कल्चरल रिसर्च फाउंडेशन संग्रहालय यांच्यावर टिपण लिहा.

क) वारसा पर्यटन याची व्याप्ती लिहा.

ड) वारसा स्थळे म्हणून जुन्नर–नाणेघाट यांची चर्चा करा.

प्र.*4)* टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) हम्पी

ब) कान्हेरी लेणी

क) चेन्नई येथील शासकीय संग्रहालय

ड) नागपूर सेंट्रल म्युझियम

इ) वारसा पर्यटनाची संकल्पना

फ) नाशिकची लेणी

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1252

[Total No. of Pages : 3

[6210]-681
T.Y.B.A.
MATHEMATICS
SEC - 1D : FMG-6 Financial Mathematics
(2019 Pattern)(CBCS)(Semester -VI)(36345)

Time : 2½Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicates full marks.***

Q1) Attempt **any five** of the following: **[10]**

a) Let $S = \{(q,p) : q = 2p^2 + 10p - 2\}$ be the supply set for a particular good. Find the supply of quantity at $p = 4$.

b) State the term 'Technology matrix'.

c) Find rank of matrix $A = \begin{bmatrix} 0 & -5 \\ 7 & -11 \end{bmatrix}$.

d) If A $\begin{bmatrix} 11 & 12 \\ 13 & 14 \end{bmatrix}$. Determine the Leontief matrix for A.

e) If the cost function for a commodity is $C(q) = 7q^4 + 3q^3 + 33$ then find the variable cost function.

f) Define the term 'Break-even point'.

g) State the term 'Equilibrium set'.

Q2) Attempt **any four** of the following. **[20]**

a) Find the maximum and minimum value of the function $f(x) = x^3 - 18x^2 + 96x - 80$ in the interval [2,9].

b) Solve the following system of equations:

$$2x + 6y - 8z = 3,$$
$$x + 3y + 4z = 4,$$
$$3x + 4y + 2z = 1.$$

c) You have offered a gift of either rupees 11050 now or rupees 6000 after seven years. Which will you accept assuming fixed interest rate of 10%. Justify your answer.

d) An amount of rupees 5750 is invested at an interest rate 8% per annum.Find the total after 1 year if the interest is compounded quarterly.

P.T.O.

e) Prove that at the break-even point the derivative of a average cost is 0.

f) The demand set for a good is $D = \{(q,p) | q + 5p = 30\}$. Determine the values of p for which demad is elastic.

Q3) Attempt **any four** of the following: **[20]**

a) Write a note on cobweb model.

b) The supply and demand functions for a commodity are

$$q^s(p) = 15p - 41, q^D(p) = 40 - 12p .$$

Assume that the supplier operate according to the cobweb model.Determine the recurrence equation for the sequence p_t of prices and find the explicit solution if $p_0 = 2.5$.

c) Find the rank of the matrix $A = \begin{pmatrix} 3 & 2 & -4 \\ -6 & -4 & 8 \\ 2 & -3 & 7 \end{pmatrix}$.

d) Let $S = \{(q, p) | 22p - q = 6\}$ and $D = \{(q, p) | 5p + q = 18\}$ be supply and demand sets respectively for a particular market. If an excise tax of rupees 7 per unit is imposed then find the new equilibrium market price and quantity.

e) Determine Whether the demand $q^D(p) = \frac{2023}{p^{\frac{7}{2}}}$ is elastic. Justify.

f) Express the vector (6, 2, 1) as a linear combinaton of the vectors (1, 0,1),(0, 0, 1) and (1, 2, 3).

Q4) Attempt **any two** of the following: **[20]**

a) Quality Widgets Limited is an efficient small firm that can not produce more that 10 units of its product per week. If their cost function is $C(q) = q^3 - 10q^2 + 100q + 196$. Determine their.

i) Fixed cost
ii) Profit function
iii) Startup point
iv) Break-even point
v) Supply set

b) The market for a commodity is governed by supply set $S = \{(q, p) \mid q - 3p = 5\}$ and demand set p $D = \{(q, p) \mid 2q + p = 7\}$ Then determine .

i) The equilibrium set

ii) Supply and demand functions

iii) Inverse supply and inverse demand functions

iv) Sketch supply set *S* and demand set *D*.

c) Suppose an investor invests money in three different assests land, bonds and stocks and three possible states can occur. If the return matrix of the above investment is

$$R = \begin{pmatrix} 0.950 & 0.9 & 1.0 \\ 1.1 & 1.1 & 1.1 \\ 1.2 & 1.15 & 1.25 \end{pmatrix}$$

then show that there is no vector of state prices. Also show that

$Y = (1000 \ -5000 \ 4000)$ is an arbitrage portfolio.

d) Determine all the values of k for which the following system of equations is consistent. Hence or otherwise find all solutions for the corresponding values of k.

$$\begin{aligned} x + y + z &= 3, \\ -x + y + 2z &= 2, \\ 2x - 3y + z &= 0, \\ y - 4z &= k. \end{aligned}$$

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1253

[Total No. of Pages : 4

[6210]-683
T.Y. B.A.
PHILOSOPHY
CC-1F : Socio Political Philosophy
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36423)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each. **[15]**

a) Briefly state the the nature of Social Philosophy.

b) Briefly state the Mill's concept of Right.

c) What is classless society? According to Marx.

d) Write the definitions of Political Philosophy.

e) Explain M. G. Ranade's the notion of providence.

Q2) Write short notes on any three of the following in 100 words each. **[15]**

a) Meaning of Social Philosophy

b) Interrelation between Political Philosophy and Ethics

c) Historical Materialism

d) Satyagraha Mahatma Gandhiji

e) Liberty Dr. B. R. Ambedkar

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

a) Elaborately explain the concept of Liberalism.

b) Explain fully Dr. B. R. Ambedkar's concept of Equality.

c) Critically evaluate Radical Feminism.

P.T.O.

Q4) Answer any one the following questions in 400 words. **[20]**

a) Explain fully the nature and scope of Political Philosophy.

b) Explain fully Mahatma Gandhiji's concept of Truth and Non-violence.

Total No. of Questions : 4]

PB-1253

[6210]-683
T.Y. B.A.
PHILOSOPHY
CC-1F : Socio Political Philosophy
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36423)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दात लिहा. **[15]**

अ) सामाजिक तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप थोडक्यात सांगा.

ब) मिलची अधिकार संकल्पना थोडक्यात सांगा.

क) मार्क्सच्या मते, 'वर्गविहीन समाज' म्हणजे काय?

ड) राजकीय तत्त्वज्ञानाच्या व्याख्या लिहा.

इ) एम. जी. रानडेंची 'दैवी' संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर **100** शब्दात संक्षिप्त टिपा लिहा. **[15]**

अ) सामाजिक तत्त्वज्ञानाचा अर्थ

ब) राजकीय तत्त्वज्ञान आणि नीतिशास्त्र यांच्यातील आंतरसंबंध

क) ऐतिहासिक भौतिकवाद

ड) सत्याग्रह : महात्मा गांधीजी

इ) स्वातंत्र्य : डॉ. बी. आर. आंबेडकर

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) उदारामतवाद ही संकल्पना सविस्तर विशद करा.

ब) डॉ.बी. आर. आंबेडकरांची समतेची संकल्पना सविस्तर विशद करा.

क) मूलगामी स्त्रीवादाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे 400 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) राजकीय तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप व व्याप्ती सविस्तर विशद करा.

ब) महात्मा गांधीजींच्या 'सत्य' व 'अहिंसा' या संकल्पना सविस्तर विशद करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : ____

PB-1254

[Total No. of Pages : 3

[6210]-684

T.Y. B.A.

ENGLISH

Enhancing Employability Skills

Prescribed Text : Aspirations : English for Careers

(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - VI) (36333)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Choose the correct alternatives. (Any Ten) :** **[10]**

a) The _____ provides a host of synonyms and antonyms for each word.

i) Vocabulary ii) Collocations

iii) Thesaurus iv) Dictionary

b) Cultivating the habit of _____ is indispensable for vocabulary building.

i) Listening ii) Speaking

iii) Writing iv) Reading

c) We find his behaviour inexplicable. (Choose correct antonym for the underlined word)

i) Complicated ii) Understandable

iii) Happy iv) Sad

d) I had a dog. It _____ me to the market one day.

i) follows ii) followed

iii) following iv) had followed

e) The boy jumped _____ the wall and the fence.

i) over ii) of

iii) on iv) off

P.T.O.

f) A _____ is the summary or gist of a passage.

i) paraphrasing ii) Context

iii) Content iv) precis

g) The process of research consists of _____ stages.

i) Seven ii) Five

iii) Six iv) Eight

h) The intellectual dishonesty or _____ is an unpardonable offence.

i) Academic writing ii) Theft

iii) Copyright iv) plagiarism

i) The full form of CSE is _____.

i) Committe of science editors ii) Council of science editors

iii) Council of social economy iv) Council of science exhibition

j) Research proposals are _____ by nature.

i) modest ii) rigid

iii) Augmentative iv) persusive

k) The research paper contains _____ description of a research work.

i) esoteric ii) accurate

iii) enlarged iv) exaggerated

l) The full form of SED is _____

i) Search Engine Organization

ii) Search Executive Optimization

iii) Search Engine Optimization

iv) Search Engine Option

m) The impact of a blog can be ensured best by using

i) SOP ii) CTA

iii) Jokes iv) Sentiment

n) Snapshots of the web page are called as _____

i) Meta-analysis ii) Meta-morphemes

iii) Meta-descriptions iv) Meta-narratives

Q2) **Answer any one of the following in about 150 words.** **[10]**

a) What is precis writing? Discuss the features of a good precis.

b) How does research writing avoid plagiarism? Also expalin the concept of academic integrity.

Q3) **Attempt any three of the following in about 100 words.** **[15]**

a) Describe the important parts of a research proposal.

b) Explain the importance parts of a research paper.

c) Discuss any five strategies for effective content writing.

d) Explain the nature and types of blogs.

Q4) **Answer any three of the following in about 100 words.** **[15]**

a) What precautions need to be made before writing for websites?

b) Why are social media platforms suitable for trade and commerce?

c) Sum the strategies for writing effective ads.

d) Write a short note on AIDA technique in newspaper ads.

Q5) **Answer any five of the following.** **[20]**

a) Write a blog post on 'Football match'.

b) Describe your daily routine on sunday.

c) Write taglines for the following

   i) A sanitizer

   ii) A magical pen

d) Draft a promotional sales advertisement for a new washing machine of your company.

e) Prepare content for three power point slides on 'Online Teaching'.

f) Prepare an ad copy for a video game in a personal tone in 2 to 3 lines.

g) Design Google ads for the following
'Theme park for children'.

h) Design radio ads for the following service providers.
'A telephonic counseling service for mental stability'.

☺☺☺

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PB-1255

[Total No. of Pages : 2

[6210]-685
T.Y. B.A.
FUNCTIONAL ENGLISH - V
Introduction to Print Media and Writing for Mass Media and Key Competency Modules
(Credit System) (2019 Pattern) (Semester - VI) (36851)
(Paper - V)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions in 40 words. (Any Three)** **[12]**

a) What is Book Review?

b) Mention the nature of book review.

c) Write the purpose of book review.

d) Comment on Reader Review.

e) Explain the terms 'Review' and 'Critical Analysis'.

Q2) Write a book review in about 200 words of a book which you have already read. **[8]**

Q3) a) Answer the following questions in short. (Any three) **[12]**

i) Translation - meaning and scope.

ii) Column writing in print media.

iii) Career in Translation.

iv) Effect of the translated words and phrases in media.

v) Translation and transliteration in media.

P.T.O

b) Translate the following Marathi news item into English. **[8]**

सरबज्योतला ब्राँझ, ऑलिंपिकलाही पात्र

सरबज्योत सिंग

नवी दिल्ली, ता. २४ : नेमबाज सरबज्योत सिंगने आशियाई नेमबाजी अजिंक्यपद स्पर्धेत १० मीटर एअल पिस्तूल स्पर्धेत ब्राँझपदक जिंकून ऑलिंपिक कोटाही मिळवला. ही स्पर्धास कोरियातील चँगवन येथे सुरु आहे. त्यात ज्युनियर महिलांमध्ये साईयामने सुवर्णपदक जिंकले. अंतिम फेरीत सरबज्योतने २२१.१ अशी कामगिरी केली. चीनच्या झँग यिफान (२४३.७), लिऊ जिनयो (२४२.१) यांनी अनुक्रमे सुवर्ण आणि रौप्यपदक जिंकले. पात्रता फेरीत सरबज्योतने ५८१ अशी कामगिरी केली होती. या विभागात चीनने अगोदरच दोन ऑलिंपिक कोटा मिळवलेला आहे. त्यात दोन कोरियनपैकी एक जण पात्र ठरलेला आहे त्यामुळे सरबज्योतला पहिल्या तिघांमध्ये स्थान मिळवणे आवश्यक होते. प्रत्येक देशासाठी दोनच ऑलिंपिक कोटा मिळणार आहे. हांग् चौऊ येथे झालेल्या आशियाई क्रीडा स्पर्धेत सरबज्योतने १० मीटर एअर पिस्तूकमध्ये सुवर्ण आणि मिश्र दुहेरीता रौप्यपदक मिळवलेले आहे.

Q4) a) Give Marathi or Hindi words/phrases for the English term **[5]**

i) Disaster
ii) Research
iii) Entrepreneurship
iv) Report
v) Supplement
vi) Remuneration
vii) Examiner
viii) Workshop
ix) Interview
x) Exchange

b) Translate the following passage into Marathi or Hindi **[5]**

Trees are our life line. We cannot live anywhere on the earth without. Mainly we get food energy from plant kingdom as well as household furniture, medicines, herbs, and even oxygen. Trees are not only useful for mankind but also useful for animals. They absorb carbon dioxide from environment gives fresh oxygen. That helps to make environment pollution free. Trees prevent soil erosion, drought and floods. Man has cut down trees in large numbers and he is cutting more and more trees. Man must stop cutting more trees, otherwise he will suffer greatly.

Q5) a) Write short notes on (Any three). **[12]**

i) Film studies - History
ii) Types of films
iii) Essentials of a film
iv) The structure and language of a film and a literary work.
v) Format of film Review.

b) Write a short review in about 200 words on a patriotic movie that you have watched recently. **[8]**

☺☺☺

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1256

[Total No. of Pages : 2

[6210]-686
T.Y. B.A.(Vocational)
TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT
Entrepreneurship and Human Resources Development for Tourism - VI
(2019 Pattern) (Semester - VI) (Paper - VI) (36861)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.***
4) ***Use of map stencil is allowed.***

Q1) **Answer any eight (Around 20 words each).** **[16]**

a) Define entrepreneurship.

b) Who introduced the word Entrepreneur?

c) Explain the concept of social entrepreneurship.

d) What is the full form of HRD?

e) Define professional entrepreneur.

f) What is the primary goal of Human Resource Development?

g) Elaborate on the notion of trading entrepreneurship.

h) Who is considered the pioneer of Human Resource Management in India?

i) How would you define the travel industry?

j) Where is the headquarters of the HRD Ministry of India situated?

Q2) **Write short notes on any three (Around 50 words each)** **[18]**

a) Explain the origin and concept of entrepreneurship.

b) What are the qualities required to become entrepreneur?

c) Explain the benefits and limitations of a competency-based HRD approach?

d) What are some innovative business ideas for adventure tourism?

P.T.O

Q3) **Answer any two (Around 100 words each)** **[16]**

a) What trend analysis play in the success of tourism-related startups?

b) What are the main obstacles faced by entrepreneurs in the tourism sector?

c) What are the different approaches or models of HRD that organizations can adopt?

Q4) **Answer in detail any one (Around 500 words each).** **[20]**

a) What innovative HRD approaches are tourism organizations using to address changing customer preferences and expectations?

b) What role does on-the-job-training play in the experiential approach to HRD?

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PB-1980

[Total No. of Pages : 4

[6210]-687

T.Y. B.A.

MUSIC

SEC-2D : Skill Development in Music

राग संगीत गायन

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (32620, 36214)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : *1) सहापैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.*

2) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण.

3) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुरिया रागाच्या मध्यलय बंदिशीचे स्वरलेखन करा अथवा नंद रागाची माहिती लिहा. **[5]**

प्रश्न 2) नंद रागाची विस्तृत शास्त्रोक्त माहिती लिहा. **[5]**

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाचा माहितीसह ठेका लिहा. **[5]**

अ) एकताल

ब) केहरवा

क) दादरा

प्रश्न 4) व्याख्या लिहा. **[5]**

अ) वादीस्वर

ब) तीव्र स्वर

क) शुद्ध स्वर

ड) अवरोह

इ) कोमल स्वर

P.T.O.

प्रश्न 5) चरित्र लिहा (कोणतेही एक) : **[5]**

अ) पं. वि. दि. पलुस्कर

ब) बैजू बावरा

क) उस्ताद बिस्मिल्ला खान

प्रश्न 6) निबंध लिहा (कोणताही एक) : **[5]**

अ) धृपद

ब) सुगम संगीत शैली

क) कंठ साधनेचे महत्व

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

PB-1980

[6210]-687

T.Y. B.A.

MUSIC

SEC-2D : Skill Development in Music

तबला

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (32620, 36214)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : *1) सहापैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.*

2) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण.

3) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) राग संगीताविषयी लिहा. **[5]**

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाचा माहितीसह ठेका लिहा. **[5]**

अ) चौताल

ब) आडाचौताल

क) एकताल

प्रश्न 3) तबल्यातील प्रमुख घराण्याबाबत लिहा. **[5]**

प्रश्न 4) दिल्लीबाज विषयी लिहा. **[5]**

प्रश्न 5) निबंध लिहा (कोणताही एक) : **[5]**

अ) भक्ती संगीत

ब) राग संगीत

क) साथ संगतीचे तंत्र

P.T.O.

प्रश्न 6) जीवनचरित्र लिहा (कोणताही एक) : **[5]**

अ) अहमदजान थिरकवा

ब) पं. सामता प्रसाद

क) उस्ताद बिस्मिल्ला खान

⌘⌘⌘